פֿרץ לירעזיין

אַלטע וועלט

פרץ הירשביין

ווינט־מילן

דראמען:

1. די פוסטע קרעטשמע
2. אלעבן פאר אלעבן
3. דער תקיעת־כף

ווילנע – 1929

ווילנער פאַרלאַג פון ב. קלעצקין

„די פוסטע קרעטשמע" איז געדרוקט פון
פריער־צוגעגרייטע מאטריצן, דעריבער איז דאָ
די אלטע אָרטאָגראפיע.

PRINTED IN POLAND

Perec Hirszbejn — „Wint-miln"
Drukarnia „Wyd. Wileńskie" B. Kleckina, Wilno

די פּוסטע קרעטשמע

(אַ פּאָלקסשטיק אין פיר אַקטן)

פערזאנען:

בעֲנדעֲט. א'שוכניק האנדעלט מיט פערד.

כיעֲנעֲ. זיין וויב.

מיטעֲ. זייער טאכטער.

שאַכנעֲ. זיין פאטער.

איציק. זיין כרודערס א זון, האנדעלט מיט בענדעס.

ציפקעֲ. איציקס א שוועסטער.

אייזיק. בענדעדמס א שכן, א קרעמשמער.

לייבוש. זיין זון.

נאהנטע ישובניקעס. נעסט. סוחרים. אומבעקאנטע מענשען. כלי זכרי-

ערשטער אקט.

ז׳ יי בענדעטען.

רעכטס, א גרויסע שטוב געדעקט מיט שטרוי. פּאר׳ן טיר א בריקעל. פון שטוב, מעהר צו לינקס, ציהט זיך א גרויסע שטאל, וואס עפענט זיך מיט א טויער. וועג מען עפענט די שטאל, זעהען זיך דאַרט פערד. אינ׳ם הינטערגרונד א צוים. און בוימער בייַם זייט. פון דער וויינטער זעהען זיך לאַנקעס. לינקס א זאמדיגער וועג מיט בוימער בייַ די זייטען. בייַם וועג א ברונען מיט א קאַריטע, בהמות אַנצוטרינקען. פּאר׳ן שטוב א פּריזבע צום זיצען.

פּאַראַכט. פון צייט צו צייט דערטראַגט זיך פון וויינטען א געזאנג פון פויגעל, מהו-קען פון קיה, קוא׳קען פון קאטשקעס.

שאַכנע.

אַנגעטאַן, אין וויינט לייוענטענע הויזען און אין שטיוול; פון אויבען א גרויסער טלית קטן מיט לאנגע ציצית. אויפֿן קאָפּ א יאַרמלקע. ער בעווייזט זיך אין דער שטוב-טיר. ער פיהרט א קעלבעל פּאר די אויערען. דאָס קעלבעל רייסט זיך צוריק אין שטוב אריין, ער איז זעהר אלט און קען עס ניט אַנ׳עצה געבען. ער רעדט צום קעלבעל:

אָנגעפּויעט דיך, גענה זשע צוריק אין שטאַל אַריין... ציפקע! מיין קלוגע אייניקעל... וועסט העלפען דעם זיידען דאָס קעלבעל אין שטאַל אַריין צו פערטרייבען. די מומע וועט קומען, וועט זי שרייַען, נאָככאָל מען האָט עס אין שטוב אַריינגענומען... און, אז מייסע וועט קומען.. ציפקע... ציפקע...

ציפקע.

א שוואַרץ מיידעל מיט בעקרייזעלטע האָר קומט צולויפען פון שטאל באַרוויס.

מיט אַרוט וועל איך איהר שמייסען און דו, זיידע, פיהר איהר בייַ די אויערען, אָט אַזוי, אָט אַזוי...

שאַכנע.

אָפּ, אָפּ, אָט אַזוי; וועט עס זיין אַתנאים; אָפּ, אָפּ, אָט אַזוי.

ציפקע.

קושט דאס קעלבעל אויפ'ן קאפ.

וואָס איז דאָס קעלבעל, נעבעך, שולדיג, אַז ביי מיטען דאַרף זיין תנאים?

שאכנע.

אָפּ, אָפּ, אין שטאַל אַריין.

אָר טרייבט דאס קעלבעל אין שטאל.

ציפקע.

פאַר וואָס, זיידע, פאָהרסטו קיינמאָל צו אונז נישט אַראָפּ? מיינסט, ביי אונז וועט דיר זיין שלעכט?

שאכנע.

כ'וועל נאָך ביי אייך אויך זיין. דיין טאַטע פיניע איז מיר א זוהן און דיין פעטער בענדעט איז מיר אַ זוהן.

ציפקע.

טאָ פאַרוואָס פאָהרסטו נישט צו אונז?

שאכנע.

באַנ'אייך איז שווער אויפצושלאָגען אַ מנין שבת. דיין טאַטע קען דאַוועגען אָהן אַ מנין אויך. נאָר כ'וועל קומען. כ'וועל קומען. גאָט וועט געבען נאָך מייטעס חתונה; ביי דיר, אם ירצה השם, וועט תנאים זיין, וועסט אַכלה ווערען.

ציפקע.

שיסט אויס מיט א גאָלאָכטער.

שאכנע.

וואָס לאַכסטו, קעלבעלע! ווי וויייט איז פון פופצעהן ביז זעכצעהן?

ציפקע.

איך בין נאָך אינגאַנצען פערצעהן יאָהר אַלט.

שאכנע.

און ווי וויייט איז עס פון פערצעהן ביז זעכצעהן? יעמאָלט וועט דער זיידע אַראָפּקומען, וועט ער זיך עס אויספוצען און טאַנצען מיט אַ פלעשעלע אויפ'ן קאָפּ (ציפקע לויפט אין שטוב אריין). אַ וואוהין, ציפקע?

ציפקע.

קומט מיט א פּלעשעל אין האנט.

אַנו, בעווייז, זיידע, ווי דו וועסט טאַנצען מיט'ן פּלעשעל אויפ'ן קאָפּ.

שאכנע.

ביזט א קעלבעלע. נישט מיט אַזוינס טאַנצט מען. דאָס כּלע שעל בעדאַרף זיין פּול מיט דעם בעסטען ווין. און אַרום דעם זיידען זאָלען שטעהן אין קאַראַהאַד דער חתן מיט דער כּלה און אַלע מחותנים, האַלטען זיך האַנט ביי האַנט און אָנגעטאָן אין שבת'דיגע בגדים — יעמאָלט ווען דאָס פּלעשעל אויפ'ן זיידענס קאָפּ איינשטעהן, ווען ער ווען טאַנצען. (בעקוקט דאָס פּלעשעל) חי-חי-חי — דאָס איז דאָך דאָס פּלעשעל, וואָס מען האָט דאָס קעלבעל געפּויעט, נאַרעלע דו.

ציפקע.

אוּן ביי מייטען צו די תנאים וועסטו טאַנצען

שאכנע.

אפשר... נאָט ווייסט, ווען איהר חתונה ווען נאָך זיין. דער פּעטער עקשנ'ט זיך און מיר נעפּעלט עס גאָר ניט... (עס דערטראָגט זיך פּן וויטען א שארפּער צווי קלאַנגענדיגער פּייף פּון א פּויגעל) אַ שאָד, ס'וועט שוין מאָרגען ווידער רעגענען.

ציפקע.

פּון וואַנען ווייסטו עס?

שאכנע.

הערסט דאָך, ווי ער פּייפט; ס'איז פּאַר א רעגען (איך שטעל מעקעט דאס קעלבעל). וואָס ווילסטו דאָרט? כ'וועל דיך אויפ'ן גראָז נישט אַרויסלאָזען! האָסטו זיך נישט בעדאַרפט אַזוי פּערשפּעטיגען. פּאר פּורים ווערט מען געבוירען, נישט א שטיק נאָך פּסח. וואָלסטו נישט אַזוי שפּעט געבוירען געוואָרען, וואָלסטו שוין איצטער מיט דיין מאַמען אויפ'ן לאָנקע ארומגעבריקעווען. נאָכסאָל האָסטו זיך אַזוי פּערשפּעטיגט?... חי-חי-חי — זעהסט ציפקע, ס'איז שטיל געוואָרען. חי-חי-חי, עס הערט זיך אַיין; עס פּערשטעהט... קלייב

אָן, מיין קינד, הינטער'ן שטוב טרוקענע שפענער. די מומע וועט קומען, וועט זי אַ פייער אויפלעגען אין קאָבען וועטשערע.

ס'הערט זיך דאָס הירשען פון אַ פערד, לינקס, הינטער'ן שטוב.

ציפקע.

דער פעטער פאָהרט!

לויפט צום וועג.

שאכנע.

אַליין?

ציפקע.

אַייזיק איז אויך מיט איהם געקומען.

בענדעט.

אַ פעטער ישובניק, אין אַ לאַנגען קאַפטען אָן מיט אַ שטריק אונטערגעבונדען, קומט אָן מיט אייזיק'ן.

אייזיק.

אַ בלאָנדער ישובניק. אַ ביסעל דער רוקען געבויגען.

בענדעט.

קיינער נישטאָ אין דער היים אַחוץ אייך?

ציפקע.

איך און דער זיידע.

אייזיק.

דאָס איז, מסתמא, דיין פיניעס אַ מיידעל?

בענדעט.

פאַר וואָס, ציפקע, ביזטו נישט געגאַנגען מיט דער מומען אין דאָרף אַריין?

ציפקע.

אַזוי, כ'האָב געוואָלט בלייבען מיט'ן זיידען.

שאכנע.

נאָכסאָל איז דער פערד אויפֿן וועג געבליבען? זאָל מען איהם אויסשפּאַנען.

בענדעט.

דער טייוועל וועט איהם נישט כאַפּען. זעה, ציפּקע, אין קעלניץ איז גראָז פּאַרהאַנען, וועסטו איהם אונטערוואַרפען.

ציפּקע.

נעהט צרויס צום וועג.

שאכנע

זאָל מען איהם אויסשפּאַנען.

אייזיק.

מיר וועלען נאָך שפּעטער אין ערגעץ פּאָהרען. — בענדעט! פּרעג איהם, דעם אַלטען, לאָמיר הערען, וואָס ער וועט אויף דעם זאָגען.

בענדעט.

ער וועט געווים נישט הייסען. מיט דער אַלטער מיינער וועט נאָך אויך זיין א שווערער עסק. (צו שאכנען) טאַטע! איך וויל ביי דיר עפּיס פרעגען

שאכנע.

חי-חי-חי — צום טאַטען מיט אַנ'עצה — בא, מסתמא א מעשה.

אייזיק.

וועט איהר, ר' שאכנע, פערזוכען מיין טאַבאַקז

דערלאַנגט איהם זיין טאַבאַק-פּושקע.

שאכנע.

טוט א שמעק טאַבאַק, פערגאַפּט פון תענוג.

אָט, דאָס איז א בחיר! אַליין געריבען? האָסט מסתמא א גוטען שטיין. דאָס איז א בחיר; מעגסט איהם, בענדעט, פערזוכען, איך סדאָנושע איהם שוין נישט אַזוי אַיינצורייבען.

בענדעט.

נו, איצטער, טאַטע, הער זשע אויס מיט קאָפּ.

מיט געטומעל און געלעכטער רייסען זיך ארויין מ י י ט ע און צ י פ ק ע. קומען פון וועג.

מ י י ט ע.

טראָגט אויפֿן פלייצע גראָז, אין א פּלאַכטע אַיינגעבונדען. זי בעמערקט צייזיקן, וועדט זי אומעטיג; וואַרפט אויהם א ברוגז'ן בליק. בענדעט מערקט עס.

בענדעט.

וואו איז די מאַמע?

מ י י ט ע.

זי גייט שוין אַהיים.

צ י פ ק ע.

איך וועל איהר לויפען אַנטקעגען.

פערשווינדט.

בענדעט.

צו מייטען.

טראָג די גראָז אין שטאַל אַריין.

מ י י ט ע.

טראָגט דעם פּאק אין שטאל אריין.

שאַכנע.

זאָלסט דאָרט דאָס קעלבעל גישט אַרויסלאָזען.

גייט צום שטאל.

א י י ז י ק.

איז מיט אַהאָנער.

בענדעט.

איז דאָך מיינע א טאַכטער. אָט ווי דו זאהסט — די ערד ציטערט אונטער דעם.

א י י ז י ק.

אזעלכס בעדאַרף איך.

בענדעט

צווישען זיך געדעדט, איז עס אַ ביסעל פּאַר דיר אַ צו טייערע סחורה. עס טרעפט נאָך אמאָל, אַז די קוה וויל פון שטאַל נישט געהן. אָ־אָ, וויי עס טרעפט. נאָר ביי מיר, מיין איך, וועט אַזוינס נישט פּאַסירען... אָט געהט זי שוין, די אַלטע מיינע.. וועסט שוין דאָ בלייבען איבער וועטשערע. מען וועט זיך אינאיינעם גוט דורכשמועסען — דערנאָך וועסטו פּאָהרען אַהיים מיט אַ קלאָרע תשובה.

חיענע.

קומט אן.

איפקע.

טראָגט איהר נאָך אַ פּאָק נראָז אין אַ פּלאָכטע איינגעבונדען.

חיענע.

אָט איז ר׳ אייזיק, אַ גאַסט, אַ גאַסט. וואָס הערט זיך עפּיס באַנ׳אייך?

אייזיק.

אַלדאָס גוטס

חיענע.

איך וועל געהן אין שטוב אויפלעגען אַפייער און איהר, ר׳ אייזיק, וועט דאָך, מסתמא, בלייבען ביי אונז איבער וועטשערע?

געהט אין שטוב.

בענדעט.

געווים וועט ער בלייבען,

אייזיק.

מהיכא תיתא.

אייזיק אין בענדעט זעצען זיך אויפ׳ן פריזבע.

בענדעט.

פּאַרשטעהסטו מיך, וויי מען וויל קען מען זאָגען; חאָטש נישט וויי מען וויל קען מען טאָן.

אַ י י ז י ק.
אַנטקעגען וואָס זאָגסטו עס?

ב ע נ ד ע ט.
אָט, טאַקע מכּוח דער פּוסטער קרעטשמע, מכּוח מיין בת-יחידה ס'איז פּאָרט ניט אַ פערד צו פערהאַנדלען.

מ י י ט ע.
קומט אַן.
איך ווייל, אַז מען זאָל דאָס קעלבעל האָדעווען.

ב ע נ ד ע ט.
טראָג אַריין די גראָז אין שטאַל. די מאַמע האָט געבראַכט צו טראָגען.

מ י י ט ע.
אויף דעם איז נאָר גוט צו זיצען.
עצט זיך.

ש א כ נ ע.
קומט אַן.
וועט עס זיין אַ תנאים! אַבחיר פון אַ קעלבעל.

מ י י ט ע.
ביי וועמען תנאים?

ש א כ נ ע.
חי-חי-חי. ביי מיר ט'זיין אַ תנאים.

מ י י ט ע.
וואָס פאַר אַ תנאים, טאַטע?

ב ע נ ד ע ט.
ביי מיר אַ תנאים.
א גלעזכטער.

מ י י ט ע.
קום צו מיר, ציפקע.

ציפקע זעצט זיך נעבען איהר, שטיפען ביידע.

בענדעט.
וואָס מיינסטו, טאַטע, מכח דער קרעטשמע?

שאַכנע.
וואָס פאַר א קרעטשמע? יענע?

אייזיק.
דאָרט ביים וועג, די פוסטע.

ענדעט.
כ'מיין, אפשר, וואָס זאָגסטו, טאַטע?

שאַכנע.
אונטערצינדען זי און גאָר. וואָס דען קענסטו מיט איהר מאַכען? וועסט זיך מיט „זיי" אָנהייבען דאָרט...

מיטע.
אָ-אָ, איך אויף מיין טאַטענס אָרט וואָלט זי שוין לאַנג אונטער-געצונדען

אייזיק.
אונטערצינדען גאָר

בענדעט.
צינדען איז נישט גויטיג. דער אָרט איז שולדיג.

שאַכנע.
געוויס איז דער אָרט שולדיג.

ציפקע.
דאָס איז די קרעטשמע, וואו ביי נאַכט ווערט אַליין פון זיך ליכטיג?

בענדעט.
אָט, זעהסטו, אַפילו זי ווייסט אויך פון דעם

אייזיק.
אַלץ אויסגעטראַכטע מעשיות! נישט געשטויגען און נישט גע-

פֿלויגען. וועֿר, למשל, האָט געזאָגט, אַז דאָרט זאָל אַ מאָל ליכטיג ייִן.

בענדעט
לאכט.

כ׳וועל דיר זאָגען דעם אמת; איך בין דאָך עפּעס אַ מאַנסביל און ס׳איז דאָך מיינער אַ בנין, נאָר, אַז איך פאָהר דאָרט דורך אַ מאָל בייַ נאַכט, ס׳איז פינסטער — איז עפּעס נישט ווילענדיג גיב איך אַ קנאַק מיט דער בייטש, דער פערד זאָל טריט שטעלען... נאָר ס׳איז גאָר נישט; אַז מען האָט בעדאַרפט — איז עס געשטאַנען, און איצטער וועט מען קיינעם נישט הערען און מען וועט עס אַראָפּהערען פון דאָרט.

חיענע.
קומט ארויס.

מיטע.
מאַמע, ר׳ אייזיק וויל אָבקויפען די פוסטע קרעטשמע.

חיענע.
איהר זאָלט עס זיך ניט דערוועגען צו טאָן. כאָטש ס׳איז מיינס — נאָר כ׳הייס נישט, כ׳וויל אייך אין קיין בלאָטע נישט אַרייַנפּיהרען.

בענדעט.
אָט, הער זי, וואָס זי פלאַפּלט.

שאַכנע.
עך, וואָלטען „זיי״ זיך עס צושפּילט, וועֿן מען צינדט זי אונטער.

חיענע.
איהר זאָלט עס נישט טאָן, ר׳ אייזיק, ס׳פּעהלט אייך נאָך מעהר נישט.

אייזיק.
ס׳האַלט נאָך ניט דערביי; כ׳ווייס, מען רעדט. איך זאָג, אַז מען זאָל דעם בנין פון דאָרט אַראָפּנעהמען און איבערבויען אויף

אַנ׳אַנדער אָרט, ווייל איך מיין, אַז דער בנין אַליין איז גאָר נישט שולדיג.

בענדעט.
געוויס. דער אָרט איז שולדיג.

חיענע.
און פאַר וואָס איז דאָבע פאַר דער צייט אין דער ערד גענגען?

בענדעט.
וואָס דאָבע איז אין דער ערד געגאַנגען — מען ווייסט דאָרט זעהר... וואָס מיינסטו, טאַטע, אַז מען זאָל די קרעטשמע פון דאָרט אַראָבנעהמען — אָס אַזוי ווי זי שטעהט און געהט? כ׳מיין, מען זאָל זי צונעהמען, איבערגייעס אויפבויען, אויף אַנ׳אַנדער פלאַץ, פערמאָכעווען מיט פרישען מאָך — אָדער איך וואָלט זי גאָר מיט מאָך נישט טשעפען — דער מאָך וואַקסט ערגעץ אויף די בלאָטעס, צו אַלדי שוואַרצע יאָהר — כ׳מיין, מיט נייע פאַקעליעס פון פלאַקס פערשלאָגען; דעם דאָך מיט שינדלען דעקען, נייע פענסטער אַריינשטעלען?..

מיטע.
און נייע שדים וועלען דאָרט טאַנצען.

אייזיק.
און טאַקי נייע שדים, יונגע שדים וועלען דאָרט טאַנצען,
ער וינקט מיט א גנב׳שען שמייכעל א מאָל צו בענדעטען און א מאָל צו מיטען.

מיטע.
לאכט.
איך פערשטעה שוין, וואָס איהר מיינט.

בענדעט.
וואָס פערשטעהסטו און וואָס ווייסטו!

אייזיק.
עס גיפעלט איהר, דעריבער לאַכט זי.

חיענע.
איך פערשטעה נישט, וואָס זי לאַכט.

בענדעט.
צו מייטען.
נו, געניג דיר שוין דאָרט צו לאַכען.

ציפקע.
שיסט אויס מיט א געלעכטער אויף מייטען קוקענדיג.

בענדעט.
וואָס לאַכט איהר?

מייטע.
אַך, וועט עס שוין זיין אַ פּאָר שדים!

אייזיק.
וואָס, עס געפעלט דיר אפשר נישט מיין לייבוש? נישטאָ מיט וועמען זיך צו שעמען. עך וועט נאָך טרעפען, ווי אַ פערד דעם עק צו פערבינדען.

בענדעט.
וואָס אַנ'אמת איז אַנ'אמת. עך געפעלט מיר. לענגער, וועך מען האָט בעדאַרפט בעקוקען דעם פריק'ס וואַלד — כ'האָב פון דער ווייטענס אַכטונג געגעבען. אַ כוואַט איז עך, נישטאָ וואָס צו רעדען,

אייזיק.
שווייגט און אַרבייט. ערד — איז ערד; מסחר — איז מסחר; אַ פערד — איז אַ פערד; אַ בהמה — איז אַ בהמה. עך וועט שוין אין קיין זאַך זיינע פינגער נישט פערשטעכען.

חיענע.
וואָס אמת איז אמת.

שאַכנע.
הערסטו, אייזיק, וועך דו וואָלסט מיר אַפּושקעלע טאַבאַק אַיינ. געריבען. איך געדענק גאָר נישט אַזאַ בחיר.

אייזיק.

דערלאַנגט אויפן א שמעק טאַבאַק.

איך וועל נאָר אַ ביסעל צייט האָבן, מאַך איך עס פּאַר אַייך. נו וואָס זאָגט איהר, ר׳ שאַכנע?

שאַכנע

אַ בחיר פון אַ טאַבאַק.

אלע לאַכען.

אייזיק.

איך פּרעג, וואָס מיינט איהר מכח דעם, וואָס מיר האָבען נאָר וואָס געשמועסט?

שאַכנע.

וואָס קען איך מיינען? חי-חי — אַ שמחה איז אַ שמחה. וואָס איז צו האַלטען דאָס קעלבעל אין שטאַל?

חיענע

דער אַלטער פערשטעהט זיך אַלץ אויף זיין שטייגער. נאָר דו, בענדעט, האָסט זיך עפּעס צו גרינג געלאָזט אויפן ערערעדען. זי לאַכט, זי מיינט, אַז דאָס איז נאָר חוזק — איך קען דיין טאַטען.

בענדעט.

פערשטעהסט, דער טראַקט איז אַ שאָד. זינט ס׳האָבען זיך אָנגעהייבען די ירידים אין אונזער געגענד, האָט דער נאַנצער וועג אָבגעלאַבט. און מען בעדאַרף עס פערכאַפען. איך געדענק נאָך מיט צעהן יאָהר צוריק, מיט דעם אייגענעם וועג, איז רעכט געווען אַ טאָג מיט אַ נאַכט צו פאָהרען און האָסט נישט בעגעגענט עפּעך אַ מענשען פון דערווייט; עס זאָל אימיצער מיט אַ גלאָק דורכפאָהרען. האָסטו אימיצען בעגעגענט, איז עס געווען אַ פּויער פון דעם אייגענעם דערפּעל; האָסטו איהם געזאָגט „דזשען דאָברי״ אָדער ער דיר האָט „דושען דאָברי״ געזאָגט, אַ שמעק טאַבאַק געטאָן אייגער פון דעם אַנדערענס פּושקע און ווייטער געפאָהרען — וואָס איז דען דאָ צו רעדען? איצטער, פאָהרסטו מיט׳ן וועג, בעגעגענסט אונבעקאַנטע מענשען פון דער פּרעמד, פון אַנ-

דערע שטעדט. מען קנאַקט מיט דער בייטש. פערד צו דרייַ געשפּאַנט, די גלאָק קלינגט – און מען טראָגט זיך. אַ רעכטע קרעטשמע וואָלט עס אַלץ צונויפגעקליבען, וואָלט מען געוואוסט, וואוהין אַ איד פּאָהרט און נאָכסאָל אַ איד פּאָהרט. און דערצו נאָך אַ איד איז מסחר. וואו ער קומט איז מסחר. – מיר גע־פעלט עס, וואָס האָב איך דאָ צו לייקענען?...

אַ ייזיק.

ווי איך בין אַ איד, בענדעט, אַז איך האָב שוין אַ סך מאָל געטראַכט וועגען דעם. מיינסטו, אַז איך האָב דאָס נישט אַרויס־געזאָגן?

חיענע.

וועסט, מייטעלע, מיין קינד, זאָגן. אויב עס קאָכט זיך.

מיטע.

געהט אין שטוב אַריין טרויעריג.

חיענע.

פערשטעהט איהר מיך, ר' אייזיק, אָט אזוי ווי איהר זאָגט, איז עס בלוט און מילך און עס בעדאַרף נאָר דאָס שטיקעלע מזל. וואָס פערלאַנגען מיר דען פון איהרעט וועגען? אַ בת־יחידה, ס'וואָלט זיך נישט וועלען פון אויג אָבלאָזען. און אַז ס'מאַכט זיך אַזוי פון דער נאָהנט, איז עס אַזאַך. איך וויס נישט, וואָס ער וועט אויף דעם זאָגען, זיין ברודער פיניע, – און דערצו נאָך איז דאָך עס כּמעט שוין ווי אַנ'אָבגערעדטע זאַך...

בענדעט.

שטרענג.

דאָס וועט ניט זיין! אומזיסטע דבורים, חיענע. אָט זיצט אפילו מיין ברודערס אַטאָכטער און איך זאָג, אַז כ'בעדאַרף עס נישט.

חיענע.

איז נישט. כ'האָב מעהר נישט ווי געזאָגט.

בענדעט.

ער בעדאַרף צו מיר אין שטאַל אַריין נישט קריכען; פער־שטעהסט? און ווי דער חשד איז נאָר געפאַלען אויף איהם, האָב

.איך געזאָגט – נישט! ער איז מיט מיר מער קיין מחותן נישט – און נישטאָ פון וואָס צו רעדען.

חיענע.
מען בעדאַרף נאָך ביי איהר אויך פרעגען.

אייזיק.
געוויס בעדאַרף מען.

בענדעט.
וואָס מען וועט הייסען, וועט זי טאָן. טאַטע-מאַמע וועלען זייער קינד אין קיין גרוב נישט אַרייננוואַרפען.

ציפקע.
זי שפּירט זיך נישט בעקוועם פון דעם שמועס. געהט אין שטוב צריין.

חיענע.
אַמענש קען זיך נישט אַיינהאַלטען; זעהסט, אַז א קינד זיצט פאַר די אויגען.

בענדעט.
ווייל איך ווייל נישט, דו זאָלסט מיט מיר רעדען פון מיין ברודער און זיין בן-יחיד.

חיענע.
אָבער וואָס קאָכסטו זיך אזוי? אַז מען שמועסט פון א קינדס גליק, בעדאַרף מען זיך אַ ביסעל רוהיגער האַלטען. און ס׳איז נאָך נישט בעוואוסט, ווער ס׳האָט ביי דיר די פערד פון שטאַל אַרויסגענומען.

בענדעט.
נו געגוג דיר שוין, געגוג! וואָם, מיינסטו דען, ווייל איך? איך ווייל, אַז זיי זאָלען דאָ נעבען אונז בלייבען – ס׳איז מיר דער וועג א שאָד.

חיענע.
און איך ווייל איהר גאָר נישט פון שטוב אַרויסלאָזען, אַבת-יחידה. עס פעהלט איהר חלילה צו עסען אין דער היים!

א ייזיק.
אָבער פון אַ תּכלית בעדאַרף מען דאָך שטענדיג קלערן, און אז קינדער וואַקסען אויס, בעדאַרף מען זוכען אַ תּכלית.

חיענע.
וואָס זשע ווילט איהר, ר׳ אייזיק? רעדט קלאָרע דבורים.

א ייזיק.
איך זאָג, אז מען בעדאַרף נישט פאָהרען קיין דאַנציג נאָך סחורה, ווען מען האָט עס ביי זיך אין דער היים. ווען דער עפּל-בוים וואַקסט הינטער׳ן פענסטער, בעדאַרף מען נישט קריכען אי-בער׳ן פּאַרקאַן. מיין איך, אז כ׳בעדאַרף נישט זוכען פּאַר מיין לייבען פון מרחקים קיין כלות. און איהר, פּאַר אייער מייטען, בעדאַרפט נאָך פון דאַנציג חתנים נישט אויסשרייבען.

חיענע.
און הייסט עס —

א ייזיק.
און הייסט עס, מען וועט פּאַר זיי אויסבויען אַ קרעטשמע ביים וועג, וואָס פיהרט צו אייך און צו מיר, און זיי וועלען זיך לעבען אַלע-בען. איהר וועט פון אייער זייט אַנ׳אויג ווארפען אין איך פון מיין זייט וועל נישט פערלאָזען. איך בעדאַרף פון אייך קיין נדן נישט. אייגענע מענשען. מען פּאַרשטעהט זיך שוין אויפ׳ן וואונק. איך האָב שוין געריידט וועגען דעם מיט בענדעטען, מען זאָל די פּוסטע קרעטשמע פון דאָרט אַראָבפיהרען און איבערבויען זי אויף דעם אָרט, וואו מען וועט געפינען פּאַר רעכט... ווי הייסט, אַזאַ בנין — נאָך וויי אַ גלאָז. איך האָב אומישנע אויסגעשטשי-פּעט אַ שטיקעל האָלץ פון בעליק, כ׳האָב עס אין וואָגען...

ער גיהט אָב צום וועג.

חיענע.
הערסט, בענדעט, מען בעדאַרף זיך גוט איבערלעגען. מען טוט נישט אַזוי גיך, ווי מען רעדט. אָון מען וווייסט נאָך נישט, ווער ס׳האָט ביי דיר די פערד פון שטאַל אַרויסגע׳גנב׳עט. קינדער האָ-בען זיך ליב...

בענדעט.

מען איז דאָך נאָך נישט מקבל-קנין.

אייזיק.

קומט. ברענגט א שטיקעל פריש אַבגעהאקט האלץ.

זעהט איהר, ווי עס גיסט זיך פּעך פון דעם? ווי אויף א בוידעם וואָלט זיך עס געטריקענט.

אלע בעקוקען דאס שטיקעל האלץ.

שאכנע.

שמעקט.

רייבע קין. קען נאָך אַסך מיט יאָהרען שטעהן. היגטער'ן שטוב קרעהט א האהן אַ האַ, ס'וועט זיין מאָרגען אַ רעגען.

אלע הערען זיך צו.

אייזיק.

הייסט עס, אַז ס'לויענט נאָך פון אַזאַ בנין עפּעס צו מאַכען

מיטע און ציפקע קומען צרויס.

חיענע.

צו מיטען.

וואָס זאָגסטו, מיין קינד? ביי דיר בעדאַרף מען דאָך אויך עפּעס פרעגען.

מיטע.

איהר וויסט דאָך אַליין גוט. און לייבוש ווייסט פון דעם, וואָס איהר האָט דאָ אָבגעשמועסט? (אירגניש) אפּיער וועט ער מיך גאָר נישט וועלען?

אייזיק.

זעהט נאָר, ווי זי פּאַרשטעהט, פון וואָס מען האָט געריעדט. — זאָג נאָר, אַז דו ווילסט; מיט לייבוש'ן וועט מען שוין דורכקומען.

מיטע.

שווייגט.

בענדעט.
זעה נאָר, ווי זי שווייגט. ווי גאָר נישט מכח איהר וואָלט דאָ דער גאַנצער שמועס געווען.

מיטע.
איך בין דאָך אייער בת יחידה; מסתמא פֿאַרשטעהט איהר דאָך, אַז אַזוי וועט גוט זיין.
זי לאכט זיך פֿלוצלינג פֿונאַנדער.

חיענע.
וואָס לאַכסטו?

בענדעט.
וואָס איז דאָרט פלוצלינג?

מיטע.
איך שטעל מיר פֿאָר, ווי איך וועל עס האָבען אַנ׳אייגענע קרעטש־מע. די שדים וועלען מיר אויפֿ׳ן בוידעם פערטרייבען — חַא־חַא־חַא.

בענדעט.
טפו, צו מיינע שונאים׳ס קעפ זאָל עס אויסגעהן! ווי זי האָט זיך עס צולאַכט.

חיענע.
קומט, לאָמיר געהן אין שטוב אַריין עסען וועטשערע.

בענדעט.
קום, אייזיק, אין שטוב, וועט מען דאָרט עפּעס נעהמען אין מויל אַריין. פֿאַרשטעהסטו מיך, ס׳איז די שפּע אַ שאָד לאכט שדים... וועז דאָרט, אין קרעטשמע, זאָל׳ן טאַקע האָבען חתונות די „נישט גוטע", וואָלט דער בנין נאָך איצטער אַזוי שטאַרק נישט געווען, אַז זיי פערקלייבען זיך, איז שוין אַז אָך און וועה צום בנין...
אלע נעהען אין שטוב אריין, נאָר פלוצלינג הויבט זיך אן צו הערען פון וויטען אויפֿ׳ן וועג א גלאק קלינגען, ווי אימיצער וואָלט מיט׳ן וועג אַנגעקומען צופֿאָהרען. אלע בלייבען א ווייל שטעהן, הערען זיך צו.

מיטע.
דאָס מוזען סוחרים פֿאָהרען.

חיענע.

זיי וועלען זיך דאָ נישט אָפשטעלען. געה זיי, בענדעט. אַרויס אַנטקעגען.

בענדעט.

דער גלאָק איז מיר גוט בעקאַנט.

ציפקע.

ער איז שוין באַלד דאָ.

אייזיק.

מסתמא פון א יריד מיט פערד.

חיענע.

געה, בענדעט, אַרויס און זעה, וועט עס פאָהרט.

מייטע.

נעמט אַרויס צום וועג און פערשווינדט. דאָס קלינגען וועלט שטיל. מיט א מאָל דערהערט זיך די גלאָק וויידער און עס זעהט אויס, ווי אימיצער וואָלט זיך גאָלאָפ דורכגעיאָגט הינטער'ן שטוב, אויסמיידענדיג די קרעטשמע. פלא געהען צום וועג ארויס.

חיענע.

אונרוהיג.

זעהט נאָר, מייטע איז נישטאָ! ווי די פערד האָבען זיך עס צו־טראָגען! וואו איז מייטע?

ציפקע.

זי איז אין וואָגען... דאָרט איז דאָך איציק, איך דערקען איציקס בריטשקע. דריי פערד געשפאַנט!

בענדעט.

בייז.

וואָס איז דאָס פאַר אַנ'אַיינפאַל? ווי קומט זי צו איהם אין וואָ־גען אַריין?

חיענע.

גאָט מיינער, וואָס איז דאָ אַזוינס?

ציפקע.

אַז איך זאָג אייך, דאָס איז איציק. זעהט, זיי פע־קירעווען זיך

צוריק. אָט פאָהרען זיי אַהער, זיי וועלען זיך דאָ אָבשטעלען.

בענדעט.
טפֿו, צו מיינע שונאים׳ס קעפּ זאָל עס אויסגעהן! איך האָב פיינט אַזעלכע מעשיות.

חיענע.
טאַקי איציק.

בענדעט.
זי וועט שוין פון מיר כאַפּען. וואָס פאָהרט ער צו מיר?

חיענע.
הערסט, בענדעט, זאָלסט נישט מאַכען קיין לייטישע געלעכטער. ער איז דיין ברודערס א זוהן.

בענדעט.
וואָס איז זי צו איהם אין וואָגען אַרייִנגעקראָכען? איך וועל איהר די קאָלטענעס אויסרייסען.

אייזיק.
מאַך זיך נישט נאַריש, בענדעט! ביזט נאָך אַלץ דער אייגענער געבליבען.

בענדעט.
איך וויל נישט, ער זאָל דאָ פּאַרבי מיין שטוב פאָהרען. דו, חיענע, מעגסט איהם זאָגען, אַז ער זאָל דאָ מיט זייַנע פערד פּאַר מיין שטוב נישט פאָהרען.

חיענע.
וואָס, דער וועג איז פערבאָטען?

עס הערט זיך נאָר נאָהנט צופאָהרענדיג.

בענדעט.
וועסט איהם הייסען פערקירעווען צוריק.

חיענע.
גאָה אין שטוב אַריין, גאָה.

בענדעט.
צום שטוב געהענדט

עֶר וועט נאָך די העזה הָאבען צו מיר אין שטוב אַריין קומען.

א י י ז י ק.

בעהט איהם נאָך.

האָסט זיך נישט וואָס צו היצען, בענדעט. מיט גוטען קומט מען דורך; אַזוי זאָג איך מיר מיינס.

בעהען אריין אין שטוב.

ש א כ נ ע.

נעהט אין שטוב אריין.

ח י ע נ ע.

געווים איציק...

נאָהנט פון שטוב בלייבט דאָס קלינגען שטיל. פערד הירושען. א הונט בילט. מען לאכט. מ י ט ע קומט אריין צוהיצט און פרעהליך. נאָך איהר בעהט א י צ י ק, וואוילע־ריש געקליידט. האָט אין זיך עפּיס ציניינעריש־עס. אונטער־גענארטעלט מיט א פּיאָלעט־רויטען נאָרטעל אָן מיט דער בייטש אין האנט.

א י צ י ק.

נו, וואָס מאַכט איהר, מומע? און דו, ציפקע, וואָס פאָהרסטו נישט א הויס? איך וועל דיך איצטער מיטנעהמען. כ׳האָב גאָר נישט געריכענט דאָ צו זיין. כ׳בין גאָר מיט אַנ׳אַנדער וועג געפאָהרען. כ׳האָב אפשר א מייל וועג אָנגעלעגט.

מ י ט ע.

זיי האָבען קיינער נישט געוואוסט, ווער עס פאָהרט. איך האָב דעם גלאָק גלייך דערקענט. ביי נאכט פאָהרסטו אויך מיט א גלאָק?

ח י ע נ ע.

צו וואָס בעדאַרפסטו פאָהרען מיט א גלאָק?

א י צ י ק.

מען זאָל מיינען, אַז דאָס פאָהרען נריצים אויף געיעג.

מ י ט ע.

מען וועט דיר נאָך בעפאַלען ביינאכט און דעם גלאָק אַראָב־נעהמען.

ח י ע נ ע.

וואָס מאַכט דער טאַטע? וואָס הערט זיך עפּעס ביי אייך?

איהר וועט, קינדער, באַלד אַרײַנגעהן אין שטוב אַרײַן. וועלען מיר אינאײנעם עסען וועטשערע.

זי גיהט אין שטוב אַרײַן.

איצ׳ק.
דער פעטער איז נישטאָ?

ציפקע.
איך הייס דיר, איציק, באַלד פאָהרען אַהיים און נעהם מיך אויך מיט.

מ י י ט ע.
זיי זענען אין כעס?

ציפקע.
זיי זענען אין כעס, וואָס דו ביזט צום וועג אַרויסגעלאָפען.

מ י י ט ע.
וואָס איז ער געקומען אַהער, אייזיק?

נעהמט די ביטש פון איצ׳ק׳ן, קנאַקט מיט איהר.

איצ׳ק.
איך וועל אין שטוב נישט אַרײַנגעהן. דער פעטער וועט אַרויס-קומען, וועל איך איהם זאָגען. אַז בעסער זאָל ער זיך זיין אײַ-גענעם קאָפּ פערדרעהען.

מ י י ט ע.
אייזיק האָט עס ציגעקלערט דעם בילבול אויף דיר. און דע, טאַטע זאָגט, אַז יענע נאַכט האָט ער געהערט צוויי מאָל, וויַ מען איז מיט אַ גלאָק דורכגעפאָהרען פאַרבײַ אונזער שטוב, און ער זאָגט, אַז ס׳האָט געקלונגען וויַ דיין גלאָק, און, אַז מען האָט דערנאָך די פערד אין שטאַל נישט געפונען, האָט ער באַלד גע-זאָגט, אַז דאָס איז דיין אַרבײט געווען.

איצ׳ק.
שיסט אויס מיט א געלעכטער.

ווער האָט עס דעם טאַטען דיינעם דעם חכם און מיין פעטער אַזאַ מעשה דערצעהלט? ציפקע, געה אין שטוב אַרײַן.

צ י פ ק ע.

איך זאָג דיר, בעסער פאָהר אַוועק פון דאַנען און נעהם מיך אויך מיט.

נעהם אין שטוב.

מ י י ט ע.

אונרוהיג.

איך וואָלט דיר הייסען, אַז דו זאָלסט באַלד אַוועקפאָהרען. ס׳וועט נאָר נישט העלפען. אַז דער טאַטע שפּאַרט זיך אַיין, וועט ער דאָך מסתּמא זיינס אויספיהרען.

א י צ י ק.

מיר וועלען שוין זעהן. איך וועל מיר נאָך היינט מיט איהם אויס׳טענה׳ן. זאָל ער נישט מיינען, אַז איך האָב ביי איהם די פערד פון שטאַל אַרויסגענומען. איך קען איהם ביינאַכט אַנדערע פערד אין שטאַל אַרייגפיהרען — און צו דיר האָט עס נישט (נעהמט איהר פעסט פאַר׳ן האנט). כ׳וועל דיך ביינאַכט פון בעט אַרויס-טראָגען. כ׳וועל פינף פערד שפּאַנען און פון דיין טאַטענס שטוב וועל איך דיך אַוועקפיהרען. ער איז מיינער אַ פעטער — נאָר ק״ן עקשן זאָל ער נישט זיין.

מ י י ט ע.

איך מיין, אַז מאָרגען, איבערמאָרגען וועט אַייזיק צושטעהן, אַז...

א י צ י ק.

נישט רעד מיר דערפון! מיר וועלען נאָך זעהן, וואָר ס׳וועט גיכער דעם וועג געפינען.

מ י י ט ע.

זיי זאָגען, אַז מען וועט פאַר מיר מיט לייבוש׳ן איבערבויען די פוסטע קרעטשמע. מען וועט פון דאָרט „די נישט גוטע״ אַרויס-טרייבען און אונז וועט מען דאָרט בעזעצען. כ׳האָב אַליין געהערט, ווי זיי האָבען געריעדט

א י צ י ק.

און דו, וואָס האָסטו אויף דעם געזאָגט?

מ י ט ע.

איך האָב געלאַכט.

א י צ י ק.

האָסט געלאַכט...

מ י ט ע.

זיי ווילען מיך אין אַקרעטשמע אַרײַנזעצען, איך זאָל דעם נאַנ־
צען טאָג זיצען אין פענסטער און אַרויסקוקען צום ווע אַרויס,
אויב אימיצער פאָהרט דורך.

א י צ י ק.

געה אין שטוב אַרײַן.

מ י ט ע.

און דו?

א י צ י ק.

כ׳וועל צו אייך אין שטוב נישט געהן, כ׳וועל דאָ ווארטען, ביז
דער פּעטער וועט אַרויסקומען. כ׳ווייל מיר מיט איהם אויס־
טענה׳ן.

מ י ט ע.

וועגען מיר?

א י צ י ק.

וועגען די פערד. איך וועל איהם זאָגען, אַז אויב ער ווייל, קען
איך איהם אַנדערע פערד אין שטאַל אַרײַנשטעלען.

מ י ט ע.

און יענע האָסטו טאַקי אַרויסגענומען?

א י צ י ק.

נישט פּרעג דערפון!

מ י ט ע.

נאָך וואָס ביזטו איצטער אַהער געקומען? איך האָב מורא
האָסט נישט בעדאַרפט קומען אַהער היינט, פונקט אין דער
צייט... צו וואָס בין איך דיר אַנטקעגען אַרויסגעלאָפען? איך
האָב נישט בעדאַרפט צו דיר אין וואָגען אַרײַנשפּרינגען.

א י צ י ק.

וועז דו קומסט נישט אַרויס, וואָלט איך פּאַרביי געפּאָהרען אוּן דאָ זיך אפילו נישט אָבגעשטעלט.

מ י ט ע.

איך שרעק זיך אַזוי, איציק; איך שרעק זיך אַזוי...

א י צ י ק.

איך פּאָהר נאָך היינט נישט פון דאַנען. איך וועל זיך נאָך מיט אייזיקן אויך זעהן; אוּן זיין זוהנעלע דער חכם — איך וועל איהם בעווייזען, וער איציק איז...

מ י ט ע.

איך בעט דיך, פּאָהר אַוועק. ווי גאָט איז דיר ליב, פּאָהר אַוועק. איך וועל דאָך פּאָלגען, וואָס דער טאַטע אוּן די מאַמע וועלען מיר הייסען; וועז איך זאָל אפילו דעם גאַנצען לעבען בעדאַרפען ווייגען.

א י צ י ק.

וועסט נישט ווייגען. כ'וועל באַלד אויסשפּאַנען פון מיין בריטשקע די פּאָר שוואַרצע פערד אוּן וועל זיי איהם אָבגעבען.

מ י ט ע.

ענטציקט.

איציק, טו עס טאַקע.

א י צ י ק.

זאָל ער וואַרטען! נישט איך האָב זיי ביי איהם פון שטאַל אַרויסגענומען אוּן דו מיש זיך נישט אין אַזעלכע זאַכען. — געהּ אין שטוב אַריין.

מ י ט ע.

איציק...

א י צ י ק.

ער ארעמט זי אוס. קושט זי.

אָ. וועז דו ביזט נישט מיין פּעטערס טאָכטער, איך וואָלט דיך דער'הרג'עט. כ'וואָלט דיך דערשטיקט אוּן ערגעץ ביינאַכט אונטער א בריק אַרונטערגעוואָרפען. טייוועל דו. פון בלאָטע ביזטו אויס-

געוואקסען. און דו וועסט פאָלגען, וואָס דער טאַטע דיינער וועט דיר זאָגען און וואָס... אָ, איך וועל דיך דערשטיקען...

מ י ט ע.

פאָהר אַוועק פון דאַנען.

עס הערט זיך חיענעס ששימע פון שטוב רופט: „מייטע! מייטע! געה אין שטוב אריין!“

א י צ י ק.

גיה אין שטוב אַריין, די מאַמע רופט.

מ י ט ע.

ווייל גיהן אין שטוב.

א י צ י ק.

וואַרט נאָר, נישט לויף, זאָג דאָרט דעם טאַטען דיינעם, אַז איך בין נאָך נישט אַוועקגעפאָהרען... אויף שטיקער וואָלט איך דיך צוריסען. דיינע ווילדע צעפּ וואָלט איך דיר אויסגעריסען. ער האלט איהר האנט און קוקט מיט חשד אין איהרע אויגען דו ווילסט גיהן אין שטוב אַריין — גיה...

ער וואַרפט איהר האנט.

מ י ט ע.

בלעט זיין קאָפּ.

איציק, איך וועל ערגיץ אַליין אַ פּאָר פערד אַרויס׳גנב׳ענען אין זיי איהם אין שטאַל אַריינשטעלען...

א י צ י ק.

גיענוג דיר רעדען דערפון!

עס הערט שוגקעלער דרויסען. די פויגעל זינגען.

מ י ט ע.

לאכט מיט אן׳איינגיהאלטענעם בעלעכטער.

אַז איך וועל זיך בעזעצען אין יענער קרעטשמע, — אָ, ווי איך ווייל, אַז ס׳זאָל זיך אַזוי אויסלאָזען! איך וועל מיר אַליין מיט די „נישט גוטע“ שפילען. איך וועל זיי אַליין ביי די צעפּ אום-פיהרען... לייבוש, קוקו!... ווייסט, איציק, אַז לייבוש איז זעהר אַ וואויליער בחור? ער איז זעהר אַ גוטער. אָ, וואָס פאַר אַ גוטער ער איז! אַז ער קומט אַמאָל צו אונז, אָדער אַז איך קום אַמאָל צו זיי, קוקט ער אויף מיר מיט אַזעלכע גוטע אויגען.

איצ׳ק.

ער ווִיל איהר דערלאַנגען מיט דער בייטש. זי מערקט עס נישט. ער האלט זיך אַב דערפון.

מ י ט ע.

וועגדט זיך פלוצלינג צו איהם, דאָס געזיכט פערשטעלט מיט די הענט, רעדט צו איהם בעהיימניספול אוּן מיט פערבאַרגענער ליידענשאפט.

דערלאַנג מיר אַ כוואַשטש מיט דער בייטש אַזוי, איבער דער פלייצע, איבער די זייטען; אַזוי צוכוואַשטשע מיר די ביינער — דערפאַר וואָס איך בין אַזעלכע. ברול... איך וואָלט מיר אַליין די צעפּ מיינע אויסגעריסען נעהמט זיך פאר ביידע צעפּ. אָט די דאָזי. גע צעפּ וואָלט איך מיר אַליין אויסגעריסען. אַז דער טאַטע רעדט, בין איך שטיל ווי אַ טייבעלע. בין איך ווי אַ הינדעלע שטיל אוּן אַלץ וואָס ער הייסט פאָלג איך איהם. ווייסט, איציק, אַז דו ביזט געראָטען אין מיין טאַטען אוּן דו האָסט איהם אַזוי פיינט. בעט זיך איבער מיט איהם. אַז דער טאַטע רעדט, בין איך שטיל ווי אַ טייבעלע... בעט זיך איבער מיט איהם. אָט געהען זיי שוין... בעט זיך איבער מיט איהם.

נעהמט פון איהם די בייטש; קנאקט.

בענדעט אוּן איצ׳ק קומען ארויס.

בענדעט.

בלייבט עס אַזוי, מאָרגען וועט מען דינגען גוים, אַז מען זאָל די פוסטע קרעטשמע צוגעהמען; זאָל זיך אַביסעל דאָס האָלץ דורכלופטערן אוּן באַלד נאָך דער חתונה וועט מען זי איבער. בויען.

ער מערקט איציק׳ן, נאָר ער מיידט איהם אויס.

איצ׳ק.

כ׳האָב אַייך, פעטער, אָבגעבראַכט די פערד.

בענדעט.

מאָרגען, מייטעלע, מיין קינד, ווערסטו אַ כלה. הערסט?

מ י ט ע.

שווייגט.

בענדעט.

קום צו מיר, מיין קינד.

חיענע.
קומט ארויס.

בענדעט.
אָט איז די מאַמע, געה צו און זאָג, אַז דו וועסט פאָלגען אַלץ וואָס דער טאַטע און די מאַמע פערלאַנגען.

חיענע.
צו איציק'ן.
וואָס שטעהסטו דרויסען? קום אַריין אין שטוב, וועסטו עפעס עסען.

איצק.
איך בין זאַט... ר' אייזיק, וואָס מאַכט אייער זוהן? ער וועט באַלד אַ חתן, האָב איך געהערט?...

אייזיק.
שוין צייט.

איצק.
צו בענדעט'ן.
איך האָב אייך, פעטער, אָבגעבראַכט צוריק אייערע פערד.

בענדעט
אומזיסט דרעהסטו זיך דאָ ארום.

איצק.
איהר זענט, פעטער, אומזיסט אויף מיר ברוגז.

בענדעט.
געה אין שטוב אַריין, דער זיידע וויל דיך זעהן.

איצק.
איך האָב געהערט, ר' אייזיק, אַז איהר ווילט פון דער פוסטער קרעטשמע די שדים אַרויסטרייבען און דאָרט בעזעצען....

חיענע.
איציק, מען טאָר עס נישט פון מויל אַרויסברענגען.

איצק.
געהט צו בענדעט'ן.
פעטער, איך וויס נישט וואָס צו זאָגען פון אייערע פערד.

בענדעט.
שארף.
און איך וועל דיר מיין טאָכטער נישט געבן!

חיענע.
בענדעט...

בענדעט.
מייטע וועט מאָרגען-איבערמאָרגען וועלן אַ כּלה פאַר אייזיק'ס זוהן און פון דער פוסטער קרעטשמע וועט מען די שדים אַרויס. טרייבען — ס'איז קיינעמ'ס דאגה נישט!

איצ'ק.
לאכט.

בענדעט.
מיט אהויכען טאָן.
און אַז איך פרעג מיט גוטען, אַז מען זאָל מיר זאָגען, ווער ס'האָט פון שטאַל די פערד אַרויסגעפיהרט — זאָגט ער מיר, אַז ער וועט אַנדערע פערד אָבגעבען. (ער לאָזט זיך צו איצ'ק'ן) זאָלסט מיר זאָגען, וואו די פערד מיינע זענען?! מיינע פערד וואו זענען?!

חיענע.
בענדעט, גאָט איז מיט דיר.

בענדעט.
פון מיין אייגענעם ברודער וויל איך נישט וויסען, אויב ער האָט אַזאַ ממזר אויסגעהאָדעוועט.

מיטע.
טאַטע, טאַטע...

אייזיק.
לאָז איהם צורוה, דעם אויסוואורף.

איצ'ק.
איהר וועט לאָזען גערִיסען אייער לייבוש'ן, איהר הערט, אייזיק?

חיענע.
בעהמט איצ'ק'ן פאר'ן האנט.
קום אין שטוב אַריין. קום, כ'וועל דיר געבען צו עסען.

איצ׳ק.
לאָזט צורוה, מומע, איך קריג מיר נישט. איך קען דעם פעטער בענ־
דעט זעהר גוט... זאָל ער זיך נישט קאָכען. וועז איך זאָג איהם,
אַז כ׳וויים פון די פערד נישט צו זאָגען, פערשטעלט ער מיר
דעם וועג. איך וועל נאָך צו קיין פעטער אין שטאָל נישט קרי־
כען... בעדאַרף איך נאָך דערצו גרויסע מעשיות דערצעהלען.

בענדעט.
מען ווייסט, מען ווייסט.

אייזיק.
איך פאָהר אַהיים.

איצ׳ק.
איהר וועט, אייזיק, די שדים פון קרעטשמע נישט אַרויסטרייבען.

אייזיק.
דעם צונג בייס זיך אָב.

איצ׳ק.
כ׳האָב מיר שוין איין מאָל דעם צונג אייגעביסען.

בענדעט.
מען ווייסט, מען ווייסט. קענסט אויך אַהיים פאָהרען.

איצ׳ק.
איך וועל פאָהרען, אויב כ׳וועל וועלען.
קנאקט מיט דער בייטש.

בענדעט.
פאָהר, אייזיק, אַליין, וועסט מיר מאָרגען דעם פערד אָבברענגען.

אייזיק.
אַגוטע נאַכט.
אָב.

חיענע.
לאָזט גריסען אין דערהיים.

איצ׳ק.
גיט א קנאק מיט דער בייטש. א וואָרף טוענדיג א „גוטע נאכט" געהט ער אָב צום וועג.
בענדעט און חיענע געהען אויך צום וועג ארויס.

מ י ט ע.

בלייבט אליין. לויפט אום ווי א צורייצטע חיה אין א שטייג. לויפט אין הינטערגרונד, שטעלט זיך אויפ'ן פּלייט און ווינקט מיט'ן האנט, ווי זי וואלט אימיצען רופען פון ווייטען. פערד הירושען, די גלאק קלינגט, ווי מען וואלט צוועקגעפאהרען. זי שפּרינגט פון פּלייט אראב. **ב ע נ ד ע ט** און **ח י ע נ ע** געהען צוריק.

ב ע נ ד ע ט.

מייטעלע, מיין קינד, קום צו מיר.

מ י ט ע.

געהט צו איהם, רעדט שטיל.

וואס, טאטע!

ב ע נ ד ע ט.

ווייסט, אז מאָרגען ווערסטו אַכלה?

מ י ט ע.

איך ווייס.

ב ע נ ד ע ט.

געפעלט דיר אייזיק'ס זוהן?

מ י ט ע.

געהאַרכזאם.

יע, ער געפעלט מיר.

ב ע נ ד ע ט.

און דו וועסט איהם ליב האָבען נאָך דער חתונה?

מ י ט ע.

איך וועל איהם ליב האָבען.

ח י ע נ ע.

און וועסט אָן טאַטע-מאַמע נישט פערגעסען?

מ י ט ע.

שווייגט.

ב ע נ ד ע ט.

נו, איצטער קום אין שטוב אַריין. גענוג דיר אויף דרויסען צו זיין...

זיי געהען אלע שטיל אין שטוב ארײן. ס'איז שוין פינסטערליך. אויפ'ן דאך קרעהט א חאהן. אין שטאל מע'קעט דאס קעלבעל.

מ י ט ע.

קומט ארויס שטיל פון שטוב, זי איילט צום פלייט אין הינטערגרונד. זי קריכט אויף איהם און וינקט אין דער שטיל צו אימיצען.

א י צ י ק.

בעוויזט זיך פון דער אנדערער זייט פלייט, קלעטערט ארויף צו מיטען.

דע ערשטער אקט:

צוויטער אקט.

א זומער-אָוונד. בײַ בענדעט'ן. א גרויסע שטוב וויִס אויסגעקאלכט. בעלויכטען מיט ליכט, וואָס ברענען אין לייכטער און אין א גרויסען שבת'דינען הענגלייכטער ריין אויסגעשיירט. די מעש בלאָנקט. אלץ ארום איז זויבער, שמינקעלט. די טיר אין הינטערגרונד און די פענסטער זענען אָפען. די אונטערשטע העלפט פענסטער איז מיט וויִסע פאַרהאנגלעך פערצוינען. די פאַדלאָגע איז אויסגעשאָטען מיט גרינעם פלישניק. צווישן גרויסע טישען איינפאכע, בעדעקט מיט גראָבע, אָבער ריינע טישטוכער, שטעהען רעכטס און לינקס. די טישען בענרייט מיט פלעשער, טעלער, גאָך גיט אין פולער אָרדנונג.

שאכנע.

זיצט בײַם טיר, אין א ווינקעל, און רייבט כריין.

חיענע.

קומט אריין פון גאס-טיר, וואָס אין הינטערגרונד, פערהאָרעוועט. די ארבעל פערקאשערט צום אלטען.

איהר, שווער, וואָלט זיך ערגעץ אויף דער גאַס געזעצט דעם כריין רייבען

שאכנע.

אָבער שטאַרק איז ער — ברענט ממש די אויגען אויס. (ווייל ארויסגעהן).

חיענע.

זאָל שוין זיין, זאָל שוין; וואו ט'איהר שוין איצטער געהן?

שאכנע.

ווייסטו, וואו כ'האָב איהם אויסגעפונען?

חיענע.

ברענענדיג אין אָרדנונג די שטוב.

וועמען?

שאכנע.

דעם כריין. אַזש אויף די פאַראַיאָהריגע קאַרטאָפעל-פעלדער.

חיענע.

און דאָ נעהנטער האָט איהר גאָר נישט געקענט קריגען די טייערע מציאה?

שאכנע.

נישטאָ. אָבער אויף אַרפואה נישטאָ. אָבער ווייסטו נישטאָ — וויִ ער וואָלט דאָ גארנישט געבאָרען געוואָרען.

חיענע.

שווער!

שאכנע.

וואָס, מיין קינד, ביזט פערהאָרעוועט?

חיענע.

רעדט-איבער מיט אייער זוהן, ער זאָל נאָך איצטער שיקען אַפּאָ־ פערד נאָך פיניען.

שאכנע.

אַזאַ עקשן, אַזאַ עקשן.

חיענע.

מען בעדאַרף דאָך וויסען, וועז צו פראַוועז עקשנות. ער מיינט דאָס האָט ער צו טאָן מיט אַגוי מכח אַפערד. מען קאָן נאָך חלילה — כ׳וויל עס פון מיין מויל נישט אַרויסרעדען. און דערצו נאָך, וואָס איז איהם איינגעפאַלען היינט אוז דוקה היינט איינצו־ וואַרשען די פוסטע קרעטשמע? איך וויל עס פון מיין מויל נישט אַרויסרעדען. אוז די גאַנצע זאַך — עפעס וועדט מיר דאָס האַרץ צוריסען. מען וואויבט שערוואָרפען — אַזוי מאַכט מען עס אַיין־ אוז־איינציג קינד חתונה.

שאכנע.

אַנ׳עולה בנאמנות.

חיענע.

אויס טרערען.

מען מאַכט חתונה אַנ׳איין־אוז־איינציג קינד, פיהרט מען ברוגז׳ן כ׳וואָלט זאָגען: מיינער אַ ברודער — אַלץ מוחל, — ס׳איז דאָך אָבער זיינער אַנ׳אייגענער ברודער, אייערער אַ זוהן, אוז איהר שווייגט...

שאכנע.

איך האָב איהם געזאָגט, אַז ס׳איז אַ גרויסע עולה, אויב פּיניע וועט אויף דער חתונה נישט זיין. וואָלט ער געווען אַ מענש, דער פּיניע, שפּאַנט מען איין אַ פּאָר פערד, מען פערנעהמט וויב און קינד און מען קומט צופֿאָהרען

חיענע.

אומגעבעטענערהייד ?

שאכנע.

און אַ טאַטען בעדאַרף מען אויך קיין עגמת-נפש נישט פער-שאַפען. אַז איך האָב צוויי זיהן און איינער מאַכט חתונה אַ קינד, בעדאַרף דער אַנדערער צו דער חופה נישט פעהלען.

חיענע.

וואָלט איהם עפּעס דער אויבערשטער אַריינגעשיקט אַ געדאַנק, אַז ער זאָל אַליין נעהמען און קומען... דאָס קינד האָט שוין הייַנט, נעבעך, געווייַנט אויך. „ביי מיר איז הייַנט חופה, זאָגט זי, און דער פעטער פּיניע איז נישטאָ". איך בעט אייך, שווער, בעפוילט איהם, ווי אַ טאַטע בעפוילט אַן׳אייגען קינד, ער זאָל הייסען שפּאַנען פערד און אַריבערשיקען צו פּיניען.

שאכנע.

איך וועל עס איהם זאָגען.

בענדעט.

קומט צריין.

גאָר דאָ ביזטו און איך האָב דיך אומעטום געזוכט.

חיענע.

האָסט מיך בעדאַרפט ?

בענדעט.

כ׳האָב מורא, אַז דאָרט אין דער אַנדערער שטוב וועט פאַר זיי קנאַפּ אָרט זיין.

חיענע.

קיין בייז נישט. ס׳איז אַ שענע נאַכט, ווער ס׳וועט וועלען, וועט מען איהם מאַכען אַן׳אָרט צום שלאָפען אין דרויסען, אָדער אויפן בייַדעם אין די הייַ.

בענדעט.
ס׳איז אויך אַנ׳אמת.

חיענע.
דאָס קינד האָט געריידט מיט דיר?

בענדעט.
וואָס האָט זי דען געהאַט צו רעדען מיט מיר?

חיענע.
קוקט אייהם אָן פערזאָרגט.

בענדעט.
וואָס האָט זי געהאַט צו רעדען מיט מיר? ביזט אַ אידענע. וואָס שטעהסטו מיט פערקאַשערטע אַרבעל און קוקסט מיך אָן? וואַש זיך אַרום, טו זיך איבער, וואָרום אָט אַזוי, וי דו זעהסט, איז דער גאַנצער עולם דאָ.

חיענע.
עפּעס איז נישט וי ביי לייטען; עפּעס פעהלט.

בענדעט.
וואָס איז דיר נישט וי ביי לייטען? נו וועלען דאָך שוין קלעזמער אויך זיין. כאָטש גוים, אַבי קלעזמער.

חיענע.
כ׳וואָלט דיר די קלעזמער מוחל געווען.

בענדעט.
טאָ וואָס דען וילסטו?!

חיענע.
אַז דו ביזט שוין אין כעס.

בענדעט.
וואָס ווילסטו, טאַטע, האָבען מיט׳ן כריין?

שאַכנע.
קלאַפט אויס דעם ריבאייזען.
נו, שוין, שוין, מעהר וועל איך שוין נישט רייבען. — איצטער, זוהן מיינער, וויל איך, דו זאָלסט הייסען שפּאַנען אַ פּאָר פערד און שיקען נאָך פּיניען מיט ווייב און קינד.

בענדעט.

אין א פּערלענהיים.

חיענע.

האָסט שוין אַליין חרטה פאַר דיין עקשנות. רעכט אויף דיר. וועסט זיך נאָך אַמאָל אויסצאָהלען פאַר דיינע גענגעלעך.

בענדעט.

ס׳איז נישט דיין דאגה!

חיענע.

אַ ודאי איז נישט מיין דאגה, און ס׳איז נישט דיין טאַטענס דאגה, און נישט דיין קינד׳ס דאגה. — און אַז דאָס קינד האָט הייַנט געווייַנט, איז אויך נישט דיין דאגה.

בענדעט.

וואָס זענט איהר צו מיר צוגעשטאַנען?

חיענע.

קיינער איז צו דיר נישט צוגעשטאַנען. טו דיר ווי דו פּער-שטעהסט. בייַ מיין קינד איז חתונה, וועלען פּרעמדע לייט יע זיין און אייגענע וועלען פּעהלען.

שאכנע.

בייַ לייטישע מענשען טוט מען נישט אַזוי.

בענדעט

לאכט.

און אַז איך האָב שוין געשיקט נאָך מיין ברודער — איז שוין גוט?

חיענע.

זאָג מיר, אויף אַנ׳אמו

שאכנע.

אַז ער זאָגט, מעגסטו איהם גלויבען.

בענדעט.

כ׳האָב געוואוסט, איהר וועט מיר מיין קאָפּ בעקלאָגען מיין נאַ-צען לעבען — פּיניע מיט זיין כאַליאַסטרע איז בייַ מיין קינד אויף דער חתונה נישט געווען. האָב איך געגומען און געשיקט.

חיענע.

וועז, נאָך אין דער פריד

בענדעט.

באגינען. כ׳האָב געלאָזט וויסען, אז טאַטע מיט זיין שוע-
גערין און די כלה בעטען איהם, קומען אויף דער חתונה.

חיענע.

און פון דיין נאָמען האָסטו איהם נישט געבעטען?

בענדעט.

ער איז דאָך מיינער אַ ברודער.

חיענע.

אז אָך און וועה צו אַזא ברודער.

וויינט.

בענדעט.

לאַכט.

קוקט נאָר אויף איהר. כ׳האָב איהם אין מיין נאָמען אויך גע-
לאָזט וויסען — בּיזטו שוין רוהיג? נאָך מיין רעכענונג בעדאַרפען
זיי באַלד אָנקומען.

חיענע.

שרייט.

מייטע, מייטע! דער טאַטע האָט דאָך געשיקט בעטען דעם פע.
טער אויף דער חתונה.

מייטע.

קומט ארויס פון צימער פרעהליך, ווארפט זיך בענדעט׳ן אויפ׳ן האלו.

בענדעט.

זעה נאָר, ווי דאָס פיצעלע קינד האָט זיך עס דערפרעהט.

מייטע.

און דערפאַר האָב איך דיך אַזוי ליב!

חיענע.

האָסט זיך שוין, מיין קינד, בעדאַרפט אָנמאָן.

מייטע.

קושט בענדעט׳ן.

און איצטער וועל איך מיר אָנטאָן.

צוילט אין צווייטען צימער.

חיענע.

איך וויל נישט, דאָס קינד זאָל עס הערען. מיר דאַכט זיך, אַז היינט האָט מען נישט בעדאַרפט רירען די פּוסטע קרעטשמע — היינט אין דעם טאָג פון דער חתונה — כ'וויל עס פון מיין מויל נישט אַרויסלאָזען.

בענדעט.

שטרענג.

זאָלסט מיר איצטער נישט רעדען וועגען דעם — הערסט וואָס מען זאָגט דיר? די חופה וועט מען שטעלען פאַר'ן שטוב.

עס הערט זיך קלינגען א גלאָק.

שאכנע.

מען פאָהרט!

חיענע.

דאָס פאָהרען חתונה-לייט. גיעה, בענדעט, וויז זיי אין דער אַנדערער שטוב אַריין.

מיטע.

שרייט פון איהר צימער ארויס.

מען פאָהרט, מען פאָהרט, אין אַ דראַביאַסטען וואָגען זענען זיי געקומען.

בענדעט

געהט ארויס

חיענע.

געהט איהר, שווער, אויך אַרויס אין בעווייזט דאַרט.

שאכנע.

איך גיעה, אָט שוין.

אב.

חיענע.

רופט.

קום צו מיר, מיין קינד, אין וועל דיר העלפען פערשפּיליען די העקלעך.

מיטע.

קומט ארויס אין א נייע העל-בלויליכע קלייד.

פון קלייד שמעקט מיט נייקייט.

חיענע.

שפילעט די העקלעך, קושט מייטען.

נאָר גליקליך זאָלסטו מיר זיין, נאָר נחת זאָלען מיר פון דיר האָבען. ווי שען דאָס זעהט אויס.

מייטע.

אין שטאָדט צו אַחופה, מאַמע, ווי איז עס?

חיענע.

ווער ווייסט זיי דאָרטען מיט זייער שטאָדט.

מייטע.

וואָלטען גוטע קלעזמער שפילען.

חיענע.

עס וועט דיר שוין, אם ירצה השם, אַזוי אויך דאָס לעבען זיס זיין... אָט וועל איך דיר, מיין קינד, דעם קאָפּ פאַרקעמען. קאָפּט איהר דעם קאָפּ, עס הערט זיך ווידער א נעריש פון צופאַהרען פאַר'ן שטוב.

מייטע.

לויפט צום פענסטער.

מאַמע, מאַמע, אַנ'אָנגעפאָהרענע פוהר מיט מחותנים!

חיענע.

קוקט אין פענסטער.

דאָס איז דאָך פון ליענטשיץ, מיין קינד. דער טאַטע פיהרט זיי אין דער אַנדערער שטוב אַריין.

מייטע.

אימיצער געהט אַהער —

אַפרוי.

קומט אריין, טראָגט א גרויסע קופערנע פאַן פיש.

ווי עס שמעקט! אַזוי זאָל נאָר, אם ירצה השם, איהר מזל שמע. קען. וואו שטעלט מען עס?

חיענע.

אין קאַמער, חנה'שי.

פּרוי.

קומענדיג פון צווייטען צימער.

קיין עין הרע, ס׳וועט שוין זיין, ווער ס׳זאָל די פיש עסען. איילט זיך צו אַביסעל, חיענע׳שי.

אָב.

מ י י ט ע.

הערסט, נאָך אַ פּוהר איז אָנגעקומען... דו, מאַמע, ביזט גאָר ניט פּרעהליך.

ח י ע נ ע.

פּאַר דער חתונה, מיין קינד, איז מען ביי טאַטע-מאַמע, לעבט מען אינ׳ם מזל פון טאַטע-מאַמע; נאָך דער חתונה אָבער דער-לאַנגט מען דיר צוויי זעקעלאַך, אין איינעם איז מזל און אינ׳ם אַנדערען איז צרות מיט וועהטאָג, און גאָט ווייס... (קושט נאָך אַ מאָל איהר קינד דויערענד, אָהן וועריער; זיי וועריען ביידע וויי צוגעקלעפט צום אַנדערען... ס׳הערט זיך בעניעס׳ס שטימע פון דרויסען צום טיר שרייענ דיג: „מענשען געהען שוין!" ס׳הערט זיך א מיידלשעס קלינגענדיג געלעכטער דרויסען. חיענע און מייטע וואכען אויף. טרעטען אַב אייַנג פון דער אַנדערער און וואַרטען צום טיר קוקענדיג. עס קומען אריין געסט: דאַרפישע יודישע פּרויען און מיידלעך, געקליידעט לויט דעם דאַרפישען יודישען געשמאק. די מיידלעך, די פּרויען קושען זיך מיט מייטען, מען בענשט זיך: „מזל טוב". „מזל טוב").

ע ר ש ט ע פּ ר ו י.

אַכלה ווי אַ מלכּה.

צ ו ו י י ט ע.

ווי די ליכטיגע זון.

ד ר י ט ע.

אַמאָל פון איין קינד האָט מען מעהר נחת ווי פון צעהן.

ע ר ש ט ע פּ ר י י ל י ן.

דו, מייטע, שעמסט זיך גאָר נישט פאַר מיר?

מייטע.

איך שעם זיך טאַקי.

א געלעכטער.

ערשטע פרוי.

אַזא חתן—אַ בריליאַנט. זיי וועלען, אם ירצה השם, האָבען אַ גליקליך לעבען.

חיענע.

וואָס בעדאַרף דען א מאַמע מעהר! איך געדענק, ווען איך בין נאָך אַ קליין מיידעלע געווען. פונקט ווי זי האָב איך אויסגעזוען.

צוויטע פריילין.

די יאָהרעלאַנג לויפען.

דריטע פרוי.

און מיין פעריל זאָגט, אז זי האָט נאָך צייט. „וואָס — זאָגט זי — האָב איך קיין צייט נישט? זאָלען זיך — זאָגט זי — נאָך אַביסעל די באַקען רויטלען".

ערשטע פרוי.

פאַר וואָס, מייטעלע, האָסטו דעם שלייער נישט אָנגעטאָן? אין שטאָדט איז מען באַלד פון אָנהייב אַבענד אין חופה־שלייער.

צוויטע.

קוקט איהר נאָר אָן — א קאָפּ פון א בת־מלכה.

חיענע.

ברענגט ארויס פון אַנדערען צימער א שלייער און מען דעקט מייטען צו דעם קאָפּ.

ערשטע פריילין.

מייטעלע שוין מיט א פערשלייערטען קאָפּ. וואָס ביזטו אומעטיג, מייטעלע?

עס קומען אריין נאָך מיידלאַך, מיט בוקעטען פעלד־בלומען.

חיענע.

זעהט נאָר, זעהט נאָר, וואָס גוטע פרייַנד קענען.

מיידלאַך קושען זיך מיט דער כלה.

ערשטע מיידל.

אַלערליי בלומען האָבען מיר פאַר דיר אויסגעזוכט.

צוויי׳טע.

איבער וואַלד און פעלד, מיילען זענען מיר אויסגעגאַנגען, און די שענסטע בלומען אויסגעזוכט.

ערשטע פרוי.

ווי שען דאָס איז! נאָר דאָס מזל זאָל פאַר איהר לייכטען.

ערשטע מיידל.

מיטעלע איז בלייך פון פאַסטען — אמת, מיטעלע?

מיטע.

ענטפערט נישט.

צוויי׳טע פרוי.

וואָס וועט איהר דען פעהלען ביי איהם? דאָס טעלערעל פון הימעל וועט ער דען פאַר איהר נישט אַראָבנעמען?

דריטע פרוי.

ער איז דאָך פון קאָפּ ביז די פיס אין דער מאַמען זיינער געראָטען.— די מאַמע זיינע—זאָל זי האָבען אַ ליכטיגען גן-עדן—איהר פּנים, איהרע אויגען און אַפילו דער לשון זיינער—צוויי טראָפּענס וואַסער עס קומען אַריין צווישן דאַרפישע פויערים, קלעזמער. איינער מיט א פידעל אין א רויט טיכעל איינגעוויקעלט און דער אַנדערער מיט א פייקעל.

אָט זענען שוין די קלעזמער! (עס ווערט אבעוועגונג אין עולם).

ערשטער קלעזמער.

דאָברי וועטשור!

צוויי׳טער קלעזמער.

דאַוואַי בי וועסעליטעסא.

חיענע.

באַלד וועל איך זיי געבין צו גלעזלאַך בראַנפען. (זי איילט אין אנדערן צימער — ברענגט ארויס צוויי גלעזלעך בראַנפען און שטיקער ווייסע חלה. די קלעזמער טרינקען דעם בראַנפען, ווישען אָב די מיילער, פערביסען

מיט חלה און באלד נעהמען זיי זיך צום שפּילען. זיי שפּילען מיט גרויס חפּץ און מיט פּרישקייט א דאַרפישען טאַנץ. די מיידלעך מאַכען א וואַרע, ציטשטעלען זיך אַן א זייט, די כּלה זעצט מען אויבען אַן אויף א שטול, אונטער איהר א קישען, בּיי די זייטען, נעבען די כּלה שטעלען זיך איהרע פּריינדינס מיט בוקעטען בלומען אין די הענט און באלד הייבט דאָס טאַנצל אָן: סיער וויבער, פּאַר-וויי — איין פּאַר אַנטקעגען דער אַנדערער—לאָזען זיך ארויס אין אהאָפּקע; באלד נאָך זיי לאָזען זיך צוויי מיידלעך ארויס אין דעם אייגענעם טאַנץ. דער עולם קוקט ערענסט צו, די פּאַרען בייטען זיך און בייטען זיך.

א מיידל.

מיט דער כּלה וועל איך טאַנצען!

שטימען.

מיט דער כּלה, מיט דער כּלה!

מיטע.

שווייגענדיג הויבט זי זיך אויף פון איהר אָרט און טאַנצט מיט יעדען בעזונדער.

איציק

בעווייזט זיך אונגעריכט אויפ'ן שוועל. נעבען איהם נאָך א פּאָר יונגע. ער איז יום-טוב'דיג געקליידט.

מיטע.

בעמערקט איהם. רייסט איבער דאָס טאַנצען. זי וואַרפט זיך איהם אַנטקעגען. ס'איז צו מערקען איין אונצופריידענהייט צווישען איהרע פּריינדינס, וועלכע סוד'ען זיך קוקענדיג אויף איציק'ען. דאָס שפּילען הערט אויף.

חיענע.

צו איציק'ן.

דער טאַטע איז אויך געקומען.

איציק.

דער טאַטע איז נישטאָ. ציפקע איז געקומען.

מיטע.

דער פּעטער האָט נישט געוואָלט קומען — און דו, פּאַרוואָס האָסטו איהם נישט געגומען?

ערשטע פרוי.

אַנ׳אייגענעם ברודער טוט מען נישט אַזוי — שעמען בעדאַרף ער זיך.

צוויטע פרוי.

אַ חתונה איז געגליכענט צו ערב יום כּפּור—מען מוז זיך איבערבעטן.

חיענע.

האָבען זיי זיך דען אַמאָל געקריגט?

מיטע

צו איציק'ן אין א זייט.

פּאַר וואָס ביסטו אַזוי שפּעט געקומען?

איציק.

נו בין איך דאָך געקומען... אַזוי טרוקען וועט עס דיר נישט אָבגעהן...

ציפּקע

קומט אריין.

חיענע

לויפט איהר אנטקעגען.

פּאַרוואָס האָסטו דעם טאַטען מיט געוואַלד אויף דער חתונה נישט געבראַכט? קושען זיך.

איציק.

זייט וויסען, מומע, אַז אונזערער אַמענש האָט פיינט קריוודעס... נו טאַנצט, וויבער; טאַנצט, מיידען—וואָס שווייגט איהר? אז קיינער וועט נישט זעהן, וועל איך אויך כאַפּען א טענצעל. צו די צוויי יונגען, וועלכע שטיפּען אַן א זייט מיט די מיידלער. חיים! אברהמ'ל! כאַפּט אַריין, וועט קיינער זעהט נישט! נו שפּילט, קלעזמער! די יונגען טאַנצען. אָט אַזוי. איך וועל באַלד זעהן, אויב איך אַליין געדענק נאָך עפּיס—שטאַרקער שפּילט! אָט אַזוי... ער לאָזט זיך אויעק טאַנצען. די יונגען טרעטען איהם אַב דעם פּלאַץ. טאַנצענדיג כאַפּט ער יעדעס מאָל אַרויס אנ׳אנדער מיידעל פון עולם און טאַנצט מיט איהר—שפּעטער כאַפּט ער אַרום די כּלה, וועלכע פּרובט זיך פון אַגפּאַנג א ביסעל ווערען, נאָר באַלד גיט זי נאָך. די פידעל מיט'ן פּייקעל ארבייטען מיט דער גרעסטער אַנשטרענגונג.

ערשטע פרוי.

געגוג שוין, זי וועט נאָך אין חלשות פאַלען.

צווייטע.

ווי פון קייט וואָלט ער זיך אָבגעריסען.

חיענע

וויגקט צו די קלעזמער, די זאַלען שחייגען. דאָס שפילען רייסט זיך איבער.

מיטע

לאָזט זיך אראָב אויף איהר שטול. בלאָס.

איציק.

אָט אַזוי טאַנצען די שדים אין בלאָטע.

אַפרוי.

טפיי זאָל עס ווערען—געטראָפען אַריכטיגע צייט, ווען זייער נאָ־מען צו דערמאָנען.

איציק.

דער טייוועל וועט אונז נישט כאַפען.

חיענע

בעט איהם.

גענה, איציק, מיין קינד; גענה צו די מאַנסלייט. גענה צום חתן.

בענדעט

קומט אריין.

מען בעדאַרף די קלעזמער האָבען צום חתן.

איציק.

מזל טוב, פעטער; מיין טאַטע—אייער ברודער זאָגט, אַז ער וויס אויך, ווי עקשנות צו פיהרען.

בענדעט.

היינט פערשטער איך נישט קיין שמחה.

איציק

רעדט צו בענדעט'ן

זעהט איהר, פעטער, אַז איך בין אין אייך גערַאָטען. איך האָב

אויך פיינט שׂמחות צו פערשטערען. אַז אַ פעטער מאַכט חתונה זיין טאָכטער, איז איציק געקומען אויף דער חתונה.

בענדעט

הינקט צו די קלעזמער און צו איציק'ן, זיי זאָלען מיט איהם מיטגעהן. זיי פאַלגען איהם.

איציק

רופט די יונגען מיט זיך.

קומט צום חתן! די יונגען מיט איציק'ן געהען ארויס.

מייטע

הויבט זיך אַן צו פיהלען שוואַך.

קום צו מיר, מאַמעשי.

היענע.

וואָס איז דיר, מיין כשר קינד?

ערשטע פרוי.

איז, נעבעך, פער'חלש'ט פון פאַסטען.

צוויי'טע פרוי.

דאָס איז איהר פון טאַנצען נישט גוט געוואָרען.

ערשטע מיידעל.

ער האָט מיר שיעור הענט און פיס טאַנצענדיג נישט צובראָכען.
אנ'אלגעמיין געלעכטער.

צוויי'טע מיידעל.

דאָס הייסט נאָך נישט געטאַנצט. אַז מען טוט זיך אויס באָרווויס און מען טאַנצט אין כאַפענויש — דאָס פערשטעה איך. צו א צווייטער. דו געדענקסט, זלאַטקע, דעם טאַנץ?

דריטע מיידעל.

איך קען צעהן-ערליי טענץ. איך קען זיי אַלע אויסטאַנצען. עס דערהערט זיך פון דרויסען א גערויש פון אַנגעקומענע פוהרען. עטליכע גלעקלעך קלינגען. אייניגע פון די שטוב-לייט אַיילען צום פענסטער, צום טיר — אַנדערע געהען אויף דער גאַס ארויס.

חיענע.

ווער האָט עס איצטער נאָך געקענט אָנקומען — אפשר פיניע?

ערשטע מיידעל

אין פענסטער קוקענדיג.

געסט; חתונה-לייט. אין גרויסע בריקעס געשפאַנט.

צוויטע מיידעל.

אייגס, צוויי, דריי — דריי אָנגעלאָדענע בריקעס זענען צוגעפאָהרען

דריטע מיידעל.

אָט קומט אַפירטע בריקע אָן.

ערשטע.

וואָס פאַר אַמענשען! גאָר אונבעקאַנטע, זעהט אויס.

חיענע.

דאָס זענען געווים סוחרים... פאָהרען ערגעץ אויף אַ יריד. קוק אין פענסטער.

צוויטע מיידעל.

זעהט נאָר, צו דריי פערד אין יעדען וואָגען געשפאַנט!

ציפקע

קומט אריין פון דרויסען.

סוחרים זענען מיט'ן וועג דורכגעפאָהרען, האָבען זיי דערהערט, אַז דאָ איז אַ חתונה, האָבען זיי זיך אָבגעשטעלט... זיי האָבען דערהערט די קלעזמער שפילען.

אַ מיידעל

פון דרויסען צרייַנקומענדיג איבערראַשט.

גרויסע סוחרים, מיט די טייערסטע סחורות! זיי שפאַנען אויס די פערד. זיי וועלען שוין דאָ מסתמא איבער נאַכט בלייבען.

שאַכנע

קומט אריין.

חי-חי-חי — ווי גאָט פערלאָזט אונז נישט. סוחרים'לאַך פון דער ווייט אָנגעקומען און דאָ זיך אָבגעשטעלט צום נעכטיגען. אַ גאַנ-

צער מנין מענשען זיי וועלען מיט אונז צו דער גאָלדענער יוך בלייבען. צו מייטען, זעהסטו, טאָכטער, וואָס פאַר אַ מזל דו האָסט.

אַשטימע

פון דרויסען רופט.

זיידע! דער זיידע וואו איז?

שאַכנע.

איך גיעה, איך גיעה. אַב. דרויסען שפילען די קלעזמער.

שטימען.

— מען פיהרט דעם חתן. בעדעקענס.
— שטעלט זיך אויס. מאַכט אַ וואַרע.
— גרייט זיך צו מיט האָפען אין די הענט!

חיענע

פערלאַנגענדיג אַ זעקעלע מיט האָפען, פון וואַנען אַלע נעהמען אַן פולע הויפענס. אין ערוואַרטונג.

ליבוש

געפיהרט אונטער די הענט קומט אַריין, געהט צו דער כלה און דעקט איבער איהר קאָפּ מיט אַ ברעג פון איהר שלייער. אין טיר בלייבען אַלע מחותנים, חתנ'ס צד, אין ערוואַרטונג מיט ליכט אין די הענט. אַלע מיידלעך, געסט, בעשיטען איהם מיט האָפען פון אַלע זייטען ביז ער געהט ארויס —

אַפרוי.

מייטעלע, באַלד וועט מען דיך אויך צו דער חופה פיהרען.

אַפריילין.

באַלד, באַלד, מייטעלע!

ציפקע.

אָט שטעהט שוין די חופה! זעהט נאָר, זעהט נאָר, די סוחרים געהען אויך מיט.

שטימען.

— זיי האָבען זייערע לאַמטערנעס אָנגעצונדען און געהען צו דער חופה.

אך וויַ שען!

מייטע.

איך וויל געהן צום פענסטער.

ערשטע פרוי.

איצטער איז נישט רעכט אין פענסטער צו קוקען.

צווייטע.

זאָל זי אַקוק טאָן. אַקינד. וואָס שאַדט עס?

אַפריילין.

באַלד, באַלד וועט מען זי אויך פּיהרען.

שטימען.

— גרייט זיך צו, גרייט זיך צו.
— מייטעלע, באַלד וועסטו שטעהן אונטער דער חופה.

חיענע.

נעהמט די ליכט פון די לייכטער אַרויס. ס׳איז אין דרויסען דאָס מינדסטע ווינטעלע נישטאָ, דאָס שפּילען דרויסען וועלט שטיל.

שטימען.

— באַלד גענוג מען נעהמען די כלה.
— אין אַגליקליכע שעה, מייטעלע!
— אין אַמזל׳דיגע שעה!
— בעזעצט גאָר אָהן אַבדחן.
— ס׳וועט שוין אַזוי אויך ליכטיג איהר מזל זיין.
— עס וועט שוין איהר מזל לייכטען, ווי די שטערענדלאַך אין הימעל.
— ווי די זון וועט איהר מזל לייכטען. הינטער דער טיר שפּילט די מוזיק, אָבער פּיעל שטאַרקער. קענטיג, נאָך אייניגע אינסטרומענטען צוגעקומען.

אַפריילין

לויפט אַריין.

די סוחרים אַליין שפּילען. האָבען אייגענע פּידלען מיט פּייפּלאַך. זיי זאָגען, אַז אַליין וועלען זיי די קלעזמער זיין. הערט, הערט, ווי זיי שפּילען.

ערשטע פרוי.

וואָס דער וואָס אין הימעל קען מאַכען!

צווייטע.

בעדאַרף מען זאָרגען. חיענע׳שי? אַז גאָט וויל, בעווייזט ער וואָס ער קען.

דריטע.

עס פערלויפט אין דער האַלבער וועלט נישט אַזעלכעס.

אַמיידעל.

ס׳אַרא שפילען! אויכגעהן קען מען,

בענדעט

קומט אריין. איז אין א נעהויבענער שטימונג—וי׳ איינער זאָגט: „זעהט, וואָס עס קען פאַסירען ביי בענדעט׳ן".

זענט איהר שוין גרייט דאָ? אָט איז א חתונ׳קע. הינטער׳ן טיר קנאַקט מוזיק.

אַפרוי.

טאַטע-מאַמע, טאַטע-מאַמע וועלען זייער טאָכטער פיהרען.

שטימען.

— מאַכט אַ וואַרע!

— אין אַמזל׳דיגער שעה.

אַמיידעל.

שטעלט זיך אויס רעכטס און לינקס, פאַמעליך מיט די ליכט.

צווייטע פרוי.

מאַכט אַ וואַרע, טאַטע-מאַמע פיהרען זייער בת-יחידה צו דער חופה!

דריטע פרוי.

הלואי שוין ביי מיינער געזאָגט געווארען און אויף אַזאַ אופן.

ערשטע פרוי.

און מיט אַזא כבוד; און מיט אַזא שפע... פאַמעליך פאַמעליך, נישט פאַלט, חלילה, איבער׳ן שוועל. מען פיהרט ארויס די כלה, ביסלעכווייז.

געהען אלע אריס פון שטוב מיט די ליכט אין די ענט. בלויז צווי ליכט בלייבען אין שטוב ברענען. פון דריסען שלאָגט א מאַסע ליכטינקייט דורך די פענסטער פון דער חופה-בעלויכטונג.

איציק

נעהט אריין אין צוויי דורך א זייטיגען פענסטער. ער איילט אין אנדערען צימער אריין. טראָגט פון דאָרט עפּיס עהנליכעס צו א טיך. ער זוכט נאָך עפּיס, נאָר כאָלד פערשווינדט ער דורך דעם זעלבען וועג. אין א ווייל ארום קומען אריין דורך דעם פענסטער צווי מיידלעך, פון די וואָס האָבען פאר דער חופה געטאַנצט, זיי טראָגען ביידע צווי גרויסע קרענץ פון פעלד-בלומען געפלאָכטען.

ערשטע מיידל.

אָט אַזוי וועלען מיר זיך שטעלען אַנטקעגען טיר — עס זאָל אויס-קומען ווי אַטויער. דו שטעל זיך רעכטס און איך — לינקס.

צווייטע.

אָט דאָס וועט זיין שוין אין מאָל שען.

ערשטע.

אונזערע בלומען זענען די שענסטע.

צווייטע.

געווים די שענסטע.

ערשטע.

גרייט זיך צו. העכער הויב אויף דעם קראַנץ, ביידע זאָלען אויס-קומען גלייך. אָט אַזוי, נאָך אַביסעל העכער. ביידע שטעהען אין ער-וואַרטונג, האלטענדיג די קרענץ אין דער הויך, אויסבילדענדיג א טויער. אונ-טער דער טיר הערט זיך שרייען: „מזל טוב, מזל טוב". „מאכט א וואַרע!" „ביידע גלייך", „מיט'ן רעכטען פוס!" צווי וויבער לויפען אריין. איילען אין צוויטען צימער אריין. קומען ארויס פון דאָרט טראָגענדיג אויף א טאַץ א גרויסע געפלאָכטענע חלה און א פלעשעל ווין. טאַנצען אַנטקעגען טיר מאַר-טענדיג חתן-כלה. באלד ערשיינען חתן-כלה, נאָך זיי אלע מחותנים, וועראַנד די מוזיק שפּילט הינטער דער טיר דרויסען, די ליכט ווערען אומגעקערט צוריק אויף זייערע ערטער, חתן-כלה זעצט מען אַנידער אויבען-אָן. ישובניקעס, שבת-דיג געקליידט, קומען אריין, צווישען זיי א'ז איציק אויך פאַרהאַנען. זיין האל-

טונג איז עפּיס פּערדעכטיג, מען זעהט, אַ: ער בעמיהט זיך יעדעס מאָל אויסצומיי־
דען זיך מיט בענדעס'ן, דאָס שפּילען הערט אויף.

בענדעט

רעדט אין דער גאַס־טיר צו אימיצען אין דרויסען.

**איצטער זענט איהר ביי מיר אָנגעלעגטע מחותנים. טוט זיך אי־
בער און קומט אַריין.**

חיענע.

בעט זיי, בענדעט, זיי זאָלען באַלד אַריינקומען.

אייזיק.

**ווייסט ווי דען, זיי וועלען זיך נאָר איבערטאָן. פריהער, זאָגען
זיי, זענען זיי געווען קלעזמער, איצטער וועלען זיי זיין מחותנים...
נו, בענדעט, איצטער זענען מיר שוין אויף צום אמת'ן מחותנים
געוואָרען, לאָמיר טאַקי ביידע טרינקען לחיים.**

חיענע.

**כ'האָב מורא, בענדעט, ס'וועט, קיין עיין־הרע, זיין קנאַפּ אָרט פאַר
אַלעמען.**

בענדעט.

**איך וועל די טירען אַרויסנעהמען און די וועגט פון מיין שטוב
פאַנאַנדערראָקען; פון די טירען וועט מען טישען מאַכען... צו אי־
ציק'ן. וואָס שטעהסטו ווי אַ ליימינער גולם? ברענג אַריין די סטאָלי־
קעס, אויף וואָס מען שניידט האָלץ, נעבען שטאַל שטעהען זיי. און
איך וועל די טיר אַראָבנעהמען. ער נעהמט אראָב די טיר פון צווייטען
צימער.**

איציק

בעהט אריין.

מיטע

וואָס איז די גאנצע צייט ווי עפּיס אויף אנ'אנדער וועלט.

**פאַר וואָס, טאַטע, רעדסטו אַלץ מיט כּעס צו איציק'ן? היינט
איז דאָך ביי מיר חתונה—כ'ווייל, דו זאָלסט זיך מיט איהם איבער־
בעטען.**

בענדעט
לאכט.

זעהסט דאָך, אַז איך בין שלום מיט איהם; כ׳האָב איהם געהייסען די סטאָליקעס אַרײַנברענגען און שפּעטער וועלען מיר נאָך לחיים טרינקען. איך האָב פיינט שמחות צו פערשטערן. די מיידלעך טוד׳ען זיך.

אייזיק.
דעם זיידען זעצען אויבען-אָן!

ערשטער מחותן.
דעם זיידען אויבען-אָן.

צוויי׳טער מחותן.
מחותן, דעם זיידען פון אויבען-אַן, נעבען חתן-כּלה. דער זיידע וועט נאָך הײַנט מיט אַלעמען טאַנצען.

שאַכנע.
אָ, נאָך ווי וועל איך טאַנצען. צו חתן-כּלה. וועל איך עס מיט מײַנע קינדערלאַך טאַנצען.

איציק
טראָגט אריין א פּאָר סטאָליקעס. עס וועט פּאַר זיי אַ׳אַרט אויסגעזוכט. מען לעגט אויף זיי א טיר, חיענע דעקט איבער מיט א גרויסען גראָבען טישטוך און עס וועט א טיש בעשאַפען.

בענדעט
קאָמאַנדעוועט.

נישט געזעסען — וואַשען זיך! דרויסען שטעהט א פּאַס וואַסער.

א מחותן.
און בראַנפּען האָסטו אויך אַ פּאַס אָנגעגרייט, בענדעט?

בענדעט.
נישט איין פּאַס האָב איך אָנגעגרייט. ס׳וועט נישט פעהלען. דער עולם געהט אײַנציגווייז ארויס און קערט זיך אום מיט נאַסע הענט, ביים טיר שטעהט א מחותב׳עסטע, האלט א גרויסען גראָבען האַנדטוך, מיט וועלכען דער עולם וויש

די הענט, און זעצען זיך שפּעטער אויף די ערטער ארום די טישען, מענער בעזונדער און פרויען בעזונדער.

בענדעט

בעמיהט זיך יעדען צופרידען שטעלען און דאָס טוט ער מיט אייגענווירדע, מיט שטאָלץ.

אייזיק.

אהאַ, די סוחרים געהען שוין! זעהט נאָר, וואָס זיי טראָגען מיט זיך.

ליבוש

צו איציק'ן.

האָסט כאָטש אַנ'אויג געווארפען, וואָס פאַר אַ כּערד ביי זיי איז געשפאַנט?

נעלעכטער.

איציק.

כ'האָב זיי אַפילו אין די צייגער אַרייגעקוקט.

אייזיק.

וואָס זאָגסטו, בענדעט, צו זיי? עס קומען אריין צעהן סוחרים. יודישליך געקליידט. אנדערע מיט קאפּעליושען און מיט גארטלען ארומגעגארטעלט. שענע בּרייטע בערד פּאלען ביי אנדערע אויפ'ן ברוסט. טראָגען מיט זיך פּלעשער ווייַן, פּערשיידענע פּעקלעך. אריינקומענדיג גיבען זיי אַב „מזל-טוב". אין עולם ווערט א שטילע בעווענונג. ווי יעדערער וואָלט וועלען זיין ערט פּאר די נעסט אבטרעטען.

ערשטער סוחר.

מיר פאָהרען נישט מיט לעדיגען; ווייַן און נאָך אַ פּערבייסען צום ווייַן האָבּען מיר ביי זיך אין די וועגען געפּונען. שטעלען די פּלעשער ווייַן אויף די טישען. דער עולם קוקט נייגעריג.

בענדעט.

ביי מיר, אַ דאַנק גאָט, פּעהלט אויך נישט.

ערשטער סוחר.

מיר וועלען פון אַלע משקאות צוביסלעך פּערזוכען.

צווייטער סוחר

יעדער וויין איז גוט. און דער בעסטער וויין איז אויף דער חתונה פון גליקליכע חתן-כלה. די ישובניקעס לאכען צופרידען

אייזיק.

שוין איין מאָל מחותנים!

חיענע.

וועז איך וואָלט עס וויסען, אַז אַזעלכע געסט וועלען זיך צו אונז אַראָבלאָזען,

בענדעט.

קיינער וועט נישט פערפרעמדט ווערען. איהר זעהט, דאָס איז דער חתן און דאָס איז די כלה — מיין טאָכטער — נישטאָ זיך מיט וועמען צו שעמען.

ערשטער סוחר.

שוין פאַרהאַן מיט וועמען צום טיש צו געהן.

בענדעט

צו די סוחרים.

רב אידען, איהר וועט זיך געהן וואַשען. די סוחרים וואשען זיך. פערי־ געהמען זייערע ערטער.

חיענע

אין צו איהר נאָך צווי מחותנת'טעס טראָגען פון צווייטען צימער מאכלים פאר אלע געסט. מען טרינקט „לחיים" גאנץ אפט.

ערשטער סוחר

צו זיין שכן.

טראָג אַריין צוריק פון מיין וואָגען מיין פידעל.

צווייטער סוחר.

מיין פלייט זאָלסטו מיר אויך אַריינברענגען.

דריטער סוחר.

און מיין פידעל זאָלסטו אויך אַריינברענגען.

פירטער סוחר.

וועסט שוין דאָרט פערכאַפּען מיין קלאַרנעט. צוויישען שלום א צופרי־דענע בעוועגונג.

חיענע

צו חתן־כלה.

אין וואָס פאַר אַמזל׳דיגער שעה מיר האָבען עס אַייך צו דער הויפּה געפיהרט! איין סוחר געהט צרויס.

אַסוחר

דערלאַנגט א פלאַש ווייַן בענדעט׳ן.

גיסט אָן, מחותן, פון דעם וויין פאַר חתן־כלה.

בענדעט

בעקוקט די פלאַש.

דאָס איז שוין אין מאָל אַ וויין. גיסט פאַר חתן־כלה.

ערשטער סוחר.

איצטער וועלען מיר מיט די מחותנים טרינקען לחיים... דאַכט זיך, ר׳ בענדעט רופט מען אַייך?

בענדעט.

דער מחותן בענדעט וועט מיט אַלעמען לחיים טרינקען... מחותנים! וואָס שווייגט איהר... און דו, טאַטע, וואָס זיצטו עפּיס אַזוי? פער־געסען די אַמאָליגע יאָהרען? און דו, איציק, וואָס שטעהסטו אַזוי וי אַ גע׳פֿגר׳טער דאָרט אין וינקעל? וואָס געווען איז געווען. מיט׳ן פעטער בענדעט פיהר קיין ברוגז׳ן נישט... וואָס געווען — איז געווען — היינט בעוויז וואָס דו קענסט.

אייזיק.

וואָס שווייגסטו טאַקי, איציק? מען הייסט דאָך בעווייזען וואָס דו קענסט.

איציק.

אַז מען הייסט, וועל איך. און דו, מייטע, און דו, לייבע — וועט איהר אויך מיט מיר לחיים מאַכען?

לייבוש.

מיט דיר שטענדיג; סיי ביי טאָג און סיי ביי נאַכט.

איציק.
און דו, מייטע?

מייטע
ענטפערט נישט. קוקט, אימיצער זאל איהר ארויסהעלפען.

חיענע.
ווי לאַנג בין איך נאָך גאָר אַ קינד געווען —

איציק.
איהר מיינט, מימע, אַז מייטע איז נאָך איצטער אויך אַ קליין קינד?

חיענע.
וואָס דען איז זי — נישט אַ קליין קינד?

ערשטער סוחר
צו איציק'ן.

אָבער איהר, ווייזט אויס, זענט שוין גאָר קיין קליין קינד נישט. פֿס רופט ארויס א צופרידענעם געלעכטער בײַם עולם.

אַ סוחר
טראָגט אריין צוויי פידלען, א פלײַט און א קלארנעט.
איצטער וועלען מיר אַליין אויפשפילען.

ערשטער סוחר.
און טאַנצען בין אין טאָג אַריין.

צווייטער סוחר.
און מאָרגען איז נאָך אויך אַ טאָג.

דריטער.
ביז שבת וועלען מיר הוליען.

בענדעט.
שוין א ביסעל פון ווײַן דערוואַרעמט.

איהר, רבֿ אידען, פערגעסט אָן אַייערע ירידים; מען וועט דאָרט אויך אַייך וואַרטען.

אַ מחותן.
ווער וועט זיי שוין לאָזען פאָהרען.

אייזיק.

ווי פון הימעל אראָבגעפאַלען.

ערשטער סוחר.

נו, ברודער, אויפגעשפילט זאָל ווערן אַ פרעהליכס! מען שפילט אַ פרעהליכס. די איבערינע סוחרים פאַסטען מיט די הענט צום טאַקט.

שטימען.

— די מחותנים זאָלען איצטער טאַנצען.
— בעווייז, נאָר בענדעט, וואָס דו קענסט.
— און איהר, ר' אייזיק, וועט זיך נאָך אויך דערמאָנען.
— די מחותנים, די מחותנים!
— אָט אַזוי, מאַכט אַ וואַרע!
— מיט די פלעשלאַך אין די הענט—חאַ-חאַ-חאַ — ביידע מיט די פלעשלאַך אין די הענט. אייזיק און בענדעט, מיט פלעשלעך אין די הענט, לאָזען זיך אַרויס טאַנצען.

בענדעט.

לעבעדיגער, לעבעדיגער! אייזיק, דו שטעהסט צו; לעבעדיגער!

אַ שטימע פון עולם.

איצטער אַלע אין קאַראַאָד און חתן-כלה אין מיטען! דאָס שפילען דויערט. דער עולם נעהמט זיך האָנט בייַ האָנט, טאַנצען אין קאַראַאָד און אין דעם רעדעל טאַנצען חתן-כלה פאַר זיך בעזונדער, האַלטען פאַר די ברעגען פון אַ וויַיס טיכעל.

ליבוש

ווינקט צו איציק'ן, וואָס שטעהט פון ווייטען, ער זאָל קומען טאַנצען.

איציק

שרייט אויס.

מאַכט אַ וואַרע! די כלה וועט טאַנצען! מען מאכט אַ וואַרע. דאָס שפילען דויערט.

מיטע.

שטום, אָהן ווערטער לאָזט זי זיך אַרויס טאַנצען; ווי אַ ווירבעל-ווינט טראָגט זי זיך; נאָכדעם לאָזט זיך איציק אַרויס. ער ווינקט צו צווייַ יונגען, וועלכע פאַלגען איהם

און סאנצען אין קאראַד אליין פּצר זיך בעזונדער אזוי, אז די ערד ציטערט אונטער מיר.

אַשטימע.

די מאַמע! די מאַמע! חיענע, וואָס שוויגט איהר?

חיענע

וועדט אויך אין דעם סאנץ אריינגעשלעפט.

שאַכנע

הויבט זיך אויף פון זיין אָרט, שפּור'ליך, שטעלט אויפֿן קאָפּ א פּלעטעל און קלייבט זיך אַרויס צו די טענצע.

אייזיק.

שא—שא, שטיל זאָל עס זיין—דער זיידע וועט טאַנצען! דאָס שפּילען און טאַנצען רייסט זיך איבער.

ערשטע פּרוי.

בעווייזט, רב שאַכנע, אַזוי א טענצעל, די אינגערע זאָלען זיך פערשעמען!

שאַכנע.

ביי מיינע אייניקלעך וועל איך עס מאַכען א האָפּקעלע מיט א פּלע-שעלע אויפֿן קאָפּ און דאָס פּלעשעלע זאָל מען פּול אָנגיסען. א סוחר דערלאנגט איהם א פּול פּלעשעל ווין. ער הייבט אָן צו זינגען עפּיס אַניגון און טאַנצט נאָך דעם ניגון. דער ניגון איז בעקאַנט די סוחרים און זיי כאַפּען איהם באַלד אינטער אויף זייערע אינסטרומענטען און שפּילען איהם נאָך. דער אלטער וואקעלט זיך פון די פיס, דאָס פּלעשעל פּאלט אראָב פון קאָפּ אויף דר'ערד און צובראכט זיך, עס רייסט זיך ביי'ם עולם ארויס אנ'אנדרוהיגער אויסגעשריי. דאָס שפּילען הערט אויף. שאכנע אליין שטעהט ווי פּערוואונדערט, פּערלירט זיך.

ערשטע פּרוי.

אַלט איז נישט יונג.

אַצוויטע

מען האָט עס נישט בעדאַרפט.

חיענע.

מיילא, זאָל עס זיין אַ כפּרה פּאַר אַלע זינד. קלייבט אויף די גלעזער.

בענדעט.

דאגה נישט, טאַטע, ס׳וועט אַלץ גוט זיין. ער וועט שאַכנען צוריק אויף זיין אָרט.

אַייזיק.

זאָל מען זיך איצטער נעהמען פאַר די דרשה-געשאַנק.

בענדעט.

זאָל זיין דרשה-געשאַנק. וואָס איז דאָס אַזוי אומעטיג געוואָרען? נו, א פלעשעל וויין איז צובראָכען געוואָרען, זענען אַנדערע פלעשער וויין פאַרהאַנען. עס וועט נישט פעהלען... גיסט זיך, אידען, מחותנים, לחיים... לחיים... נישט אומעטיג! אָט אַזוי, לחיים!

די סוחרים

טוד׳ען דיך עפּיס. אייגער פון זיי נעהט ארויס.

בענדעט

רופט אויס.

ביידע מחותנים וועלען פאַר זייערע קינדער אויסבויען א קרעטשמע ביי׳ם גרויסען טראַקט...

אַמחותן.

אָט דאָס איז א דרשה-געשאַנק! אָט אַזוי פערשטעה איך.

אַייזיק.

איך בין מסכים. דערפאַר בענדעט, האָב איך דיך ליב.

חיענע

ברענגט אריין פון צווייטען צימער א פּאַר מעשענע לייכטער אויסגעשייערט.

און איך גיב צוויי פון מיינע לייכטער. וועסטו האָבען, מיין קינד, אין וואָס ליכט צו בענטשען. און אָט די דאָזיגע אויריגלאַך גיט אויך די מאמע אָב פאַר איהר קינד. זי טוט אויס פון איהרע אויערען די אוירינגלעך און טוט זיי אַן מייטען.

ערשטער סוחר.

איך פיהר פאַר מיין טאָכטער א גאָלדענע קייט מיט א בראָש, איך וועל פאַר איהר אַנ׳אַנדער קייט קויפען, און די דאָזיגע וועל איך דרשה-געשאַנק געבען. ער בעקומט פון בוזים-קעשענע פערוויקעלט א גאָל-

דענע קייט ׳און א בראָש, בעהט צו דער כלה. איך וועל עס איהר אַליין
וויי מיין אייגען קינד, אויפ׳ן האַלז אָנטאָן.

שטימען.

— אַך, וויי שען! דאָס איז גאָר נישט צו גלויבען.
— גאָר נישט אָבצושאַצען.
— אמת גאָלד.
— וועט האָט עס אזעלכעס אין די אויגען אָנגעזעהן?
— אפילו אין חלום נישט געזעהן.

צווייטער סוחר

בעקומט ׳פון זיין בוזים-קעשענע פעריל, בעהט צו דער כלה.

גאָט וועט מיר שוין צושיקען סוחרים, און זיי וועלען מיר פאַר די פעריל אויך בעצאָהלען. זאָל עס איהר די מאַמע אָנטאָן.

חיענע

גאנץ אונגעשיקט טיט אן די פעריל דער כלה.

מיין באָבע, זאָל זיין אין גן-עדן, האָט אויך קיין פעריל נישט געטראָגען.

א פריילין.

וואָס שווייגסטו, מייטעלע? וויי גאָר נישט מיט איהר וואָלט עס געשעהן.

צווייטע פריילין.

ס׳איז עפּיס גוט אַ כלה צו זיין, מייטעלע?

אַמחותנת׳טע

רופט אַב אן א זייט א צווייטע.

הערטט, פעשע, מיר געפעלט עפּיס נישט די גאַנצע חתונה דאָ.

צווייטע.

מיינסט די סוחרים?

ערשטע.

עפּיס זענען זיי מיר צו פיל געראָטען אייגער אין דעם אַנדער־ען.

צוויטע.

כ׳האָב עס מורא פון מיין מויל אַרויסצורעדען — זיי האָבען דאָך הייבט די פוסטע קרעטשמע צעוואָרפען —

ערשטע.

מיר טוט גאָר באַנק, וואָס כ׳בין אַהער געקומען. אין דער שטיל, פּעשע, דאָס איז, כ׳האָב מורא פון מיין מויל אַרויסצורעדען...

צוויטע.

אפשר זאָל מען חיענען אָברופען אָן אַ זייט און זאָגען?

ערשטע.

נעהמען און פערשטערקן די שמחה — כ׳ווייס, ווי טוט מען עס?

עס קימט אריין דער סוחר, וואָס איז געווען ארויסגענגען, און טראָגט מיט זיך פּעקלעך סחורה. עס ווערט צווישען עולם א געדרעדער. די צוויי מחותנת׳טעס קערען זיך צו זייערע פלעצער, קוקען פון ווייטענס און סוד׳ן זיך. ער לעגט די סחורות אויס אויפ׳ן טיש נעבען חתן-כלה. דער עולם און חתן-כלה גאנץ פערווירט. ער פאקט אויס די סחורות.

שטימען פון עולם.

— איהר זעהט אַ ביסעל לייוועט! ווי זייד.

— אמת׳ע וועב.

— ס׳וועט דערפון זיין צעהן העמדער ווי די בעכער.

— אפשר מעהר ווי צעהן.

ערשטע פרוי.

מען קען דערפון טישטיכער מאַכען.

שטימען.

— זעהט נאָר זייד!

— מאַמעלאַך! וואָס פאַר אַ קלייד עס וועט דערפון זיין.

— גאָלדענע פּאַרבען!

— זילבערנע קווייטען.

— פאַר דער מלכה אַליין.

— ווי נייט מען עס גאָר?

— ווי שניידט מען עס גאָר?

— און די טוך — טערקישע זייד!

— פרוכט-זייד.

— זעהט נאָר, ווי עס קלעפט זיך צום האַנט.
— זעהט נאָר די פאַרצעליי!
— זעהט נאָר די קווייטען!

אַסוחר

דאָס איז אַלץ פון דאָס בעסטע, פון דאָס טייערסטע. זאָל מען ווי סען, וואָס פאַר אַ סוחרים עס זענען דאָ אַ מאָל דורכגעפאָהרען.

ווייטער סוחר.

זאָל מען געדענקען, אַז דאָ זענען אַמאָל סוחרים אויף אַ יריד דורכגעפאָהרען און האָבען דרשה־געשאַנק געגעבען. ער פאקט אויס די פוסות.

שטימען.

— ס׳אַרא פוסות!
— קריסטאָל!
— „פסח" אָנגעשריבען.
— גאָלדענע ראַנדען.
— גאָר אַנ׳עברה צו ניצען.
— ווי טרינקט מען גאָר אין אַזעלכעס?
— ס׳איז גאָר קיין וויין נישטאָ פאַר אַזעלכע כלים. די אלע מתנת וועלען אין א גאנצען הויפען אויסגעלעגט אויס'ן טיש, דער טיש וועלט פול מיט זיי.

אַסוחר

און צו דעם אַלעמען גיב איך נאָך אַ פינף־און־צוואַנציגער.

צווייטער.

און איך גיב אַ פופציגער במזומנים (טוט עס).

בענדעט

נאנץ געריהרט. צו די סוחרים.

מיינע ליבע אידען, איהר בלייבט דאָ ביי מיר ביז איבער שבת, מען וועט הוליען און טאַנצען ביז איבער שבת. איין טאָכטער האָב איך; הוליען און טאַנצען ביז איבער שבת, וואָס זאָגט איהר, רב אידען? די סוחרים לאכען צופריידען.

איציק

וואָס איז די נאַנצע צייט געשטאַנען בייַ אַ פענסטער אָן אַ זייט און האָט זיך אין דעם אַלעמען, וואָס ס׳איז פאַרגעקומען, נישט בעטייליגט, צום עולם.

נו גענוג שוין מיט די דרשה-געשאַנק. זאָלען די אידען ווידער שפילען און טאַנצען.

בענדעט.

טאַנצען און שפילען! שפילען און טאַנצען. אמת, אייזיק? איך וועל מיט די גרעסט אַליין טאַנצען.

אייזיק.

די סוחרים וועלען טאַנצען מיט חתן-כלה. מאַכט אַ ווארע.

בענדעט.

יע, די סוחרים וועלען טאַנצען מיט חתן-כלה.

ערשטער סוחר.

מיר וועלען שפילען און טאַנצען.

צווייטער.

אַלע וועלען מיר טאַנצען. גרייט זיך צו.

דריטער.

נעהמט זיך בייַ די הענט אין קאַראַאָד!

פירטער.

אייַן רעדעל זאָל אין דעם אַנדערען טאַנצען! אין קאַראַאָד!

פיר פון די סוחרים הייבען אָן צו שפילען און נאָך דעם טאַקט פון דער מוזיק לאָזען זיי זיך אַליין אין אַ אידיש טענצעל. נאָך זיי לאָזט זיך אַוועק דער נאַנצער עולם. דאָס טאַנצען ווערט אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער, אַבער דערבייַ גאַנץ שטיל, ווי פון אַ כשוף אהומגעכאַפט. עס הערט זיך נאָר דאָס שפילען און אַ שטילער ריטמישער טאַקט פון די פענצער, וועלכע מאַכען די גאַנצע שטוב פול. העגט מיט העגט שליטען זיך אַלץ סעס-טער און פעסטער, און קיינער מערקט נישט, ווי א י צ י ק און מייטע טאַנצען שוין בייַדע צוזאַמען און אַזוי טאַנצענדיג דערנעהנטערען זיי זיך צום טיר, דורך וועלכע בייַדע פער-שוויגדען אין דער פינסטערער נאַכט.

אפרו׳

שרייט אויס.

די כלה וואו איז?! מיט איין מאל שטעלט זיך אלץ אין שטוב אב. איין אויגענבליק איז אלץ פערשטיינערט; קוקט פערווירט.

בענדעט

כאפט זיך דער ערשטער, וואס דא איז געשעהן. שרייט אויס.

הא-הא! לאזט זיך לויפען צום טיר.

עגדע צוויטער אקט.

דריטער אקט.

א טיף-בלויע נאכט. פון דער נאכט ארויס בלייכט זיך א זאמדיגער וועג, רעכטס, ביי'ם זייט וועג, לינט געהילץ פון א צעוואַרפענעם בנין. ניט וויים פון נעהילץ כרענט א פייערל. דער פייער האלט ביים דערברענען, נאָר פון צייט צו צייט פלאקערט ער זיך און אויף איין אויגענבליק בעווייזט זיך די נעגענד דייטליכער און אין דער טיף בעווייזען זיך פעלדער מיט תבואות בעלאַדענע, וואו ניט וואו שווארצען זיך בוימער.

עס דערהערען זיך פון וויטען קולות פון מענשען אין די פעלדער, וי אייגער זאָל דעם אנדערען רופען. די קולות ווערען נעהנטער.

אַ פרויען-שטימע.

גָעה נישט אַהין. זעהסט דאָך, אַז קיינער איז נישטאָ.

אַ מענער-שטימע.

איך האָב קיין מורא נישט, כ'האָב עפּיס גרעסערעס אויף מיין לעבען געזעהן. שרייט. איז אימיצער דאָרט פאַרהאַן?

פרויען-שטימע.

אַ פייער האָט אימיצער אָנגעלעגט. גָעה ניט, גָעה ניט.

אַ מחותן

קומט אַן.

אימיצער האָט דאָ אַ פייער אָנגעלעגט, זעהט אויס, ניט לאַנג דאָ אַ פוהר געשטאַנען. קום אַהער, האָב קיין מורא ניט.

פרויען-שטימע.

שאַ, שאַ, מיר דאַכט זיך נאָך, אימיצער גָעהט. בענדעט'ס קול הער איך.

מחותן.

רוף איהם אַהער. ס'איז ניט רעכט, ער זאָל אַליין אומגעהן.

פּרוי.
ער איז ניט אַליין. אָט הער זיך איין

מחותן.
בענדעט! בענ—דעט!

אַמענער־שטימע
פון ווייטן.
ווער איז דאָרטען?

מחותן.
קום אַהער, בייניש! דאָ איז אימיצער געווען.

צווייטער מחותן
קומט אן.
זעהסט, אַ פייער ליגט דאָ. ווער איז דאָרט, דיין ווייב?

ערשטער מחותן.
אַ נאַכט—אַ נאַכט, ס׳איז מיר שוין דאָס ביסעל משקה דורכ׳ן מינדסטען פינגער אַוויס.

צווייטער מחותן.
מען האָט בעדאַרפט בענדעט׳ן מיט געוואַלד אין שטוב אַרייַנ־נעהמען.

ערשטער.
מיר דאַכט, אַז איך האָב זיין קול גאַר ניט לאַנג געהערט—

פּרויען שטימע.
יאָ, איך האָב געהעו׳ט. שווייגט, שווייגט.

ערשטער.
בענדעט, חיענע! רופען זיך גיט אָב. ערגעץ געשפאנטע פערד גע־שטאַנען און געוואַרט אויף זיי. און האָבען זיך באַלד אָבגעטראָגען.

צווייטער.
מיט די סוחרים אינאייַנעם.

ערשטער.
אַנ׳אָנג׳שטעלטע מעשה געווען. בענדעט! בענ־דעט!

צווייטער.
מען בעדאַרף פערל׳עשען דאָס פייע׳ר. זוכט אויף דער ערד. אָט, זעהסט.

מיט אַ פּאָר פערד איז מען דאָ געווען. זייערע בריקעס געווען. איך דערקען דעם סליאַד מיט משאות געפּאָהרען.

ערשטער.

לאָמיר זיך לאָזען נאָכ'ן סליאַד.

פרויען-שטימע.

טוט עס ניט, טוט עס ניט.

ערשטער.

טאָ לאָ'מיר אויפזוכען בענדעט'ן און אין שטוב איהם אַריינבערענגען. ער וועט פון זיך די נשמה אַרויסטרייבען.

פרויען-שטימע.

דאָס בעסטע, דאָס בעסטע.

צוויטער.

ער האָט געמאַכט דעם גרויסען לחיים, אפשר איז ער ערגעץ אין אַ גראָבען אַריינגעפאַלען.

ערשטער.

אפשר איז ער גאָר אין טייך אַריינגעפאַלען.

צוויטער.

אַך, וועו איך כאַפּ אימיצען פון זיי. כ'וואָלט צום טויט דערשלאָגען.

ערשטער.

שאַ, שווייג, אימיצער פאָהרט. אפשר זענען עס די סוחרים.

צוויטער.

מען פאָהרט מ ט'ן אַנדערען וועג. לאָמיר זיי געהן איבערנעהמען.

ערשטער.

איך וועל נאָר אַ שטעקען אויסזוכען.

פרויען-שטימע.

קומט שוין, קומט שוין פון דאָרטען.

צוויטער.

מען פאָהרט דאָרט, ערשט די פערד כראָפּען. ער כאפט א שטיק האלץ און לאָזט זיך לויפען.

ערשטער.

וואַרט אויף מיר. ער כאפט אויך עפּיס פון דער ערד, פערשווינדט.

פרויען-שטימע.

וואוהין לויפט איהר; מען זאָל אַייך, חלילה, ניט הרגה'נען. בעסער קומט אַהער—איך הער וויידער בענדעסס קול אויף דעם אַנדערען זייט. מיר דאַכט, ער שרייט „ראַטעווט"! די לעצטע ווערטער איהרע איז שוין שווער צו פערשטעהן. קענטיג, זי איז אנטלאָפען.

עס דערהערען זיך שנעלע טריט פון צוישען די תבואות.

איצ'יק

קומט אָן, ער פיהרט פּאַר'ן האַנט מיטען.

איצ'יק.

אומזיסט דיין לויפען. וואָס ס'האָט בעדאַרפט, איז געשעהן.

מיט.

פערלעש דעם פייער.

איצ'יק.

אויב אַ חתונה — זאָל זיין אַ חתונה. און מיט מיר זאָלסטו קיין צו-להכעיס'ען ניט שפּילען. אָט אַזוי — דאָ וועלען מיר זיצען און זאָלען זיי זייערע קעפּ זיך פערדרעהען. האָב קיין מורא ניט. דער טייוועל וועט זיי קיינעם ניט נעהמען. פיין, פיין. אימיצער האָט פּאַר אונז אַפּייער אָנגעלעגט. פוהרען, וויזט אויס, זענען דאָ אויך געווען — — — נו, וואָס שווייגסטו? זאָל אַהער קומען לייבוש, וועל איך איהם אויפ'ן פייער אַרויפוואַרפען ווי דעם...

מיטע

לאַכט נערוועז.

איצ'יק.

עס געפעלט דיר ניט? איך וועל נאָך קלעזמער אַהער ברענגען.

מיטע.

וואָס וועט איצטער זיין?

א י צ י ק.

וואָס וועט איצטער זיין? עס וועט באַלד אַהער קומען דער טאַטע מיט מענשען.

מ י י ט ע.

מיינסט עס אויף אַנ׳אמת.

א י צ י ק.

און מיר וועלען זיך מיט דיין טאַטען אין אַ געשלעג אַרײַנלאָזען.

מ י י ט ע.

איך וועל עס נישט דערלאָזען.

א י צ י ק.

און דיין לייבוש׳ן וועלען מיר דעם רוקען איבערבערעכען.

מ י י ט ע.

וואָס רעדסטו?

א י צ י ק.

דו מיינסט, אַז אַזוי טרוקען וועט עס דיר אָבגעהן? מיינסט, אַז אַזוי גרינג וועט עס דיר אָנקומען מיט איציק׳ן אַ שפיל צו פערפיהרען.

מ י י ט ע.

אָט אַזוי, ווי דו זעהסט, קער איך זיך צוריק אַהיים.

א י צ י ק.

דו וועסט קיינעם איצטער אין דער היים נישט געפינען, זיי האָבען זיך אַלע אַוועקגעלאָזט איבער די פעלדער אונז זוכען... וואָס שווייגסטו?

מ י י ט ע.

זיך גיה אַהיים.

א י צ י ק.

גיה דיר, אויב דו ווילסט. דו גיהערסט נישט דיין טאַטען, נישט לייבען. — מיר גיהערסט! און פון מיר וועסטו שוין נישט אַנטלויפען. וועסט שוין דעם געניק דיינעם צוברעכען און צו מיר וועסטו אַנטלויפען. וואו דו זאָלסט נישט זיין, וועלען דיך שוין

שדים צו מיר ברענגען צוטראָגען. אין דער גרעסטער זאַוערוכע וועלען זיי דיך ברענגען.

מ י י ט ע.

איך קען דיר בעווייזען, אַז דו ביזט ביי מיר גאָר קיין גרויסער יחסן נישט. איך האָב דיך פיינט. איך האָב דיך שטענדיג פיינט געהאַט. איך האַב פאַר מיין טאַטען נאָר מורא געהאַט.

א י צ י ק.

איך פרעג נישט ביי דיר, צי דו האָסט מיך ליב, אָדער דו האָסט מיך פיינט.

מ י י ט ע.

לייבוש איז בעסער פון דיר. לייבוש קען גאָר נישט אַזוי גראָב רעדען, ווי דו רעדסט מיט מיר. לייבוש האָט מיך נאָך אפילו קיין מאָל קיין קוש נישט געגעבען, אוּן דו... דו לאַכסט... דו ביסט אַ גראָבער יונג. דו ביזט אַ פערד־הענדלער, אוּן דו בענעהסט זיך מיט מענשען ווי מיט פערד. איך האָב עס שוין אַ סך מאָל געזעהן. ווען דו וועסט מיך וועלען ליב האָבען, וועסטו מיך יעמאָלט מיט אַ בייטש שלאָגען. וויפיל מאָל האָסטו מיר שוין מיט דער בייטש דערלאַנגט?

א י צ י ק.

אַ שאָד, וואָס איך האָב איצטער אויך נישט מיין בייטש. איך וואָלט דיר בעווייזען, ווי איך האָב דיך ליב. נעהמט איהר האָנט. וויינסט? שטעל זיך ביי׳ם פייער. זאָלען דיינע טרערען אויפ׳ן פייער פאַלען, וועסטו זעהן — דערפון וועלען מכשפות מיט בעוימער אין די הענט אַרויסשפרינגען.

מ י י ט ע.

איך וויין נישט. די מאַמע מוז איצטער וויינען; רייסט זיך די האָר פון קאָפּ.

א י צ י ק.

ריין טאַטען האָט זיך געוואָלט אַ חתונה אָבשפילען אָהן זיין אַלטען שותף. און וען איך האָב אַפילו ביי איהם פון שטאַל די פערד

יָא אַרויסגענומען — טאָ וואָס האָט איינס צום אַנדערען? איציק. זאָגט מען צו מיר, גיב אָב צוריק די פערד. זיי אַ גוטער ברודער. און איך וואָלט איהם אין זיין נאַרישער צורה אָנגעשפּיגען... און דו, אויב דו האַלטסט אַזוי מיט איהם, קענסטו זיך געהן אַהיים. לייבוש וואַרט אויף דיר. ער איז אַ גוטער. ער וועט דיר קיין בייז וואָרט נישט זאָגען. גיה, לייבוש וואַרט דאָרט אויף דיר. וואָס שווייגסטו? נעהמט איהר ארום. זאָג מיר, וואָס שווייגסטו? פונקט ווי דו וואָלסט זיך מיט'ן טייוועל אָנגערעדט עפּיס אַ קונץ צו דערוייזען. ווי די אויגען דיינע בלישטשען פונקט ווי ביי אַ קאַץ. וועלסט מיך אפשר אַ ביס טאָן? נאַ בייס. נאַ דיר מיין האַנט — בייס! און איך וועל דיר דעם קאָפּ אַראָבדרעהען... זאָג מיר, פּאַר וואָס האָסטו אייגנטליגט, דיין טאַטע זאָל דיך פערהאנדלען צו איזיק'ן.

מייטע.

לאָז מיר אַב די הענט.

איציק.

פּאַר וואָס האַסטו צו די תנאים געשווּיגען?

מייטע.

לאָז מיר אָב די הענט.

איציק.

פּאַר וואָס ביזטו אַזוי מיט'ן גוטען ווילען צו דער חופּה געגאַנגען.

מייטע.

מיט'ן גוטען ווילען בין איך געגאַנגען?

איציק.

געווים.

מייטע.

שוועך זיך.

איציק

שלוידערט זי אָב פון זיך.

אָט האָסטו דיר מיין שבועה!

מ י י ט ע.

ניין, שווער זיך, צי איך בין מיט'ן גוטען ווילען צו דער תּופה געגאַנגען.

א י צ י ק

בעהט צו איהר, נעהמט איהר פּאר ביידע הענט.

איך וועל פון דיר אָט די דאָזיגע קליידער אַראָבּרייסען און אין פּייער אַריין וואַרפען. ער וויל עס טאָן.

מ י י ט ע

וויטענד.

איך וועל דיר די הענט צובייסען, איך וועל דיר די אויגען אויס-דראַפען... איך האָב ליב לייבוש'ן. דיך האָב איך פיינט, ווי א שפּין. איך האָב געוואָלט מיט איהם חתונה האָבען.

א י צ י ק.

שווער זיך!

מ י י ט ע.

איך זאָל זיך נאָך פּאַר דיר שווערען?

א י צ י ק.

שווער זיך!

מ י י ט ע

נאַנץ אונערוואַרטעט רייסט זי פּין זיך איהר בלוזע אראָב און ווארפט זיך איהם פּלוצלינג אין די אַרעמס אַריין אויסשרייענדיג.

אָט האָסטו מיין שבועה! טו מיט מיר וואָס דו ווילסט.

א י צ י ק.

וואָס טוסטו, מייטע?

מ י י ט ע.

איך וועל פון זיך אַלץ אַראָבּרייסען און זאָלען מיט מיר אַלע „נישט גוטע" הוליען... טוליעט זיך צו איהם, ציטערט. זאָג מיר, וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס האָב איך דיר געטאָן?

איציק.

איך האָב דיך ליב — און מעהר קיין זאַך נישט.

מייטע.

ניין, נישט דו האָסט מיך ליב. דו אַליין קענסט גאָר נישט ליב האָבען אַזוי שטאַרק, דו אַליין קענסט גאָר נישט אַזוי מיין חיות צורייסען. ווי טויזענד איציקס וואָלטען זיך אינאיינעם געגומען און אַלע וואָלטען מיך ליב געהאַט. און אַלע וואָלטען מיך גע־קושט. און אַלע וואָלטען פון מיר שטיקער גערייסען... דאָס איז נישט אומזיסט, איציק... זעה וואו מיר זיצען. אפשר איז די פּוסטע קרעטשמע אין דעם אַלעמען שולדיג? זעה וואו מיר זיצען... אפשר זענען עס גאָר קיין מענשען נישט געווען היינט אויף דער חתונה?... איך האָב מורא, איציק, איך האָב מורא... עס קלאַפט מיר אַ צאָהן אין אַ צאָהן... דאָס ביזטו, איציק? אפשר ביזטו עס גאָר נישט איציק... אפשר... זאָג מיר, פּאַרוואָס האָסטו מיך געבראַכט אַהער, אויף דעם אָרט, וואו כ׳וועל בעדאַרפען מיין גאַנצען לעבען פּוילען?... דאָס ביזטו. קושט איהם. דאָס זענען דיינע אויגען, דיין פּנים, דיינע הענט... אָט אַזוי דריק מיך פעסטער צו זיך, איך וויל דערקענען דיינע הענט, אָט אַזוי... ניין, דו קענסט דאָך מיך פעס־טער אַרומנעהמען, האָסט דאָך שטענדיג אַזעלכע שטאַרקע הענט געהאַט... איציק, האָב רחמנות אויף מיר... פיהר מיך צוריק אַהיים... האָב רחמנות אויף מיר... אַך ווי דו דריקסט מיך... איך שטאַרב, לאָז מיך אָב.

איציק

בעפרייט זיך.

דיר איז קאַלט, נאַ דיר מיין רעקעל. איך וועל דיך צודעקען. וואָס ציטערסטו אַזוי? קום זעץ זיך געהנטער צום פייער

מייטע.

פאַר וואָס האָסטו מיך אַהער געבראַכט?

איציק.

וויל אַהער וועט אונז קיינער נישט קומען זוכען.

מייטע.

ווער זענען געווען די מענשען, וואָס זענען דאָ דורכגעלאָפֿען?

איציק.

דורכפֿאָרער האָבען זיך דאָ אָפּגעשטעלט, די פערד צו פֿאַשען.

מייטע.

און מעהר גאָר נישט?

איציק.

וואָס דען האָסטו געמיינט?

מייטע.

זעהסט, ווי עס קנאַקען די העלצלאָך אויפֿן פייער?

איציק.

יעדער פייער איז אַזוי.

מייטע

קוקט נייגעריג צום פייער.

ווי פייערדיגע שלאַנגען דרעהען זיך אַרום אין פייער.

איציק.

יעדער פייער איז אַזוי.

מייטע

איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט.

דו האָסט מיך ליב, איך וויים עס. דו קענסט אָהן מיר נישט לעבען איך וויים עס... איך בין זעהר אַ שלעכטע. איך שווייג שטענדיג, ווען מען פרעגט ביי מיר; אָדער איך זאָג עפּיס אַנדערש. איך שווייג ווי אַ קאַץ און פערקלער שלעכטע זאַכען. אָ, וואָס פאַר אַ שלעכטע זאַכען איך פערקלער.

איציק

איך קען דיך גוט. איך וועל דיר נאָך דיינע קעצעשע נעגעל אויסרייסען מיט די פלייש אינאיינעם.

מייטע.

פאַר איין מענשען אין דער וועלט האָב איך מורא—דאָס איז מיין

טאַטע. אויף דער מאַמען האָב איך רחמנות... און דו, מיין נישט, אַז איך האָב פּאַר דיר אויך מורא... זאָג, וואָס וועט איצטער זיין?

איצ׳ק.

דו וועסט זיין מיינע.

מ י י ט ע.

ניין, איך וועל דיינע קיינמאָל נישט זיין.

איצ׳ק

נאַנץ רוהיג.

דו ווילסט נישט?

מ י י ט ע.

ניין, איך וויל דיינע נישט זיין. איך וויל זיין אימיצענס אַנדערש, נאָר דו זאָלסט מיך יעדעס מאָל דורכ׳ן פענסטער אַרויס׳גנב׳ענען, אָט אַזוי ווי דו גנב׳עסט אַרויס אַ פערד פון אַ שטאַל?

איצ׳ק.

און מיינע זיין ווילסטו נישט?

מ י י ט ע.

איך וויל זיין ווייט פון דיר, אַז דו זאָלסט אַליין נישט קענען אויס-געפינען, וואוהין איך בין אַהינגעקומען. דו וועסט אַרומגעהן ווי אַ משוגע׳נער גאַנצענע טעג און גאַנצענע נעכט, נישט עסען און נישט טרינקען. וועסט די בעסטע פערד אַיינשפּאַנען און יאָגען זיך דורך וואַלד זומער און דורך פערשנייט פעלדער ווינטער; ביז צום טויט וועסטו די פערד פעריאָגען; מיט אַ שוים וועלען זיי זיין צוגעדעקט — און אַז דו וועסט מיך שוין אַמאָל יאָ אויסגעפינען— וועסטו מיך, ווי איצטער, האַלטען אַ געבונדענע ביי׳ם פייער און טאָן מיט מיר, וואָס דו וועסט אַליין וועלען.

איצ׳ק.

איך האָב דיך איצטער אויך נישט געבונדען.

מ י י ט ע.

האָסט מיט „נישט גוטע״ אָבגעמאַכט, אַז זיי זאָלען מיך היינט בייי-נאַכט אַרומשלעפּען איבער די פעלדער. קושט אויפן. ווייניט. איציק, היינט

ביינאכט איז דאָך ביי מיר חופה געווען. איך בין דאָך היינט אוב־
טער דער חופה געשטאַנען. אַזוי פיל מתנות האָט מען מיר אָנגע־
געבען. וואָס האָסטו פון מיר געוואָלט.

איצ׳ק.

זאָג דו מיר, וואָס ווילסטו פון מיר?

מ׳ייטע.

איך וויל, אַז דו זאָלסט ווייגען, ווי איך איצטער.

איצ׳ק

שיסט אויס מיט א בעלעבטער.

מ׳ייטע.

לאַך נישט אַזוי הויך. מען וועט דערהערען, אַז מיר זענען דאָ.

איצ׳ק.

זאָלען זיי הערען. שפעטער אָדער פריהער זאָלען זיי וויסען. שרייש
קומט אַהער! קומט אַהער, דאָ זענען מיר!

מ׳ייטע.

שווייג, כ׳וועל דיר דאָס מויל פערשטאָפען.

איצ׳ק.

קומט אַהער, קומט אַהער!

מ׳ייטע.

איך וויל נישט.

איצ׳ק.

קומט אַהער! קומט אַהער!

מ׳ייטע.

איך האָב דיך פיינט, ווי דעם ערגסטען.

איצ׳ק

שרייט.

דאָ איז מייטע — בענדעט, קום אַהער!

מ י ט ע

רייסט זיך די האר פון קאָפּ פּאר כּעס.

דו ווּעסט עס נישט טאָן!

א י צ י ק.

איך וועל עס יאָ טאָן. איך וויל קיין זאַך נישט בעהאַלטען. איין מאָל פּאַר אַלע מאָל. זאָל זיין קלאָר פּאַר אַלעמען. איך האָב דיך נישט גע'גנב'עט און כ'האָב זיך נישט וואָס צו בעהאַלטען מיט דיר.

מ י ט ע

פּאַלט איהם צו די פּיס,

טו עס נישט, איציק. איך וועל די נאַכט נישט אַריבערטראָגען. וואָס האָסטו געוואָלט פון מיר האָבען? צי דען אַזוי וואָלט מיך לייבע בעהאַנדעלט? איך וועל דיינע קיינמאָל נישט זיין. קיינ-מאָל נישט.—אָ, מיר איז קאַלט, איך וועל היינטיגע נאַכט נישט איבערלעבען... פּאַרוואָס האָסטו פערשטערט מיין חופּה-נאַכט? האָסט בעדאַרפט קומען מיט אַ האַק און מיר צופּלעטען דעם קאָפּ, אָבער נישט טאָן דאָס, וואָס דו האָסט היינט מיט מיר און מיט אונז אַלעמען געטאָן. איך האָב דעם גאַנצען אָבענד געטראַכט, אפשר וועסטו נישט קומען; טאָמער וועסטו נישט קומען.

א י צ י ק.

און איך בין געקומען. און איך וועל דיר דיינע נעגעל אויסרייסען.

מ י ט ע.

פּאַר וואָס קומט עס מיר?

א י צ י ק.

איך וועל דיר דיינע אויגען, דיינע בייזע, אַרויסרייסען, דאָס לייב צופּאַסעוועט און דערנאָך וועל איך איבער דיר ווינען און דיין לייב קושען. ער ארעמט זי אום, קושט זי ליידענשאפטליך. דו ווילסט מיך פּיינ-גען; דו ווילסט, איך זאָל מיר מיין קאָפּ צובּרעכען; מיין האַרץ צוטרעטען. וואָס ווילסטו פון מיר? עס הערען זיך טרערען אין זיינע ווערטער. איך וועל אָהן דיר משוגע ווערען. דו וועסט מיך משוגע מאַכען. איך וועל אַ'אָבּגעריסענער אומלויפען איבער די פעלדער,

ווי אַ משוגע'נער הונט, און אַלע וועלען אין מיר שטיינער ווַאַרפען; אַלע וועלען אויף מיר דרעגגענער ווַאַרפען. ווָאָס ווילסטו פון מיר? אַלץ וועל איך דיר געבען. זָאָל איך דיר דיינע הענט קושען? ער קושט איהרע הענט. אָט האָסטו דיר; זָאָל איך דיר דיינע אויגען קושען?... אָט האָסטו דיר. נאַ דיר מיין האַרץ, צורייס עס און טרינק מיין בלוט אויס. עס דאָס פלייש אויף. צו־טרעט עס מיט דיינע פיס. נאַ רייס מיר די אויגען אויס און ווַארף זיי אין פייער אַריין... ווָאָס נאָך ווילסטו פון מיר? ס'איז דיר וועניג— וועל איך נאָך מיינע פיס מיר צוברעכען, אַז איך זָאָל שטענדיג ליגען פאַר דיינע פיס און דו זָאָלסט מיך ווי אַ הונט אָבשטויסען פון זיך...

מ י ט ע.

מיט דיר אינאיינעם וועל איך מיר מיינע פיס צוברעכען... אָ, איך וועל שוין פון אַזאַ אומלויפען די פיס צוברעכען.

א י צ י ק.

איך וועל דיין טאַטען איבערבעטען, און זָאָל ער מיר דיך אָבּ־געבען.

מ י ט ע.

מיט אונז ביידען איז היינט נישט פרעהליך.

א י צ י ק.

איך וועל לייבוש'ן אויך איבערבעטען, ער זָאָל מיר מוחל זיין, ווָאָס איך האָבּ דיך פון איהם צוגענומען פון אונטער דער חופה.

מ י ט ע.

כ'האָבּ מורא.

א י צ י ק.

איך וועל עס אַלץ טאָן.

מ י ט ע

צושרעקען.

איך האָבּ מורא.

איצ׳ק.

איך וועל מיט זיי אַלעמען דורכקומען.

מ׳׳ט ע.

איך האָב פֿאַר אַלצדינג מורא: פֿאַר דיר, פֿאַר׳ן פּייער, פֿאַר דער נאַכט, פֿאַר די פּעלדער... רוף אימיצען; זאָל מען קומען אַהער... מיר דאַכט, איך הער אימיצענס קול אין די פּעלדער, רוף, זאָל מען אַהער קומען. שרייט. קומט אַהער!

איצ׳ק.

שריי ניט.

מ׳׳ט ע.

קומט אַהער, איך בין דאָ!

איצ׳ק.

זיי וועלען דיך אַנאַקעטע געפינען, וועלען זיי דיר דיין לייב צו-שניידען.

מ׳׳ט ע.

זאָלען זיי!.. קומט אַהער! איך האָב מו—רא.

איצ׳ק

קעמפּפט מיט איהר, זי זאָל שווייגען, איהר געשריי וועקט אַבער וואָס וויייטער אלץ שטאַרקער.

מ׳׳ט ע.

נעהמט מיך פון דאַנען צו! קומט אַהער! קומט אַהער!

איצ׳ק

וועקט מיד שטרייטענדיג מיט איהר. ער לאָזט זי אַפּ.

מ׳׳ט ע

שטעהט פון דערווייטען.

איך האָב דיך פיינט. כ׳בין מיט׳ן גוטען ווילען צו דער חופה געגאַנגען. כ׳האָב מיט׳ן גוטען ווילען צוגעזאָגט דעם טאַטען, אַז לייבוש וועט מיין חתן זיין.

איציק

וויל געהן צו איהר.

מייטע

גיפטיג.

געה אַוועק פון מיר! עס הערען זיך קולות פון חייסען, עס שיינט, אז מענשען קומען אן.

איציק.

מען געהט אַהער! דער טאַטע געהט. אַלע געהען אַהער. דער טאַטע פאָהרט רייטענדיג אויף אַ פערד. געה, בעסער בעהאַלט זיך אין די קאָרענס, זיי זאָלען דיך נישט כאַפען.

מייטע.

דו אַנטלויף. איך האָב קיין מוראַ נישט.

בענדעט

זיין שטימע הערט זיך פון ווייטען, אַבער מען זעהט איהם נאָך נישט

ווער איז דאָרט?

מייטע.

איך בין עס, טאַטע; קום אַהער!

איציק.

אָט וועלען מיר באַלד זעהן. שרייט. קום אַהער, בענדעט! דאָ איז דיין טאָכטער. טאַנצט דאָ מיט'ן רוח אין דער פוסטער קרעטשמע!

בענדעט

קומט אן.

ווער איז דאָ?

מייטע

ווארפט זיך בענדעט'ן אויפ'ן האלז.

ראַטעוועט מיר, טאַטעשי, ראַטעוועט מיך, איך האָב מורא.

בענדעט.

וואָס איז דאָ געשעהן? גאָט מיין גאָט, וי קומט זי אַהער? וויל איציק שטעהט אין שאַטען, מערקט איהם בענדעט נישט צוליב דעם פייער.

איציק

פון זיין פּלאץ.

נו, בענדעט, וואָס וועסטו איצטער זאָגען?

בענדעט.

ווער איז דאָרט? ווי קומט ער אַהער?!

מיטע.

זעהם מיך צו פון דאַנען, טאַטעשי; איך קען אַליין פון דאַנען נישט אַוועקגעהן.

בענדעט.

וואָס איז דאָ געשעהן. ווי קומסטו אַהער? דיינע קליידער וואו זענען? דיינע חתונה-קליידער?! וואָס טוט ער דאָ?! וואָס טוט ער דאָ?!

איציק.

מיט'ן טייוועל האָסטו געשפילט, בענדעט.

בענדעט.

האָסט אַהער מיין טאָכטער פערפיהרט, איך וועל דיר דיינע אויגען אויסרייסען!

ער לאָזט זיך צו איציק'ן.

איציק.

קאָך זיך נאָר נישט אַזוי. האָסט דאָך אַליין דיין קאָפּ פערלאָרען. שענער מענש, דיר איז נישט אָנגעשטאַנען דער שידוך מיט איציק'ן

בענדעט

צו מיטען.

זאָג איהם, ער זאָל שווייגען!

מיטע.

טאַטעשי, נעהם מיך צו פון דאַנען.

בענדעט

וויי ער וואָלט ערשט איצטער בעמערקען דעם פּייער.

וואָס איז עס פאַר אַ פּייער?!

איצ׳ק.

דאָ ברענט דיין טאָכטער; דאָ ברענט דיין פערמעגן; דאָ ברענסטו אַליין, דו אַלטער נאַר!

מ״ט.

שווייג איהם נישט! טאַטעשי, שווייג איהם נישט!

איצ׳ק.

נו, בענדעט, קום אַהער, דיין טאָכטער הייסס עס דיר.

מ״ט.

שווייג איהם נישט, טאַטעשי, ער איז אין דעם אלעמען שולדיג. ער אַליין, און מעהר קיינער נישט.

בענדעט

ווארפט זיך אויף איצ׳ק. עס הייבט זיך אן צווישען זיי א ווילדער קאמפף. ביידע פאלען צו דער ערד, און דער שטומער קאמפף דויערט.

מ״ט.

דערשטיק איהם, טאַטע, ער איז אין אַלץ שולדיג. דערשטיק איהם, וואַרף איהם אויפֿן פייער אַרויף!.. אָט אַזוי, דערשטיק איהם. עס קומען אן אייזיק, ליבוש, חיענע און נאָך מחותנים.

חיענע

אין שרעק.

מ״ט, מ״ט, גאָט איז מיט דיר

אייזיק.

ווער קייקעלט זיך עס דאָרט אויף דער ערד?

ליבוש

ווער האָט עס פון איהר די קליידער אַראָבגענומען?

אייזיק.

ווער איז דאָרט? בענדעט! איציק... קומט אַהער, לאָמיר זיי פונאַנדערריסען. וואָס איז דאָ? זיי ווילען זיך דערשטיקען. קומט אהער! עס דויערט א שטילער אנגעשטרענגטער קאמפף, ביז מען נעהמט זיי ביידען פונאנדער.

חיענע.

וואָס איז? שמע ישראל! בענדעט וואָס איז?

אַייזיק.

וועט האָט עס זיי דאָ ביידען צונויפגעבראַכט? איציק איז בענדעט לאָזען זיך וויידער אייגער צום אַנדערען, נאָר מען האלט זיי ביידען פעסט אייגער פון אַנדערען דערווייטערט.

לייבוש

צו בענדעט'ן.

מיט וועמען האָט איהר זיך פערבונדען? וואָס איז מיט אַייך געשעהן?

אַייזיק.

אין גאָטעס ווילען, אָט דאָ, אויף דעם דאָזיגען אָרט, מיט איציק'ן. מיט איהם—בענדעט, וואָס איז מיט דיר?

חיענע

וויינט איבער מייטען.

מיין קינד, מיין גאָלד, מיין בריליאַנט, רעד אויס אַ וואָרט. וועט האָט עס דיך נאַקעט אין איין העמד געלאָזען? וועט האָט עס מיין שמחה פערשטערט?

אַייזיק

מיט פערדאכט.

לאָמיר אַוועקגעהן פון דאַנען, וואָס גיכער לאָמיר געהן.

אַמחות'ן.

ווי קומען זיי אַהער אויף דעם אָרט? וועט האָט דאָ דעם פייער אָנגעלעגט.

בענדעט

אטעמט שווער.

וואָס איז מיט מיר געשעהן? וואו בין איך? ... אַייזיק, קום צו מיר... מיט אונז איז נישט גוט... אַייזיק... לאָז זיך צו אייזיק'ן. אין שרעק. לאָמיר פון דאַנען אַוועקגעהן. פיהר מיך, איך האָב קיין כח נישט.

חיענע.

מיין קינד, קום פון דאַנען. קום מיט מיר.

בענדעט

האלט זיך אָן אייזיקן.

איך האָב גאָרנישט געוואוסט, וואו איך בין... מיט וועמען האָב איך זיך עס געשלאָגען? וועמען האָב איך עס געוואָלט דערשטיקען?

אַייזיק.

קום פון דאַנען. ער פיהרט איהם. קום פון דאנען.

חיענע

פיהרט מיטען.

מיין קינד; מיין קינד... זיי לאָזען זיך אלע אוועקגעהן, נאָר עס קומט אויס, ווי זיי וואָלטען עפּיס אין א נעץ אַרײַנגעפאלען און קענען זיך פון איהם נישט ארויספלאָנטערן; געהען אוועק און בלייבען דאָך אויף דעם אייגענעם אָרט- אויסער איציקן, וואָס שטעהט נעבען פייער גאנץ זיכער און רוהיג.

בענדעט.

וואו איז דער וועג פון דאַנען?

לייבוש.

דאָ, רעכטס קומט: אֶט איז דאָך די סטעזשקע.

חיענע.

לאָזט מיך נישט מיט מיין קינד אַליין.

אַייזיק.

דאָ אַרום וועט מען דאָך צום ווינטמיל אויסקומען.

חיענע.

גלייך געהט, גלייך! וועה איז מיר; ווינד איז מיר. זאָל וועד אַהער קומען. רופט. אידען, קומט אַהער, העלפט אונז!

בענדעט.

וואו איז ער? זאָל ער ווייזען דעם וועג.

איציק

דירט זיך פון אָרט נישט.

אייזיק.

נעהמט זיך אָן ביי די הענט; האַלט זיך שטאַרק... ביסלעכווייז פלאַנ טערען זיי זיך אלע אוועק, וועלן פערשוואונדען. עס הערען זיך נאָך זייערע שטימען, אייגער שרייט: „רעכטס!" דער אנדער — „לינקס!" ביז עס ווערט אינ־ גאנצען שטיל.

איצִיק

קוקט א לאנגע צייט אין דער ריכטונג, וואו זיי אלע זענען פערשוואונדען געוואָרען. שפייט אויס'ן פייער.

טפוי זאָל עס ווערען! (דרעהט זיך האסטיג אויס און ווערט פערשוואונדען אין דער פינסטערניס.

ענדע דריטער אקט.

פּירטער אקט.

בייַ בענדעט'ן. דאָס אייגענע צימער ווי אין צוויי־טען אקט. פּאַרנאַכט.

עס שלאָגען זיך אין שטוב אַריין די שטראָהלען פון דער שקיעה.

מ ט ע

זיצט בייַ־ם פענסטער. טרויעריג. אָנגעטאָן אין איהרע וואָכעדיגע קלייַדער. די האָר אין אונאָרדענונג. קוקט יעדע ווייַלע אַרויס פון פענסטער, ווי זי זאָל אויף אימיצען ווארטען. נעהט אין צוויי־טען צימער אַריין, מוטלאָז און פערקלערט.

שאָכנ ע

בעוויזט זיך מיט דער פּלייַצע אין טיר, און דאָס בעזיכט צו דרויסטען געוואַנדעט. רופט.

ציפּ, ציפּ, ציפּ! ציפּ, ציפּ, ציפּ! ווילען אין שטוב נישט אַריינגעהן... ציפּ, ציפּ, ציפּ, הינדעלאַך...

מ יי ט ע

קומט אַרויס פון צוויי־טען צימער. טראָגט איהרע מתנות, וואָס זי האָט אויף איהר חתונה פון די אָנגענאָהרענע סוחרים נעקראָגען: זיידען־שטאָף, זיידענע טיכלעך, גאָלדענע ציהרונג און פּעריל. זי הייבט זיך אָן אויספּוצען אין דעם, פּרובט אויפ'ן קאָפּ א זיידען טיכעל, מעסט איהר גאָלדענע קעט אָן, מעסט די זיידּ, ווי עס וועט פּאַסען פּאַר א קלייד.

שאָכנ ע

אין טיר.

ציפּ, ציפּ, ציפּ, הינדעלאַך! אין שטוב אַריין, חינדעלאַך.

מ יי ט ע.

וואָס בעדאַרפט איהר האָבען די הינער אין שטוב? טשערט זיך ניט מיט איהר ארבייט פאַר'ן אלטען.

שאָכנ ע

מערקט נישט וואָס זי טוט.

אָבער נישט אַריינצוגאַרען זיי אין קאָטוך אַריין. לעגען זיך ערגעץ

אויפ'ן בוידעם, אין די שטאַלען. זאָלען זיי זיך צוגעוועהנען צום קאַטוך.

מ י ט ע.

די מאַמע וועט שרייען.

ש א כ נ ע.

זי וועט עס וועלען ליידען. דער קאָפּ איז איהר, נעבעך, פאַר-דרעהט, קען זי עס אַליין נישט טאָן... ציפּ, ציפּ, ציפּ, הינדעלאַך! ער בעקומט פון קעשענע א שטיקעל ברויט, צובראָקעלט עס, און שיט פאר'ן שוועל, רופט. ציפּ, ציפּ, ציפּ, הינדעלאַך... דער האָן, צו אַלדי שוואַרץ יאָהר, קלייבט אויף די ברעקלאַך אַליין און די הינער לאָזט ער נישט צו. אַקיש! פאַר אַלדי שוואַרץ יאָהר זאָלסטו געהן! ציפּ, ציפּ, הינדעלאַך! אין אלץ האָט מען פאַרגעסען. אַלץ אויף הפקר גענאָזען. א שטאַל פערד שטעהט, און מען זאָל עס גאָר צו זיי א קוק טאָן... ציפּ. ציפּ, ציפּ, הינדעלאַך!

מ י ט ע.

איהר שיט ברעקלאַך פאַר'ן שוועל — מען טאָהר נישט!

ש א כ נ ע.

נישט קיין בייז; די הינער וועלען עס אויפקלויבען. ער בעמערקט אויף מייטען די צירונג. וואָס טוסטו, מיין קינד?! מען טאָהר נישט. וואַרף עס אַוועק! בעהאַלט עס. —

מ י ט ע.

ס'איז אפשר נישט שען?

ש א כ נ ע.

ס'איז נישט רעכט. טו עס אויס... ס'איז נאָך נישט בעוואוסט, וואָס אין יענער נאַכט האָט זיך אָבגעטאָן... אפשר וועט גאָט געבען דעם דאַך שוין אויך היינט אַרויפגעזעצט. זאָלען זיי געהן צוריק אין זייער רוה אַריין.

מ י ט ע

גאנץ נאאיוו.

דו מיינסט אויך, אַז נישט גוטע זענען אויף דער חתונה געווען?

שאכנע

שטרענג.

נישט ברענג עס פאַר דיין מויל. ששש... נישט ברענג עס פאַר דיין מויל. מען וועט עס גאָר בעדאַרפן פאַרברענען, וואָס זיי האָבען דאָ איבערגעלאָזען.

מיטע

דאָס זענען דאָך געווען סוחרים, איציק קען זיי.

שאכנע.

נישט דערמאָן זייער נאָמען, הערסט וואָס מען זאָגט צו דיר. דער אכבעראָש, זיין נאָמען זאָלסטו אויך נישט דערמאָנען. נעהם אַ פאַטשיילע און דעק צו דעם קאָפּ. מען טאָהר נישט אַזוי. דער טאַטע וועט קומען, וועט מען אַיינשפּאַנען פערד, און מען וועט פאָהרען צו אַייזיק'ן.

מיטע

לאכט אין דער שטיל.

שאכנע

קוקט זי אַן אין שאַקעלט פער'דאגה'ט מיט'ן קאָפּ.

ווייסט, וואוהין דער טאַטע איז געגאַנגען?

מיטע.

איך ווייס נישט.

שאכנע.

און די מאַמע?

מיטע.

איך ווייס נישט.

שאכנע.

אַ שטוב איז חרוב געווארן; אזא שמחה פאַרשטערט געוואָרען — און דו ווייסט גאָר נישט... כייז. דעם קאָפּ, מיין קינד, זאָלסטו צו. דעקען! — הערסט וואָס מען זאָגט צו דיר?

מ י ט ע.

ס׳איז דאָך מיין דרשה־געשאַנק.

ש א כ נ ע.

וועז דער טאַטע זאָל איצטער זיין, וואַלט ער דיר דיין הויט צופאַסעווען.

מ י ט ע.

ער וועט עס נישט טאָן.

ש א כ נ ע

וויכער.

אַז דיין זיידע זאָגט דיר, בעדאַרפסטו איהם אויך פאָלגען. פאָלג מיר, מיין קינד. טו עס אויס. ווער ווייסט, פון וואַנען דאָס האָט זיך געזומען. ווער זענען זיי געווען, די אידען? אָנגעקומען, ווי דער ווינט וואָלט זיי אָנגעטראָגען. מיט פידלען, מיט פייפלאַך, מיט פּויקען, דער גוטער יאָהר ווייסט, וואוהין זיי זענען אַהינגעקומען... נעהם בעסער לעג אָן אַ פייער, מיין קינד, זאָל ליכטיג זיין אין שטוב.

מ י ט ע.

איך וויל נישט אַיינשמירען די הענט אין סאַזשע.

ש א כ נ ע

קוקט איהר פערדעכטיג אָן.

וואָס נאָך?

מ י ט ע.

איך וויל נישט אַיינשמירען די הענט אין סאַזשע.

ש א כ נ ע.

וואָס איז דאָס?.. כ׳האָב מורא צו בלייבען מיט דיר... ער שפּאלט שטיקלעך קין. מען וועט עס פון דיר אַרויסטרייבען. ס׳איז נאָך עצות פאַרהאַנען. ער לענט אָן א פייער אויפ׳ן קוימען. עס וועלט אין שטוב ארויטער שיין.

מ י ט ע

שפּאַצירט אום איבער׳ן צימער, אויף זיך אלע צירונג, ווי זי וואָלט אימיצען ערווארטען,

שאכנע.

געה דיר אַוועק פון מיר, געה דיר אין יענעם חדר אַריין. ס׳איז צו מערקען, אז דער אלטער שרעקט זיך ווירקליך מיט איהר אליין צו בלייבען.

מ י ט ע

שפּאַצירט צום צווייטען צימער, ווייל אין איהם אריינגעהן, נאָר שוין אין טיר דערשרעקט זי זיך פלוצלינג. שפּרינגט אָב היינטער זיך, געבענדיג דערביי א געוואלדיגען קוויטש. זי פערלירט פון זיך א טייל פון די צירונג, ווָאס אויף איהר איז געווען אָנגעהאנגען.

שאכנע.

ווָאָס אי?.. האָט נישט קיין דרייסט צוגעהן נעהנטער.

מ י ט ע.

ווער איז עס דאָרט אין דער אַנדערער שטוב?! שרייט צום טיר פון צימער. **ווער אי׳ז דאָרט?!** שטעהט פון דערווייטען בלאס. ס׳הערשט א טויטע שטילקייט. דער אלטער שטעהט אויך צושטאָקען און קוקט א מאָל אויף מיטען און א מאָל צום טיר פון אַנדערען צימער.

מ י ט ע.

געהט, זיידע, זעהט ווָאָס איז דאָרט;

שאכנע.

ווָעמען האָסטו דאָרט געזעהן?

מ י ט ע.

ווער איז דאָרט?!

שאכנע.

ווָאָס האָסטו געשריען?

מ י ט ע.

איהר זענט דאָך אַן׳אַלטער איד, ווָאָס האָט איהר מורא אַריינצוגעהן?

שאכנע.

מען הערט דאָך גאָרנישט. עס קומען אריין א י י ז י ק און ח י ע נ ע. זיי בלייבען פערוואונדערט א ווייל זעהענדיג שאכנען און מיטען אין אזא צושטאָקענער פאָזע.

חיענע.

וואָס איז דאָ געשעהן?

אייזיק.

וויידער אַ מעשה. משוגע קען מען דאָך דאָ באַנאַייך ווערען. אלץ האָט זיך דאָ באַנאַייך אין שטוב איבערגעקערט מיט'ן קאָפּ אַראָב און מיט די פיס אַרויף.

מיטע

סוליעט זיך צו דער מוטער.

חיענע.

גאָט איז מיט דיר. וואָס האָסטו אויף זיך אָנגעטאָן אָט די דאָזיגע זאַכען... וואָס האָסטו עס אָנגעטאָן, וועה איז מיר... זי נעמט פאַר־זיכטיג אַראָב פון מייטען די צירונג און לעגט עס אין שירץ אריין.

אייזיק.

וואָס האָט דאָ ווידער געטראָפען? וואָס שטעהט איהר אַזוי, ר' שאַכנע, און איהר שווייגט?

שאַכנע.

כ'האָב די הינער געוואָלט אַרייננעהמען אין שטוב אַריין און כ'האָב בשום אופן נישט געקענט זיי פאַרנאַרען. דער האָן, צו אַלדי שוואַרץ יאָהר, האָט אַלע ברעקלאַך אויפגעקליבען. מען ווייסט נישט, וואו זיי לעגען זיך.

אייזיק.

קוועטשט מיט די פּלייצעס.

נו, איז וואָס? וואָס האָט עס מיט די הינער צו טאָן? ווי איהר זעהט מיך לעבען, איך בין דאָך עפּיס אַנ'עלטערער מענש, איך הייב שוין אָן אַליין מוראָ צו האָבען פאַר אייער שטוב. וואו איז בעצדעט?

חיענע.

ער איז אין שטאָדט אַריין געפאָהרען אַנ'עצה האַלטען זיך, וואָס צו טאָן, פרעגען, אפשר האָט אימיצער געהערט אַדער געזעהן די סוחרים... אפשר האָט מען זיי געזעהן דורכפאָהרענדיג.

אייזיק.

האָט מען זי אויך בעדאַרפט מיטנעהמען.

מיט ע.

וועמען?

אייזיק.

טאַקי דיך מיין איך. האָסט אויך בעדאַרפט מיטפאָהרען מיט'ן טאַטען אין שטאָדט אַריין. וואָס האָסט עס אָנגעטאָן אויף זיך? זעהסט, אַז טאַטע־מאַמע גייען פון זינען אַראָפּ, און דו... פאַרוואָס פרעגסטו זיך נישט נאָך אויף לייבוש'ן? פרעגסט נישט, וואָס ער מאַכט. ער האָט מיך געשיקט געוואָהר ווערען, וואָס מיט דיר הערט זיך — און דו פוצט זיך, דער גוטער יאָהר ווייסט, אין וואָס...

חיענע

לענט אַרויס פאַרזיכטיג די צירונג פון איהר שירץ און דעקט עס מיט עפּיס צו.

שאַכנע.

געהט זעהט, וואַס איז דאָרט אַזעלכעס אין דעם אַנדערען חדר.

חיענע.

צינדט אָן א שטיקעל ליכט, וואָס רויכערט מען די קין, ווייס איך נישט וואָס!

מיט ע

געהט צום פענסטער און זעצט זיך דאָרט, שוויגט פערשטומט.

חיענע

צינדט אָן א ליכט.

וואָס האָבען זיי דאָרט געזוכן אַזעלכעס?

אייזיק.

קומט, חיענע, קומט איהר, ר' שאַכנע, אויך. לאָמיר, אַדרבא, זעהן, פאַרוואָס מענשען שרעקען זיך. זיי געהען גאָנץ פאַרזיכטיג אַריין מיט א ליכט אין צוויטען צימער.

מיט ע

קוקט פון איהר אָרט צום טיר אָנגעשטרענגט אין ערוואַרטונג, אין צוויטען צימער דער.

הערען זיך פלוצלינג קולות פון א הון, וואָס מען ווייל כאפּען און זי לאָזט זיך נישט. זי קוקט פערוואונדערט מיט בריימ-בעעמענטע אויגען.

חיענע

קומט ארויס, טראָגנט א שווארצע הון.

משוגעים מענשען. די שווארצע הון איז דאָך עס. דער פענסטער איז געווען אָפּען, איז זי אריינגעשפרונגען. אויפ'ן בעט איז זי עזעסען. אלע בעקוקען די הון מיט פערדאכט.

אייזיק.

איהר דערקענט זי? דאָס איז טאַקי אַייער הון?

חיענע.

גאָט איז מיט אייך. ווייסט, איך דערקען נישט מיין הון? שטענדיג זיצט זי אין שטאַל דאָרט מיט דער בהמה, און היינט — מען האָט זי גערופען — דער אַלטער נאַר — נאָך וואָס, שווער, האָט איהר די הינער גערופען אין שטוב אַריין? ווער האָט עס אייך געבעטען?

אייזיק

בעקוקט די הון.

אַ וואַשנע הון. שווער ווי אַ שטיין. ס'איז אַ פאַריאָהריגע, מסתמא?

חיענע

איך וועל אומישנע געהן אין שטאַל אַריין און זעהן, צי די שווארצע הון איז דאָרט דאָ... צו מייטען. וואָס קוקסטו אַזוי פערוואונדערט? זעהסט דאָך, אַז ס'איז אונזער שווארצע הון, דו דערקענסט זי נישט? קומט מיט מיר, שווער, אין שטאַל אַריין, וועט איהר זעהן, אַז יענע הון איז דאָרט בישטאָ. זי גיהט ארויס, שאכנע בעהט איהר נאָך מיט איין אָנגעצונדענע ליכט.

אייזיק

מיט דער הון אין האַנט.

געקומען דיך צוגעהמען צו מיר אַהיים. לייבע האָט אויך געוואָלט מיטפאָהרען, נאָר איך האָב מיר מישב געווען — איך וועל אַליין צופאָהרען געוואָהרע ווערען. — הערסט וואָס מען רעדט צו דיר?

מיטע.

איך וועל נישט פאָהרען.

א י י ז י ק.

לייבוש וועט דיך אויך די ענט אַרומטראָגען

מ י י ט ע.

איך וועל צו אַייך נישט געהן.

אַ י י ז י ק

שטרענגער.

ווייסט, אַז דו ביזט מיט איהם אונטער דער חופה געשטאַנען? ביזט זיין ווייב.

מ י י ט ע

גלייכגילטיג.

איך האָב איהם נישט ליב.

א י י ז י ק.

מען פרעגט נישט ביי דיר, צי דו האָסט איהם יאָ ליב אָדער ניין. קוקט פערדעכטיג אויף דער הון, וואָס ביי איהם אין האַנט — ווי ער וואַלט נישט וויסען, וואָס צו טאָן מיט איהר. הער וואָס מען רעדט צו דיר.

מ י י ט ע.

איך וועל צו אַייך אַהיים נישט געהן.

א י י ז י ק.

איהר וועט דאָך אין יענער קרעטשמע נישט וואוינען. שוין, ווערט זי פערבּרענט. מען האָט זי דאָך צוריק אויף איהר אָרט אַוועק-געשטעלט — זאָל זי דאָרט פוילען, איך וועל פאַר דיר און לייבּען אָבּגעבּען מיין אַנדערע האַלבּע שטוב.

מ י י ט ע.

און איך וועל צו אַייך אַהיים נישט געהן.

א י י ז י ק.

מען האָט שוין דאָרט אַפילו אויסגעקאַלכט אויך

מ י י ט ע.

איך האָב איהם נישט ליב.

א י י ז י ק.

זאָלסט זעהן, וואָס פאַר אַ פּאָר דעמבענע בעטען מען האָט געמאַכט פאַר אַייך... זאָג, פאַר וואָס האָסטו איהם פיינט? קלערסט נאָך אלץ וועגען איציק'ן? איצטער איז שוין אלץ פאַרפאַלען. וואָס ווילסטו פון איהם? ער איז דאָך אַ גנב. ער האָט דאָך דיין טאַטען אומגליקליך געמאַכט. פלוצלינג. איך מיט'ן טאַטען, מיר וועלען דיך בינדען און מיט געוואַלד וועט מען דיך אַוועקפיהרען. הערסט? ווייסט, אַז דו ביזט אַ אידישע טאָכטער?! מען וועט דיך אין חרם אַריינוואַרפען. וואָס געהסטו מיט אַ הוילען קאָפּ?! צוליב דיר איז דאָ אַזאַ פאַרדרעהעניש געוואָרען. וועסט נאָך דיין טאַטען און דיין מאַמען פון זינען אַראָפּבפיהרען... וואָס שווייגסטו? ווילסט מיר שוין גאָר נישט ענטפערן? פון מיינטוועגען — ס'האַרט מיר פאַר דיר גאָר נישט. זאָל שוין דיין טאַטע טאָן מיט דיר וואָס ער ווייל, ס'איז זיינע אַ טאָכטער... הערסט, מען וועט דיר געבען גט, און אַנ'עק מיט אַ סוף וועט עס נעהמען... נו, וואָס שווייגסטו? איך בעדאַרף דאָך לייבוש'ן אַ תשובה ברענגען. וואָס זאָל איך איהם זאָגען?

מ י י ט ע.

זאָגט איהם, אַז איך וועל צו איהם נישט קומען.

א י י ז י ק.

מיינסט עס טאַקי אַזוי צו טאָן? עס וועט דיר אַזוי גרינג נישט אַראָפּגעהן. צו דער הון. א די כפרה זאָלסטו געהן! וואָס האָט מען מיר א הון אין האַנט געגעבען, איך זאָל זיך האַלטען מיט איהר?!

מ י י ט ע.

זאָגט לייבוש'ן, אַז ער זאָל אַליין קומען, וועל איך מיט איהם רעדען

ח י ע נ ע און ש א כ נ ע

קומען אריין.

ש א כ נ ע.

דאַכט זיך, אַז זי זיצט דאָ־ט.

ח י ע נ ע.

דער גוטער יאָהר ווייסט, אין דער פינסטער זענען אַלע הינער שוואַרץ.

א י י ז י ק.

איז זי דאָרט נישטאָ?

ח י ע נ ע

נעהמט פון צייזיק'ן די הון.

פאַר וואָס ס'איז דאָ פאַרהאַן מורא צו האָבען.

א י י ז י ק.

ווי שטיל זי איז.

ח י ע נ ע.

איך וועל זי אַריינווארפען אין קאַטוך אַריין. זי טוט עס. אַנ עק זאָל עס נעהמען; איך וועל פון זינען אַראָבּ. אַלץ האָט זיך אויף מיין קאָפּ אַראָבּגעלאָזען. שוין, מען האָט דאָך שוין די קרעטשמע אויך צוריק אויפגעבויט. א כּפרה זאָל עס געהן פאַר אַלע זינד. פריהער צעווארפען, איצטער ווידער אויסגעבויט — זאָל עס אַ סוף נעהמען... מיין קינד, אייזיק איז נעקומען דיך נעהמען צו זין אַהיים.

א י י ז י ק.

איך האָבּ געריידט מיט איהר, וויל זי אפילו גאָר נישט ענטפערן. איך זאָג איהר, אַז מען האָט פאַר איהר די אַנדערע העלפט שטוב אויסגעקאַלכט, אַ פּאָר דעמבענע בעטען אַוועקגעשטעלט — זאָגט זי — כ'ווייס וואָס זי זאָגט. זי איז דאָך אייערע א טאָכטער — זאָל איך מיר מוסר נפש זיין? מיין זוהן וועט זיך אויך נישט לעגען א לעבעדיגער אין דער ערד אַריין.

ח י ע נ ע.

מיין קינד, הער וואָס מען רעדט צו דיר. איך וועל זיין שטאַרקער פון אייזען, אַז איך וועל עס איבערטראָגען. פאַר וואָס קומט עס מיר? אויס טהערען. פאַר וועמעס חטאים? רעד א וואָרט. מען פרעגט דאָך ביי דיר, ווי ביי א מענשען — וואָס ווילסטו האָבען פון מיר?

א י י ז י ק.

לייבוש'ן, זאָגט זי — האָט זי נישט ליב.

ש א כ נ ע.

און איך זאָג, אַז מען האָט עס נישט געטאָרט. אַייזיק איז שול-דיג. האָבען זיך פריהער מיט איציק'ן דאָס ווארט געגעבען, זי מיט איציק'ן, און קיינעם נישט דערצוהלט. איצטער טשעפעט זיך עס.

א י י ז י ק.

מען פרעגט נישט ביי איהר, צו זי האָט דאָס ווארט געגעבען. זי האָט אויך אַ גרויסע דעה?

מ י ט ע

פלוצלינג.

יע, דאָס ווארט געגעבען. דער טאַטע אַליין האָט דאָס ווארט גע-געבען און שפּעטער האָט ער חרטה געהאַט.

א י י ז י ק

איבערראשט, אויסער זיך.

צו אַייערע קעפ זאָל עס אויסגעהן — ווי איהר האָט מיר מיט מיין קינד די קעפ פערדרעהט.

ח י ע נ ע

שרייט אויך אויפגעבראכט.

וואָס זענט איהר אַהער יעמאָלט געקומען דרעהען אונז אַ מוח מיט דער קרעטשמע? ווער האָט אייך געבעטען, איהר זאָלט זי קומען קויפען? זי איז געשטאַנען פוסט, האָט עס קיינעם נישט בעדאַרפט דאַרען דער קאָפּ. וואָס זענט איהר געקראָכען אין דער בלאָטע אַריין? מען האָט בעדאַרפט פריהער אין שטאָדט אַריין פאָהרען; מיט מענשען זיך מישב זיין, צו מען זאָל עס גאָר טאָן. וואָס האָט איהר פון מיר געוואָלט? איך האָב מורא געהאַט. איך האָב געשריען, אַז איך האָב מורא. מיין קינד האָט אַ חתן געהאַט, און איהר זענט געקומען און בענדעט'ן דעם קאָפּ פאַרדרעהט.

אייזיק.

נאָך אזעלכע טויזענד ווי מיר ביידע וועט בענדעט דעם קאָפּ פאַרדרעהען. א שענע מעשה, כ׳לעבען, איך האָב גאָר בענדעט׳ן דעם קאָפּ פאַרדרעהט.

חיענע.

בענדעט ווייס דאָך נישט, אויף וואָס פאַר א וועלט ער געהט ארום. קרעטשמע איין אן קרעטשמע אויס — אָט איז ער געשטאַנען אן געציטערט ווי א פיש, מען זאָל זי שוין וואָס גיכער צוריק אויפבויען. אָט האָט ער זיך גאָר געלאָזט יאָגען, די כּערד פאַר-שמיסען, טאָמער וועט ער די סוחרים ערגעץ טרעפען. ער איז דאָך פאַרווירט געוואָרען. ער ווייסט דאָך אַליין נישט וואָס ער טוט. אן אין דעם זענט איהר אַלץ שולדיג.

אייזיק.

וועט מען איהר געבען גט.

חיענע

וויינט.

צו אייער קאָפּ וועט עס אויסגעהן! וואָס האָט מען צו מיין קינד געהאַט? וואָס האָט מען פון מיין איין אן אייניציג קינד געוואָלט? אזא ליכטיגע נשמה — וואָס האָט מען זיך אויף מיר אָנגעזעצט?

שאכנע.

גענוג שוין; זאָל שוין זיין גענוג.

ענע.

פאַר וואָס האָבען זיי זיך יעמאָלט ביי נאַכט ביידע געשלאָגען. שיעור צום טויט נישט דערשטיקט. וואָס האָט איהר בענדעט׳ן אָנגעראַייצט אויף איהם? גט׳ן, זאָגט ער גאָר, וועט ער מיין טאָכטער. שרייט. איך לאָז פון אייער קאָפּ! איך וויל אייך נישט קענען.

אכנע.

בעקלער זיך וואָס דו רעדסט, חיענע.

אייזיק.

איך הייב מיך שוין אויך אָן צו שרעקען. איז דאָס חיענע? כ׳האָב זי דאָך

קיינמאָל נישט געהערט אַזוי רעדענדיג. חיענע — און אַזאַ מויל. איך גלויב דאָך מיינע אייגענע אויערן נישט. נאָך וואָס האָבּ איך עס בעדאַרפט האָבּען אַזאַ פעקעל צרות אויף מיין קאָפּ? פון דעם ערשטען טאָג אָן, וואָס כ׳האָבּ מיך מיט אַייך פאַרבונדען, איז ווי איך וואָלט אַריינגעפאַלען צו נישט-גוטע אין די הענט אַריין. די הויט מיינע ציטערט אויף מיר.

חיענע.

וואָס האָט איהר געהאַט צו מיין קינד, וואָס?

אַייזיק.

וואָס האָט איהר צו מיין קינד געהאַט, וואָס? איך וועל...

בענדעט

רייסט זיך אַריין אין שטוב, מערקט קיינעם ניט. ער טראָגט א בונט שטרוי. שטאָפּט די שטרוי אין אויוון אַריין און צינדט עס אָן. שרייט צו די הויז-לייט.

גיכער, לעגט שפּענער אין אויוון אַריין! וואָס שטעהט איהר ווי די ליימענע גולמ׳ס. העלפט מיר אָנלעגען אַ פּייער. נאָך שפּענער אין אייוון לעגט! איילט צוריק אין דרויסען ארויס.

חיענע און שאַכנע.

פאָלגען בענדעט׳ס בעפעהל. וי פאר׳כשופ׳טע ארבייטען זיי ביידע ביים אויוון. לענען טרוקענע שפּענער קין, וואָס זיי געפינען אונטער דער האַנט שטאָפּען זיי אין אויוון אריין, פערגעסען גאָר אָן דעם נאַנצען שמועס, וואָס עס איז ביז בענדעט אַריינקומען בעפיהרט געוואָרען.

מיטע

בלייבט אויף איהר פּלאַץ נאַנץ גלייכגילטיג צו דעם, וואָס עס קומט פאָר.

ק.

עס שטעלען זיך מיר די האָר אויף מיין קאָפּ קאַפויער. ניין, מען מוז מיט דעם אַלעמען אַ סוף מאַכען. נעהט שנעל ארויס, א קלאַפּ געבענדיג מיט דער טיר.

ענע

מערקט גאָר נישט, אז אייזיק איז שוין אַוועק. מייטען.

וואָס שווייגסטו, מייטע? ברענג אַריין נאָך טרוקענע האָלץ, גיכער נאָך שטרוי ברענג אַריין. מאַכט דעם פייער אלץ ברעסער אזן גרעסער

בענדעט

לויפט אַריין וויידער. ער טראָגט אויף זיך א גאנצען נעשפּאן פון א פּאָר פערד; צוויי כאָמוטען, לאבעדריקעס, צוימען, א בייטש אויף א לאנגען טראָכטענעם שטעקעל. ער הייבט עס אלץ אַן צו פּאקען אין אויטאן אריין. שרייט.

העלפט מיר; וואָס שטעהט איהר וויִ די ליימענע גולמ׳ס?! העלפט מיר עס אין אויוועז אַריינשפּאַרען. צו אַלדי שוואַרץ יאָהר די כאָמוטען קריכען נישט... ברענגט מיר אַ האַק אַהער? גיכער אַ האַק—וואָס שטעהט איהר? מייטע, גיב מיר די האַק אַהער! מען דערלאנגט איהם א האק און ער, מיט א ווילדען כח הייבט ער אן צו האקען די כאָמוטען אויף שטיקער אזן שפּאַרט עס אין אויוועז אריין. שרייט. נאָך שטרוי פון אויבען לעגט! אָט אַזוי, איצטער נאָך שפּענער. אויפ׳ן אויוועז ליגען טרוקענע שפּענער, גיט זיי אַהער. אָט אַזוי... מען זאָל נישט וויסען, וואָס דאָ ברענט אַזעלכעס אין אויוועז... ער ציטערט פּאר אויפּרעגונג. קוקט אין אויטאן אריין וויִ עס ברענט. א שווייס ניסט זיך פון זיין פּנים.

חיענע

קומט צו זיך, וועגדעט זיך צו בענדעט׳ן.

זאָג מיר, וואָס איז געשעהן אַזעלכעס?

בענדעט

עפענט דעם פענסטער אזן קוקט ארויס, צו די שטוב-לייט.

איהר הערט גאָרנישט? זעהט, מען פאָהרט נישט אַהער?

שאכנע.

וואָס איז פאַר א ברענען אַזעלכע זאַכען?

בענדעט

איילט וויידער צום אויטאן, זעהט ווי עס ברענט אזן באלד קערט ער זיך צוריק צום פענסטער.

איצטער האָב איך שוין קיין מורא נישט. זאָלען זיי קומען.

חיענע.

אָבער וואָס איז געשעהן?

בענדעט.

וואָס איז געשעהן? אומגליקליך האָבען מיר געקענט זיין. אפשר דרייסיג גוים לאָזען זיך אַהער זוכען יענע פערד. זיי האָבען זיך דערוואוסט, אַז יענע פערד זענען ביי מיר. אימיצער האָט דער-טראָגען. אפשר דרייסיג גוים, מיט רידעלס אויף די פלייצעס, לאָזען זיך גלייך אַהער. זעה, צי עס ברענט. זאָל קיין שליאַד דערפון נישט בלייבען. דאָס איז דאָך פון יענע פערד דער געשפאַן געווען.

חיענע

שפייט דריי מאָל אויס.

טפוי זאָל עס ווערען. אָהן כּחות בין איך געבליבען. די נשמה איז מיר שיער נישט אַרויס. זעצט זיך. איך האָב שוין קיין כּח נישט. אוי איך האָב שוין קיין כּח נישט.

בענדעט

קוקט אין פענסטער

שאַכנע.

וואָס זעהסטו דאָרט?

חיענע.

יענע פערד האָסטו דאָך אַליין געקויפט. געקויפט האָסטו דאָך וועה איז מיר. דערמאָן זיך, בענדעט. האָסט דאָך אַליין פאַר זיי בעצאָהלט... וואָס איז מיט דיר? פאַרוואָס האָסטו אַזאַ געשפאַן פאַרברענט? וואָס האָט זיך דיר געחלומט? וואָס זאָגט איהר, שווער, צו אַזאַ אומגליק? דאָס זענען דאָך די פערד, וואָס דו האָסט אויפן יריד געקויפט און בעצאָהלט פאַר זיי...

שאַכנע.

דאַכט זיך טאַקי, אַז דאָס זענען געווען יענע פערד.

בענדעט

שווייגט, דער קאָפּ אראָבגעלאָזען. ווי ער וואָלט זיך איבערלעגען, צי איז עס ווירקליך געקויפטע פערד געווען.

חיענע.

נישט אַנדערש, דו ביזט פון זינען אַראָב. זי קוקט אין אויוון. וויינט.

פֿאַרברענט. אַזאַ גוטס. אַליין מיט די אייגענע הענט פֿאַרברענט. די גוים זענען פון פּעלד געגאַנגען, פון דער אַרבייט. דאָס גראָבען זיי דאָך אַ גראָבען נעבען וואַלד. האָסט דאָך אַליין געזעהן, וויי זיי גראָבען דאָרט...

בענדעט

מיט אַראָבגעלאָזענעם קאָפּ.

אויב אַזוי, פֿאַרשטעה איך שוין. איך הייב שוין איצטער אָן צו פֿאַרשטעהן וואָס דאָ איז געשעהן. ער גייט צום אויוון אין קוקט, וויי עס ברענט, שאָקעלט מיט'ן קאָפּ. איצטער, הייסט עס, הייב איך שוין אָן אַלצדינג צו פֿאַרשטעהן. מען האָט זיך געגומען צו מיר... אַזוי גלאַט וועט עס מיר נישט אָבגעהן. איך האָב „זייער" נעסט צע־רודערט דאָרט. די קרעטשמע האָב איך צעווארפען... נו, האָב איך זי דאָך שוין צוריק געלאָזט אויפֿבויען. אַ חתונ'קע האָבען זיי מיר אויפֿגעשפּילט מיט אַ דרשה־געשאַנק... דרשה־געשאַנק האָבען זיי מיר געבראַכט... טוט פֿלוצלינג אַ נעהם דעם אלטען שאכנען פֿאר'ן האנט. קום מיט מיר, טאַטע, כ'וועל דיך אויפֿוועצען רייטענדיג, קום מיט מיר...

חיענע

אין שרעק.

וואָס מיינסטו צו טאָן?

בענדעט.

קום, טאַטע, מיט מיר! דער אלטער האָט אפילו קיין צייט נישט זיך צרומ־צוקוקען, וויי ער איז שוין פון בענדעט'ן אויפֿ'ן גאס ארויסגעפֿירט.

חיענע.

וואוהין, בענדעט? וואוהין פֿיהרסטו דעם אַלטען?! קוקט אין פענ־סטער. וואוהין, קינד מיינס, זענען זיי געלאָפֿען?... גאָט מיין גאָט. וואָס איז מיט אונזער שטוב געוואָרען? זעה נאָר, ער זעצט דעם אַלטען אויפֿ'ן פערד אַרויף. אוי וועה, ער וועט דאָך אַראָפּפֿאַלען! זעה, אַ גאַנצען סנאָפּ שטרוי האָט ער מיטגענומען!... וויי זיי האָ־בען זיך עס אַוועקגעטראָגען! — זי טרעט אַב פון פענסטער. וואו איז ערגעץ אייזיק? וואו איז ער? מען האָט גאָרנישט געזעהן, וואוהין

ער איז פּאַרשוואונדען געוואָרען. ער איז אַנטלאָפען געוואָרען? ער האָט דערזעהן, אַז ס׳איז אַנ׳אומגליק, איז ער אַנטלאָפען גע. וואָרען. אַ שאָד, איך וואָלט איהם מיט הייסע וואַסער אָבגעגאָסען, וואָס האָבען זיי זיך אָנגעזעצט אויף מיר? וואָס האָבען זיי געוואָלט פון מיין קינד? מייטעלע, מיין גאָלד, מיין לעבען, קום צו מיר, מיין נשמה, טייערע, מיין קרוין, קום צו מיר...

מ י ט ע

פּאַלט דער מוטער אין די אָרעמס.

ח י ע נ ע

קושט זי.

מיין קינד, איך וועל עס נישט אויסהאַלטען. איצטער איז אין שטוב קיינער נישטאָ, זאָג מיר, וואָס איז מיט דיר? וואָס איז מיט דיר אין יענער פינסטערער נאַכט געשעהן?

מ י ט ע

קושט די מוטער.

איך ווייס גאָר נישט, וואָס מיט מיר איז געשעהן. איין זאַך נאָר ווייס איך, אַז אָהן איציק׳ן וועל איך נישט קאָנען לעבען.

ח י ע נ ע.

וואָס האָט ער פון דיר געוואָלט יענע נאַכט?

מ י ט ע.

ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט מיך קיינעם נישט אָבגעבען. ער איז דאָך מיט מיר אינאיינעם אונטער דער חופּה געשטאַנען. ער איז מיין חתן, האָט ער געזאָגט, און איצטער איז ער מיין מאַן, האָט ער געזאָגט...

ח י ע נ ע

אין פּערצווייפלונג.

וואָס זאָל איך טאָן? וואָס זאָל איך מאַכען. אַלץ האָט זיך דאָ אין שטוב איבערגעקערט. אַלץ האָט זיך פאַרפלאָנטערט. איך דערקען זיך אַליין נישט. איך דערקען בענדעט׳ן נישט. איך דערקען מיין רעכטע האַנט נישט. מיט וועמען זאָל איך זיך אַנ׳עצה האַלטען?

מ י י ט ע.

וועָן מען וועט מיך אַפֿילו בינדען, וועל איך די שטריק צורייסען און צו איציק'ן וועל איך לויפען. איך וועל איהם צו די פיס פאַלען און זאָל ער מיך מיט זיינע פיס טרעטען. זי קרעמפּפט זיך פּאר אינערליכע שמערצען. איך קאָן אָהן איהם נישט לעבען. אפֿשר האָט ער מיר אַ כשוף אָבגעטאָן, אָבער איך מוז צו איהם לויפען. איך וועל נאָך היינטיגע נאכט פון שטוב אַנטלויפען. וועסט מיך היטען און איך וועל פון שטוב אַנטלויפען... איצטער האָב איך פאַר קיינעם קיין מורא נישט. כ'האָב נישט וואָס אָנצוועַרען. כ'האָב פאַר'ן טאַטען אויך קיין מורא נישט. איך וועל איהם מעהר נישט פאָלגען. איך זעה, אַז ער האָט שוין אַליין חרטה... איך זעה עס גוט...

היינטער'ן פּענסטער הערט זיך קלינגען א גלאָק, ווי אימיצער זאָל צום שטוב צופּאָהרען

מ י י ט ע

שפּרינגט אויף.

איציק! ער איז געקומען!

ח י ע נ ע

איבערראַשט.

מ י י ט

שרייט.

איציק! איציק, גיכער קום אַהער!

א י צ י ק

קומט אריין.

מ י י ט ע

פּאלט איהם אויפ'ן האַלז.

ח י ע נ ע

וויינט.

גוטע מלאכים האָבען דיך געבראַכט. גאָט אַליין האָט דיך געבראַכט.

א י צ י ק.

וואָס איז מיט דיר, מייטע?

מיטע

מיט א פערשלאָגענעם אָטעם.

נעהם מיך צו פון רַאנען.

חיענע.

אומגליקליכע זענען מיר.

איציק.

ווי איהר זעהט אויס.

חיענע.

מיר האָבען שוין קיין כח נישט. אָ, מיר האָבען שוין קיין כח נישט.

מיטע

קושט זיינע העגט.

נעהם מיך צו פון דאַנען. אָט באַלד, איידער דער טאַטע וועט קומען. די מאַמע וועט מיך לאָזען. מאַמע, זאָג איהם, ער זאָל מיך צונעהמען פון דאַנען. אַ ניט וועל איך שטאַרבען.

איציק

מערקט די פערשיידענע צירונג אין שטוב.

זייד, צירונג—אַלץ איבערץ שטוב צוואָרפען.

חיענע

ווי זי וואַלט עס ערשט איצטער מערקען.

אָט דאָס האָט מיך אומגליקליך געמאַכט.

איציק.

וואו איז בענדעט? איך האָב איהם אָבגעבראַכט זיין פערד. יעמאָלט ביינאכט איז ער געקומען רייטענדיג און דעם פערד האָט ער איבערגעלאָזען אויף הפקר. וועז איך נעהם איהם נישט צו, וואָלט ער געווים פערפאַלען געוואָרען. צו מייטען, וואָס טוליעט זיך צו איהם. דיין טאַטען האָט זיך געוואָלט מיט'ן טייוועל שפילען און ער האָט אַייזיק'ן מיט זיין קדיש פאַר שותפים צוגענומען. און דו, סחורה שענע, צו אַזאַ טאַטען זאָגט מען: איך בין נישט קיין פערד און דו זאָלסט מיך נישט פערקויפען!

חיענע.

וואָס זאָל איך טאָן? אַז איך האָב ביי איהם קיין דעה נישט.

וויי זי זאָל זיך פֿרשט איצטער דערמאָנען, אַז בענדעט מיט'ן אַלטען זענען אַחעק.

יע, בענדעט מיט'ן אַלטען, זאָלסטו מיר געזונד זיין, איציק, וואוהין זענען זיי געלאָפֿען... געה, איציק, מיין קינד, זעץ זיך אויף רייטענדיג און לויף זעה, וואו זענען זיי.

איציק.

וואוהין דען?

חיענע.

זיי האָבען זיך ערגעץ רייטענדיג אַוועקגעיאָגט. וויי אַ משוגע'נער האָט ער דעם אַלטען אַ כאַפּ געטאָן... געה, מיין קינד.

מיטע.

געה נישט, געה נישט. פֿריהער האָב נאָך כח געהאַט אַליין צו בלייבען—איצטער קען איך שוין נישט מעהר.

איציק.

קומט, לאָמיר אַלע פֿאָהרען זיי זוכען, איהר וועט זיך צו מיר אין בריטשקע אַרייזעצען. אין וואָס פֿאַר אַזייט זענען זיי געפֿאָהרען?

זיענע.

איך וויים נישט.

איציק.

וואוהין, מייטע, זענען זיי געפֿאָהרען?

מיטע.

איך וויים נישט.

איציק.

איז דאָך נישטאָ וואָס צו פֿאָהרען אומזיסט. אין די פֿענסטער פון דרויסען הייבט אָן צו שלאָגען א רויטער שיין. וי ערגעץ נאָהנט וואָלט א שרפה אויסגעבראָכען.

מיטע

בעמערקט עס צום ערשטען, מאכט א ליפֿערעם,

זעהט, זעהט, זעהט!

א י צ י ק.

עס נעצט ערגעץ גאָר נאָהנט פון דאַנען.

מ י י ט ע.

דאָס האָבען זיי די פּוסטע קרעטשמע אונטערגעצונדען!

ח י ע נ ע

וואַרפט זיך צום פענסטער.

נישט אַנדערש, זיי זענען פון זינען אַראָפּ!

מ י י ט ע

איז דער גרעסטער אויפרעגונג.

אַליין די קרעטשמע אונטערגעצונדען...

ח י ע נ ע.

לאָמיר לויפען, גיכער!

א י צ י ק

פאלט חיענען.

וואו ט׳איהר לויפען? איהר האָט נישט נאָך וואַס צו לויפען...

ח י ע נ ע.

מיר זענען פאַרלאָרען, פאַרבּיי, פאַרבּיי... אַלעס אין שטוב איז אַ־ געשטאַרענגט.

מ י י ט ע

מיט אויפרעגונג און שמחה. רייסט זיך אַוועק די האָר פון קאָפּ.

דער טאַטע, נאָר ער האָט עס געקענט און מעהר קיינער נישט

ח י ע נ ע.

איציק, האָב רחמנות, לויף זיי אַנטקעגען. איך וועל עס נישט איבערטראָגען.

מ י י ט ע

כאַפט איהם פאָר בּיידע הענט.

זאָלסט אונז נישט איבערלאָזען אַליין. זי הערט זיך צו. מען פאָהרט, איך הער ווי זיי פאָהרען שוין. לויפט צום פענסטער. אָט איז ער שוין דאָ! אַלע קוקען צום טיר אין ערוואַרטונג.

בענדעט

קומט אריין; בלאָס, צושויבערט. א שוים שלאָגט איהם פון מויל ארויס. ער לאָזט זיך אראָפּ אויף דעם ערשטען און בעסטען פּלאַץ. כּמעט אין אונמאַכט. ער שעפּטשעט עפּיס, נאָר ס׳איז שווער צו הערען.

מ י ט ע.

טאַטעשי, טאַטעשי... קושט איהם.

בענדעט

מערקט נישט איציק׳ן.

מיט אַלץ געקאָנטשעט. א סוף זאָל עס נעהמען. וי עס וואָלט איהם עטעס אויספּהלען. אַלץ זאָל מיט׳ן פּייער געהן... מאַכט די פּענסטער צו. איך זאָל דאָס פּייער נישט זעהן... האָבען מיך בײַ צום שטוב נאָכגעיאָגט; אָ, ווי ס׳האָט זיך צופּלאַקערט...

א י צ י ק

נאַנץ פּאַרזיכטיג.

וואָס איז מיט אַייך, פּעטער?

בענדעט

מערקט איציק׳ן, שרייט אויס אין שרעק.

דו ביזט דאָ! ער ווייל זיך אויף אירם וואַרפּען, נאָר ער לאָזט זיך מאכטלאָז אראָפּ צוריק אויף זיין אָרט. וואָס טוט ער דאָ?! חיענע, מייטע, ווי קומט ער אַהער?!

ח י ע נ ע.

בענדעט, האָב גאָט אין האַרצען. זעה, וואָס דו מאַכסט פון זיך. ווייגט.

א י צ י ק.

וואָס האָט איהר צו מיר, פּעטער? וואָס פּאַר אַ שלעכטס האָב איך אייך געטאָן. איהר אַליין האָט זיך דעם קאָפּ פּאַרדרעהט.

בענדעט

מיט דער גרעסטער אויפּרעגונג.

ווי קומט ער אַהער?!

מ י ט ע.

טאַטעשי... טאַטעשי, האָב אויף מיר רחמנות...

ח י נ נ ע

שלאָגט זיך פון די כּוחות פֿרויס. פּערצוויפעלט.

האָב גאָט אין האַרצען, בענדעט. וואָס האָסטו זיך אין קאָפּ אַריינגענומען. בעדענק זיך, בענדעט.

ב ע נ ד ע ט.

גיט מיר שטרוי, פייער... כ׳וויל אַלץ מיט׳ן פייער אַוועקלאָזען. ער לאָזט זיך צום אויוועז פון דאָרט פייער צו בעקומען, מען לאָזט איהם נישט.

ש א כ נ ע

קומט צריין, פערמאַטערט, דערשראָקען, קוים וואָס ער לעבט.

אַנ׳אַיינפאַל אַביסעל, שלעפט מיך מיט, איך וויס אַליין נישט וואו-הין ער פיהרט מיך. אַזאַ בנין אונטערצינדען. ברענט ווי אַ שטאָל, קארץ.

ב ע נ ד ע ט

שעפּטשעט.

טאַטע, צינד די שטוב אויך אָן. לאָמיר געהן פון דאַנען. זאָל אַלץ מיט פייער געהן, לאָמיר זיך אַליין מציל זיין... צינד אָן, טאַטע, איך האָב קיין כח נישט. דאָרטען „זייער" נעמט פערברענט—וועט לען „זיי" איצטער מיין שטוב פול מאַכען...

א י צ י ק.

פעטער, איך האָב אייך דעם פערד אָבגעבראַכט, וואָס איהר האָט יעמאָלט ביי נאַכט אין פעלד פערגעסען.

ב ע נ ד ע ט.

וואָס פאַר אַ פערד?!

א י צ י ק.

אין דער חופה-נאַכט.

ב ע נ ד ע ט.

וואָס פאַר אַ חופה-נאַכט?!

חיענע.

וועה איז מיר, אַלץ האָט ער פערגעסען.

איציק.

וען די סוחרים זענען געווען.

בענדעט

פערשטעקט די אויערן.

אָה, איך קען נישט הערען!

שאַכנע.

צייט די וועלט שטעהט איז גאָר אַזעלכעס נישט פערלאָפען.

בענדעט

הייבט זיך אויף, וויל געהן, נאָר ער פאלט פון די פיס. זי ער האלט נאָר זיינע כחות פערלאָרען. מען פיהרט איהם אין צווייטען צימער צו.

חיענע

געהט איהם נאָך, ווייניט.

בענדעט, מיין קרוין, וואָס איז מיט דיר? אין די פענסטער וועט דער רויטער שיין שוואכער.

שאַכנע און מיטע

העלפען פיהרען בענדעט'ן אין צווייטען צימער.

איציק

כלייבט צליין.

מיטע

לויפט אריין צו איציק'ן. וואַרפט זיך איהם אויפ'ן האלו. זי קושט איהם זיינע הענט מי אין אונטערטעניגע חיה, איהר שטימע ציטערט.

וואָס האָסטו פון אונז געמאַכט? דו ביזט אַרוצח. האָסט אונז אַלעמען אַוועקגע'הרג'עט... דו ביזט אַגזלן. האָסט קיין רחמנות נישט.

אין צווייטען צימער דערהערט זיך פלוצלינג, פריהער א שטילער קאמפף, און באלד קלינגען צובראכענע שויבען. באלד הייבט אן צו שלאָגען פון טיר א רויטער שיין און פלאמען בעוויזען זיך. חיענע און שאכנע געשריייען הערען זיך א ווייל נאר באלד קלינגט וויידער צובראכענע שויבען און ס'איז צו דערקענען, אז דארט

שפרינגט מען דורך די פענסטער אויף דער גאַס ארויס, די פלאַמען פון צווייטע. צימער שלאָגען שטארקער, א רויך זעצט ארויס און עס שפירט זיך, אז אלץ ווערט אין פלאַמען ארומגעכאפט.

מ י ט ע

שפרינגט אויף ווי א פערווירטע. ווייל זיך אין צווייטען צימער ווערפען.

א י צ י ק

כאפט זי פעסט ארום.

וואוהין לויפסטו? זיי זענען דורך די פענסטער אויף דער גאַס אַרויס.

מ י ט ע

קעמפעט מיט איהם.

לאָז מיך אַהין אין פייער אַריין!..

א י צ י ק.

איצטער וועסטו שוין פון מיר נישט אַנטלויפען... גרינג ווי א פעדערל טראָגט ער איהר פון דער ברענענדיגער שטוב ארויס.

אַלעבן פאַר אַ לעבן

(אַ דראַמע אין דריי אַקטן)

פערזאָנען:

ישראל-נח, וויבּ אויפן ישוב.

פערל, זיין טאָכטער.

בתיה-פייגע, איר מוטער.

בלומע, זיין שוועסטערס א מיידל, א יהומה.

טעוויע, זיין שוהך.

אָשר, גרשון } ישובניקעס. האָנדלען מיט אים.

לייזער, א מענטש בײ אים.

אסתר, יידן, פרויען, מיידלעך } דורפֿאַרער.

ערשטער אַקט

בײַ ישׂראל־יחן אויף מאַרגן נאָך פּסח, צרום האַלבן טאָג, א גרויסע שטוב ווײַט אויסגעקאַלכט, געגוג פּענצטער און ליכט, אין מזרח־וואַנט א קלײן אָרון־קודשל און בײַם זײַט אַן עמוד.

בתיה־פּייגע

זיצט אויף א פּוסבענקעלע און לייגט איבער מיט שטרוי פּסחדיקע כלים וואָס ליגן אויף דער ערד. נעמט אָן א פּעקל טעלער און גייט מיט דעם צרויס.

פּערל

קומט אַריין, יוגנטלעך, אַבער בלאָס און טרויעריק. זי פֿאַרנעמט דער אַל־טערס פּלאַץ. די הענט קלעפּן זיך נישט צו דער צרבעט. ווישט די טערערן. בײַטלעך־ווײַז גמַט זי איבער אין אַן אינגעהאַלטענעם שלוכצן. וואַרגט זיך מיט די טרערן. שטערט זיך נישט וען די אַלטע קומט אַריין.

בתיה־פּייגע

קומט אַריין

פּערל, האַ, וואָס שוין ווידער? טו דער אַלטער מאַמען קיין יסורים נישט אָן.

פּערל

אפשר וויין איך עס פּאַר גליק. אפשר, וויר וויסט?

בתיה־פּייגע

טאָ, ניטע, נישט וויין. ווי קלײן דאָס עופּעלע זאָל נישט זיין, אונטערן האַרצן פּילט עס. טאָ, ניטע, נישט וויין.

פּערל

אַלע יאָר ווערט צעבראָכן אײַן כּוס פון די מיט די גילדענע

ראַנדן. געהאַט די גאַנצע צוועלף און איצטער זיבן איבער־
געבליבן.

בתיה־פייגע

טאַקע אַ שאָד. נישט צו קריגן אַוועלכס. אַזוי אַלט און ס׳גאָלד
קריכט נישט אַראָפּ. אָט, זעסטו, ס׳איינע שוין אויסגעשטשערבעט.

פערל

דער אַלטער אורח האָט עס פון האַנט אַרויסגעלאָזן, ס׳האָט זיך
מיר אַזש אין האַרצן אָפּגעריסן.

בתיה־פייגע

זאָל עס שוין זיין אַ כפּרה פאַר אונזערע זינד... און דיר זאָג
איך, טעכטערל, אַז דיין ווייגען איז איבעריק, מענטשן טון
אַמאָל אַ שוערן נדר אין האַרצן. אַבי גאָט זאָל זיי אויפריכטן
דער וואָס אין הימל אָבער באַדאַרף נישט מער ווי דעם גוטן
ווילן, און אַזוי וועט עס זיין, מיין קינד. איך וואָלט דיר גאָר
זאָגן, אַז דו זאָלסט נעכטן עפּעס אין מויל אַרײַן.

פערל

איך וועל שוין וואַרטן ביז ישראל־נח וועט קומען צוריק פון
שטאָט. אויב, אויף דער סטעליע, הערט זיך טריט זאָלסטו מיר געווינט
זיין, זי וועט די גאַנצע קאַלך פון סטעליע אַראָפּטרייסלען.

בתיה־פייגע

טרייסט צום סטעליע

וואָס בריקעווסטו, נאַרישע ציג? כע, כע, יינג בריקעווט עס.
וועט נאָך די כּלים צעברעכן.

פערל

קיין עין־הרע אויסגעוואַקסן פּאַר דעם יאָר. איז שוין באַלד אַזוי
גרויס ווי איך.

בתיה־פייגע

איר מאַמע זאָל זיין אין גן־עדן, אוי וויי איז מיר, ווי אַ סאָס־
נע איז זי דאָך געווען. אין איר גערעטן, ווי צוויי טראָפּן
וואַסער.

בלומע

קומט אריין.

פערל

וואס ביסטו אזוי ארומגעשפרונגען אויפן בוידעם?

בלומע

שוועבעלעך זענען שוין פאראן. מאכן א נעסט אויפן בוידעם. כ׳האב איינס געוואלט כאפן.

בתיה-פייגע

ועסט, די גאנצע קאלך האסטו פון סטעליע אראפגעווארפן.

בלומע

א גרויסע דאגה, כ׳וועל אויף שבועות ווידער קאלכן.

זי נעמט אן כלים אוועקצוטראגן.

בתיה-פייגע

ניטע, מיין קינד, קענסט זיך נאך חלילה איינרייסן, נעמסט אן צופיל.

בלומע

א גרויסע זאך... כ׳וואלט נאך אמאל אזוי פיל געקענט טראגן. טוט מיר, מומע, אן דעם גרויסן טאפ אויפן קאפ, וועל איך פאר איין וועגס שוין מיטנעמען.

פערל

דיר ווילט זיך היינט עפעס אויפשפילן.

בלומע

מיר איז גוט אויפן האלדז. טוט מיר אן, באבע, דעם טאפ אויפן קאפ.

בתיה-פייגע

גיי שוין, דו שטיפערקע. אט זעסטו, ערשט וועט דאך דיר זיין איבער די אויערן, ווי א קליין קינד איז זי צעלאזן, זע, צע-ברעך נישט די כלים.

בלומע

גיט צרויס.

פערל

מיך פֿאַרדריסט זייער, וואָס כ׳בין נישט מיטגעפֿאָרן מיט ישראל־נחן.

בתיה־פייגע

עס וועלן דאָרט נאָך רבנים זיין. עפּעס אַ קלייניקייט לייגן דעם ערשטן שטיין פֿאַר גאָטס אַ שולן.

בלומע

אפֿשר וועט מען ישראל־נחן דעם כּבוד געבן, דער רב האָט אים אַזוי ליב.

בתיה־פייגע

דער רב וואָלט פֿאַר אים זיין האַלז געגעבן.

פערל

וויי מיר ווינד, ער איז פֿאַר דער לעצטער צייט גרוי אין אַלט געוואָרן.

וישט די טרערן.

בתיה־פייגע

קינד מיינס, איך זאָג דיר נאָך אַמאָל, שלאָג דיר זיך עס אַרויס פֿון קאָפּ.

פערל

פֿאַרדעקט מיט די הענט איר געזיכט.

איך מיין אַמאָל, אַז דער מוח קערט זיך מיר איבער אין קאָפּ. איך האָב עס נישט באַדאַרפט, מענטשן לעבן אָפּ שיין זייער לעבן אָן קינדער, אַזאַ נדר, אַזאַ נדר.

בתיה־פייגע

אַזאַ לעבן איז עס שוין. וואָס איז אַ מענטש אָן אַ קינד? אַ שטיין.

פערל

ווען גאָט וואָלט מיך נאָר באַשטראָפֿן מיט אָרימקייט. כ׳וואָלט

שוין מער נישט געווען. סיגליק האָט זיך שוין אַזוי אויך אָפּ-געטון פון אונזער שטוב.

ארומן בוידעם הערט זיך א שהערער פּאל און א קלאנג פון צעברעכענע טעלער

בתיה-פייגע

וואָס האָב איך געזאָגט?

פערל

אין האַרצן האָט זיך מיר אַזוי אָפּגעריסן! נאָך קיין מאָל אַזוי פיל גלאָז נישט צעברעכן געווארן אין שטוב ווי היינטיקן פסח.

לייזער

קומט אַן.

פערל

וווּ איז ישראל-מאיר?

לייזער

מען האָט מיך געשיקט זוכן, אַז איר זאָלט זיך דאָ צוגרייטן, געסט וועלן קומען.

פערל

וואָס פאַר אַ געסט?

לייזער

דער רב און נאָך יידן.

פערל

וואָס רעדסטו?! בלומע, בלומע! וווּ ביסטו דאָרט? קום אַראָפּ פון בוידעם, מען באַדאַרף אין שטוב אויפראָמען.

לייזער

ר' ישראל-נח האָט געלייגט דעם ערשטן שטיין. ער האָט צוגעזאָגט צו געבן אַזוי פיל געלט ווי פיל דער שטיין וועגט.

בתיה-פייגע

מאַמעלעך מיינע!

פערל

האָסט אַליין געזען?

לייזער

איך קום דאָך איצטער פון דאָרט. אָט וועל איך העלפֿן די כּלים אַרויסטראָגן.

פּערל

העלפֿ איר טאַקע. זי האָט שוין באַלד אַלע כּלים צעבראָכן.

לייזער

וועו, בלומע?

בלומע

קומט אַריין

זייט נישט אין כּעס אויף מיר, מומע, איך בין געפּאַלן, כּ׳האָב זיך אויסגעגליטשט.

פּערל

כּאָטש עפּעס איבערגעבליבן גאַנץ?

בלומע

צוויי כּוסות צעבראָכן.

פּערל

מיט די גילדענע ראַנדן?

בלומע

ווי איר זאָלט זיין דערביי.

פּערל

שוין מער נישט ווי פינף געבליבן.

בתיה-פייגע

זאָל שוין זיין אַ כּפּרה פּאַר אַלע זינד. בעסער שטייט נישט: ראָמט אויף אין שטוב.

לייזער

צו בלומען

געסט באַדאַרפן קומען. טו אָן די שיך.

בלומע

זאָגסט אַ ליגן.

פּערל

דער רב וועט באַלד קומען. מען באַדאַרף די כּלים אַרויסטראָגן

און דאָס שטרוי פון שטוב אַרויסקערן... עפּעס גלויבט זיך מיר בישט די גאַנצע זאַך.

לייזער

איך דערציי׳ דאָך אייך. דער רב האָט אַזוי געזאָגט צום עולם: דאָ איז פאַראַן אַ ייד, וואָס וועט געבן אַזאַ וואָג גאָלד וויפֿל דער ערשטער שטיין וועט וועגן. לאָמיר, יידן, אים די מצווה אָפּגעבן.

בתיה־פייגע

טאָכטער מיינע, הערסט?

פערל

איך גלויב עס מיינע אויערן נישט. מענטשן דערביי געשטאַנען?

לייזער

די גאַנצע שטאָט.

פערל

וווּ וועט ער עס נעמען? צי פֿאַרמאָגן מיר דען אַזוי פיל.

בלומע

ס׳איז שוין אייגנטלעך אַסך געלט.

בתיה־פייגע

ניי, מיין קינד, פערל, טו אָן אַן אַנדער קלייד.

פערל

עס קלעפּן זיך מיר נישט די הענט.

לייזער

קערט דאָס שטרוי פון שטוב

שטיי נישט, בלומע, טראָג די פּלים אַרויס.

בלומע

גיב מיר דעם בעזעם, און די פּלים, זיי מוחל, טראָג אַליין, כּ׳האָב מיך שוין גענוג אָנגעדזשוויגעט.

פערל

בעם, מאַמע, לייג אָן אַ פייער אין שטעל צו וואַסער. אפּש־

וועט מען עפּעס דאַרפן פּאַרקאָכן. אין שטוב איז דאָך נאָך אַלץ פּסחדיק, איך וועל מיך גיין איבערטון.

גיט אין צוזייטן צימער.

בלומע

די אַלטע זאָל נישט הערן

צולייב דיר האָב איך היינט אַזוי פיל כּלים צעבראָכן. כ׳האָב דיך דערזען דורכן פענצטער פון בוידעם.

רחל

אין טיר

דאַכט מיר עמעצער פּאָרט אַהער!

בלומע

גיכער, גיכער, לייזער. זי לויגט לייזערן אַן כּלים אויף די הענט. איך הער אויך, אַז עמעצער פּאָרט. קום שוין גיכער.

גיבן ארויס.

אשר און גרשון קומען אַן מיט די ביטשן אין די הענט

פערל

קומט ארויס

אַ גוטער מאָרגן! כ׳האָב דורכן פענצטער געזען, אַז איר פּאָרט

אשר

נישטאָ ישראל-נח?

גרשון

מיר האָבן געבראַכט ווייץ.

פערל

די שלייסלען פון שפייכלער זענען פאַראַן. איר קאָנט די תבואה אַראָפּשטעלן.

בתיה-פייגע

אפשר באַדאַרפן זיי געלט באַקומען.

אשר

נאָך מיט צוויי חדשים צוריק דאָס געלט אָפּגענומען.

גרשון

כ׳וואָלט שוין ישראל־נחן אָנגעטרויט מער ווי צוויי פורן ווייַן. איז אָבער אַ צרה, ער האָט פיינט מען זאָל אים געטרויען. ער צאָלט פאָרויס.

לאַכט אויפן הויכן קול

אשר

וווּ איז ער עס טאַקע אַווי פרי?

פערל

ער איז געפאָרן אין שטאָט אַריין. מען לייגט היינט דעם ערשט שטיין פאַר דער נייַער שול, וואָס מען וועט בויען.

אשר

אוי, וויי! גאָר פאַרגעסן.

גרשון

עס קאָפּ איז עס מיר גאָר אַרויס.

בתיה־פייגע

ווי פאַרגעסט מען עס אַזאַ זאַך. מילא מיר זענען דאָך זינדיקע ווייבער, מישטיינס געזאָגט, אָבער איר?..

אשר

וואָס זאָגסטו, גרשון, אפשר זאָלן מיר נאָך איצטער אַ פאָר טון.

גרשון

כ׳וואָלט מיין האַלז געגעבן, ווי דו זעסט מיך לעבן. אַלץ די פינצטערע פרנסה, אוי, וויי; אוי, וויי.

אשר

און איך זאָג, מיר זאָלן אַראָפוואַרפן די תבואה און פאָרן — אפשר וועלן מיר נאָך עפעס פאַרכאַפן. ס׳האָבן דאָך נאָך רבנים באַדאַרפט זיין.

לייזער

קומט אַריין

איר זענט גאָרנישט געפאָרן אין שטאָט אַריין? נישט געזען ווי מען האָט דעם ערשטן שטיין געלייגט.

אשר

כ׳האָב מיך אַזוש פֿאַרן קאָפּ געכאַפּט. וועז פֿאַלט עס אויס אַזאַ זאַך. אוי, וויי, אוי, וויי.

גרשון

נע, איך גיי נאָך איצטער אַ כאַפּ טון זיך אין שטאָט אַריין.

לייזער

איך קום דאָך איצטער פון דאָרט.

אשר

אַזוי גאָר! דערצייל, וואָס איז געווען?

לייזער

מען האָט תהילים געזאָגט.

גרשון

אוי, וויי, אוי, וויי...

אשר

אַל״ף די פינצטערע פֿרנסה.

פערל

איר האָט דאָך די תבואה געקענט ברענגען מיט אַ פֿאָר טעג שפּעטער.

גרשון

פֿאַרשטייט איר מיך, כ׳האָב גאָר באַדאַרפט זיין אין שטאָט מכוח אַן עסק. טראַכט איך מיר: לאָמיר שוין דעם ווייץ אַרויפֿוואַרפן.

אשר

הערסטו, ווי דו זעסט מיך לעבן, איך בין דאָך עפּעס אַ ייד אַן אָרימאַן, נאָר איך וואָלט געגעבן — ס׳אי דען עפּעס סאַראַן אַ שיעור וויפל ס׳איז ווערט אַ זאַך צו זען... מען איז דאָך עפּעס יידן.

גרשון

אוי, וויי, אוי, וויי.

בלומע

דער רב וועט דאָ באַלד זיין.

גרשון

ביסטו, לייזער, אַליין דערביי געווען, טאָ וואָס זשע שווייגסטו? דערצייל, ווי אַזוי איז עס צוגעגאַנגען? ווען פאַרלויפט עס אַזא זאַך?

לייזער

ישראל־נח האָט געלייגט דעם ערשטן שטיין.

גרשון

דעם ערשטן שטיין!

לייזער

ווייסט איר אָבער וויפל עס קאָסט?

בתיה־פייגע

איר האָט עס שוין ביידע געמעגט פאַרדינען אַלע יאָר.

אשר

וויפל, וויפל?

לייזער

וויפל דער שטיין וועגט, אַזא וואָג גאָלד באַדאַרף ישראל־נח געבן.

אשר

גיט א קנאַק מיט דער ביטש פאַר התפעלות

אין דער האַלבער וועלט פאַרלויפט נישט אַזא זאַך!

גרשון

וו וועט ער עס נעמען? פאַרמאָגט גאָר אַזוי פיל ישראל־נח?

פערל

מיינט איר איך ווייס?

אשר

מסתמא נישט מיטאַמאָל; מסתמא אויסצאָלן.

גרשון

אַ גרויסער שטיין געווען?

לייזער

ווי מיין קאָפּ.

אשר

אוי, ווי; אוי, ווי...

גרשון

ווי אַ קאָפּ, אַ שרעק! צו דער אַלטער איין אייִדעם האָט איר, אָבער עפּעס רעכטס. ווער באַדאַרף תורה? אַ מענטש זאָל מען זיין! הערסט, אשו; אַ מענטש זאָל מען זיין...

אשר

אוי, ווי, ס׳קריכט מיר גאָר פון קאָפּ נישט אַרויס...

גרשון

וועסט, לייזער, אַראָפּוואַרפן פֿאַר די פערד אַביסל הייִ. איך וועל אים זאָגן, ישראל־נחן, אַז ער איז אַ ייִד ווי איך פֿאַרשטייִ. כאָטש קינדוויז געווען אַזאַ דאַרפיש יינגל ווי איך, נאָר וואָס איז דאָ פֿאַרצן צו זאָגן? .איך מוז מיר מודה זיין, אַז נישט יעדער ייִד איז ווערט וואָס ער לעבט אויף דער וועלט. קום, אשר, וועלן מיר גיין אַראָפּשלעפּן די תבואה אין שפּייכלער.

גרשון

אָבער נישט בּאַשערט. כ׳האָב נאָך נעכטן ביינאַכט געוואָלט פּאָרן, האָט זיך עפּעס די אַלטע מיינע פֿאַרריבּן.

לייזער

קוקט אין פּענצטער

מען פֿאָרט.

פערל

ישראל־נח פֿאָרט.

לייזער

דאַכט מיר, דער רב אויך.

גרשון

קום, אשר, גיכער, לאָמיר אַראָפּנעמען די תבואה.

גייען אַרויס

לייזער

דער רב, אַוודאי דער רב! אי, אַן אַלט־טשקער! גייט אַרויס

בלומע

עס ציטערן מיר אזש די הענט. מומעשי, וואס זאל איך איצ-טער טון?

פערל

לייג אָן אַ פייער. וויי איז מיר, אַ פולע שטוב מיט שטרוי.

בתיה־פייגע

צום אויטן

קלויב צונויף דאס שטרוי און גיב אהער, ווען בעכער ברענען

בלומע

מאמעלעך מיינע, איך אַנטלויף פון שטוב.

בתיה־פייגע

האב קיין מורא נישט. דער רב, זאל געזונט זיין, קוקט נישט אויף קיין נשים.

פערל

ס׳הארץ שפרינגט מיר ארויס. כ׳וועל אפשר באלד חלשן. אוי, מאמע, קום צו מיר.

בתיה־פייגע

וואס איז דיר, מיין קינד!

פערל

פארוואס האבן מיר אזא זכיה?

בתיה־פייגע

די וועלט שמט דאך מיט אים. עפעס אַ קלייניקייט, זיין גוטסקייט!

בלומע

כ׳וועל אריינברענגען פון אַנדערן חדר די גרויסע שטול.

בתיה־פייגע

זעסטו, ווי אלץ קומט צונוץ. אבי דו האסט זי שוין געווענט פארוואס־פון אויפן בוידעם.

פערל

נעם, בלומע, פארשפרייט עפעס? דעק זי איבער מיט אַ רייד־נעם סערוועט.

בלומע

אָט אַזוי, דאָ זאָל זי שטיין. ער וועט זיך זעצן אויף איר.

פערל

[קוקט אין פענצטער

זעסט, מאַמע, ער העלפט דאָך זיי אַראָפנעמען די תבואה פון וואָגן.

בתיה-פייגע

געווים, מיין קינד, אַ ייד טאָר נישט פאַרבייגיין און נישט העלפן, וועַן עמעצער טוט אַ שווערע מלאכה.

בלומע

לייזער נעמט אַליין אויפן פלייצע אַזאַ גרויסן זאַק!

פערל

דער רב בייזערט זיך אויף אים. זעט, ער העלפט אים אונטער,

בתיה-פייגע

אין פענצטער קוקנדיק

נאָר צוליב דעם זכות פון אזעלכע יידן לעבן מיר אויף דער וועלט. צוליב זיין זכות, מיין קינד, ביסטו אויפגעריכט געוואָרן.

פערל

פאַרדעקט דאָס פנים

אוי, מאַמע, רעד נישט דערפון, אוי, כ׳וועל אפשר באַלד פאַלן... עס שווינדלט מיר דער קאָפּ.

מיט שרעקע טריט גייט זי אָפּ אין צווייטן צימער

לייזער

קומט אַריין

זיי גייען אין שטוב אַריין. ער האָט מיר דווקא געוואָלט העלפן אַראָפנעמען דעם זאַק תבואה פון וואָגן. אַז ער האָט מיר אַנגענומען פאַרן האַנט, האָט עס מיר אזש אַ ברען געטון און כ׳האָב גאָר דעם פוח פון האַנט אָנגעווירן.

דער רב און ישראל-נח קומען אַריין. דער רב העלט זיך זייער פשוט, וואַלדיק, אייגנאַך געקלידט.

ישראל־נח

איר וועט מוחל זיין זיצן, רבי.

רב

אָט דאָס איז עס דיין שטוב, ישראל־נח?

ישראל־נח

אַליין געפוים, רבי.

בתיה־פייגע

ד׳ער רבי האָט אונז אַזאַ כבוד אָנגעטון.

ישראל־נח

דאָס איז מיין שוויגער, מיין ווייבס מוטער.

רב

אוי, ווי, כ׳זאָג מיין טאַבאַק־פושקעלע ערגעץ אין וואָגן פאַרגעסן.

ישראל־נח

לויף, בלומע, און זוך עס אויף.

רב

כ׳וועל אַליין גיין.

בלומע

גייט אַרויס

ישראל־נח

אָט איז זי שוין געגאַנגען.

אשר און גרשון קומען אַן

רב

ס׳איז שוין גאָרנישט נויטיק. דו מוזט דאָך, אשר, האָבן אַ שמעק טאַבאַק. כ׳האָב ס׳פושקעלע אין וואָגן פאַרגעסן.

אשר

פרישער טאַבאַק, רבי, כיד המלך. היינט ערשט אָנגעשאָטן.

רב

פרווחט דעם טאַבאַק

האַ, שאַרף, שאַרף. שוין אַביסל צו שאַרף. און דו, גרשון, שמעקסט אויך אַזאַ שארפן טאַבאַק?

גרשון

איך? אַמאָל שפּת נעם איך אַ שמעק טאַבאַק פון יענעמס פּוש־קעלע. כ׳בין נישט קיין גרויסער איבערקלויבער.

רב

כע, כע, יידן רחמנים-בני־רחמנים, וואָס פאַר אַ קיום וואָלט דען די וועלט געהאַט אָן אַ יידן?

פּערל

קומט אריין פון צחיצטן צימער, זלאָס, טראָגט אויף׳ם טיש דיט פּאַרבייסעלן.

ישראל־נח

זועט מען עפּעס נעמען אין מויל אַריין.

בתיה־פּייגע

נאָך פּסחדיקער ווין.

ישראל־נח

דער רבי וועט זיך זעצן נענטער צום טיש.

רב

דיך, אשר, געדענק איך נאָך, ווען ביסט אַ קליין יינגל געווען. דיין טאַטע פלעגט דיך ברענגען צו מיר.

אשר

איך געדענק, רבי, וואָס קומט אַרויס, אַז כ׳האָב נישט געוואָלט לערנען.

גרשון

נאַ—כאַ, איצטער האָסט ער זיך אַרומגעזעצן.

רב

זעצט זיך, יידן. ס׳איז פאַראַן תורה און ס׳איז פאַראַן מצוות, מעשים טובים. איינס קאָן ס׳צווייטע פאַרבייטן. אַזוי שוין איינגעטיילט געווארן. ער קלאפט ישראל-נחן אין פלייצע אַ גרויסע זאַך האָסטו היינט געטון. צו די פּרויען, האָב שטיין אין א זיים ישראל־נח האָט היינט זייער אַ גרויסע זאַך געטון.

אשר

לייזער האָט שוין דערציילט. גאָר פון קאָפּ אַרויס. נישט זוכה, געווען דערביי צו זיין.

רב

טרדת פרנסה איז אַלץ דוחה. נו, לחיים, יידן.

ישראל־נח

נעם, אשר, גרשון, מאַכט א ברכה.

בלומע

קומט ארײן, ברענגט א פושקעלע טאַבאַק, גיט עס ישראל־נחן און יענער גיט עס דעם רב.

רב

האַ, זיך אָפּגעפונען! ס׳איז דיינע א שוועסטערס א מיידלעך?

פערל

יאָ, רבי.

רב

מען באַדאַרף שוין באַלד התּבן א חתן פאַר איר.

בלומע

פּראָשטעקט זיך הינטער דער אלטערס פליצע פֿאַרשעמט

ישראל־נח

ווען דער רבי וועט נאָר עפּעס רעכטס אויפזוכן. אין קיין נרך וועט קיין מניעה נישט זיין.

אשר

פיין, ישראל־נח! זייער פיין!

רב

וואָס באַדאַרף מען וויסן זוכן? מען באַדאַרף נישט וויסן זוכן? צו לייזערן, האָס שטייט פון וויסן. קום, וואָס האָסטו זיך באַהאַלטן. קום אַהער און מאַך א ברכה.

ישראל־נח

קום נענטער צום טיש, לייזער.

ליזער

דערגענטערט זיך, מאכט א בריקה איבערן חיין. אַביסל צעטומלט.

רב

וואָס באַדאַרף מען עס זוכן, וועו ס׳איז פאַראַן אינדערהיים?

אשר

גיט א פּאַטש מיט די הענט

בעזונט און שטאַרק זאָל זיין דער רבי.

א חילק שטיל. די וויבער וינקען זיך דורך, בלומע פּארשעמט.

רב

יאָ, יאָ, מען באַדאַרף נישט זוכן וווייט, וועו נדן איז פּאַר־ אַנען... נישט איינמאָל דיך אָנגעדרייט בײַם אויער. כ׳האָב געקענט דיין טאַטן. געווען אַן ערלעכער ייד

ליזער

איך געדענק, רבי; נישט געהאַט דעמאָלט קיין שכל.

רב

געווען אַן ערלעך יינגל. איך געדענק... יאָ, מען באַדאַרף זיין אַן אבי-יתומים. א גרויסע זאַך האָט היינט ישראל־נח געטון. א פּאַרמעגן אַוועקגעגעבן, און אפשר נאָך מער ווי א פּאַרמעגן. איך האָב צער געהאַט. געמיינט, שווער זיין די שול אויפ־ צובויען.

אשר

אז מען האָט אזא רב אין א שטאָט, מעג מען אזא זאַך טון. וואָלט מיר גאָט העלפן, וואָלט איך א גילדערנע שטול געהייסן אַוועקשטעלן פּאַרן רביס וועגן.

רב

נישט געדרונגען. בעסערע רבנים פּאַראַנען. גרעסערע יידן פּאַראַנען געזען היינט צוויי יידן פון שכנישע מקומות? וואָס בין איך אַנטקייגן זיי? האָסטו עפּעס קינדער!

אשר

ק״ן עין-הרע פינף. דריי יינגלעך און צוויי מיידלעך.

רב

דאַכט זיך גדליה־שמחהס אַ טאָכטער האָסטו?

אשר

יאָ, רבי.

רב

נו, און פרנסה?

אשר

מען קאָלאַטשעט זיך. ישראל־נח זעט צו, גיט געלט פאָרויס.

רב

אַלץ ישראל־נח. כּע, כּע, קומט, יידן, ט׳איר מיר די געגנט באַווייזן. ס׳גרינט שוין דער גראָז אַזוי פרי. קום, דו, אשר און גרשון.

אשר

מיטן גרעסטן כבוד.

רב

קום, דו, לייזער, אַזוי זשעדנע גאָטס וועלט צו באַטראַכטן.

פערל

גיי, מאַמע, דו אויך אַביסל.

רב

אַזוי זשעדנע גאָטס וועלט צו באַטראַכטן.

אלע, אויסער ישראל־נח און פע־ל, גייען אַרויס

פערל

אַזאַ זכיה!

ישראל־נח

ער האָט זיך אַליין אויסגערופן, אַז ער וויל זיין ביי מיר.

פערל

זעסט אויס אַזוי שלעכט.

ישראל־נח

אפשר אַ שעה צייט האָט ער מיט מיר געהאַט. אליין מיט

אים אין זיין חדר געווען. כ׳האָב אים געזאָגט, אַז אויף אַ־ץ בין איך מסכים.

פערל

מיין לעבן... וואָס איז מיין לעבן...

ישראל־נח

ס׳האַרץ איז מיר עפעס אזוי פול... דאַכט מיר, כ׳בין מיט הונ־דערט יאָר עלטער געוואָרן.

פערל

וווּ וועסטו עס אַזוי פיל נעמען? איז עס פאַר דיינע כוחות?

ישראל־נח

נו, איז אין איין העמד בלייבן. וואָס געווען איז געווען... יאָ, כ׳האָב זיי אַליין גענאָמען.

אילט ערוסצוגין

פערל

נייט אום א צעטראָגענע. וויסט נישט פאַר וואָס זיך צו נעמען. חיל אַפרא־מען פון טיש און לאָזט אינמיטן די צרעצעס. לויפט אויך צום טיר, נאָר אין טיר טרעפט זי זיך מיט אסתרן.

אסתר

א גאָט העלף דיר, פערלשי.

קושן זיך

פערל

ווי קומט איר איצטער אַהער, אסתרשי?

אסתר

ס׳האָט מיך פון אָרט געהויבן. עפעס א קליניקייט. די גאַנצע שטאָט קלינגט דאָך מיט דעם.

פערל

מיט וואָס?

אסתר

מיט ישראלס נדבה. עפעס אַ קליניקייט.

פערל

ס׳איז געווען דער ווילן פון דעם רב זאָל לעבן.

אסתר

קוקט אין פערלען

שיינסט דאָך. מיינסט, די שטאָט ווייסט נישט דערפון? מען ווייסט.

פערל

פֿאַרשעמט

נאָט האָט מיין צער אָנגענומען.

אסתר

גאָט ווייסט וואָס ער טוט. וועט נאָך זיין א יינגל און אפשר א גרויסער צדיק.

בלומע

קומט אריין

ער האָט אויסגעריסן א גראָז מיט א וויץ און האָט עס אַלע־מען געווויזן. מענטשן, זאָגט ער, גייען אַרום אויף דער ערד און ווייסן נישט, וואָס אין דער ערד טוט זיך. איר זעט, זאָגט ער, ווי דער וויץ איז אָנגעקוואָלן?

אסתר

זעט נאָר, זעט נאָר סאַראַ מויד ס׳איז אויסגעוואַקסן!

פערל

דער רב רעדט איר א שידוך.

בלומע

איך בעט אייך, דערצייל נישט.

אסתר

מיט וועמען?

בלומע

כ׳בעט אייך, דערצייל נישט.

פערל

ס׳איז נאָך אַזא מענטש אויף דער וועלט נישטאָ. נישטאָ זאָג איך אייך.

טעוויע

קומט אריין

אסתר

די גאַנצע שטאָט וועט זיך אַהער אַראָפּלאָזן.

פערל

א גאַסט, א גאַסט.

טעוויע

א גאַנצער יריד איז דאָ.

אסתר

דער רב איז דאָך פאַראַן.

טעוויע

כ׳האָב שוין געזען.

אסתר

וואָס זשע ביסטו אַזוי אָנגעבלאָזן? פאַרגינסט נישט דיין שותף דעם כבוד?

טעוויע

אי״ך פאַרגין אים דעם כבוד פון גאַנצן האַרצן.

פערל

זיצט, רבּ טעוויע.

טעוויע

דרייט זיך אום אומרויק

אסתר

עפעס איז אים היינט אָנגעבלאָזן. איר זענט דאָ מיט אייער אייגענער פור?

טעוויע

וואָרים וואָס?

אסתר

אי״ך וועל מיט אייך פאָרן צוריק אין שטאָט אַריין. איר פאָרט באַלד?

טעוויע

אי״ך ווייס נישט.

פערל

וואָס אייל̈ט איר זיך, אסתר? מען וועט אייך מיט אונזער פור צָפּפירן אַהיים.

אסתר

כ׳האָב עפּעס געוואָל̈ט בעטן פון ישראל־נחן.

טעוויע

אַ גמילת־חסד מסתמא? ער וועט אייך שוין ברענגען אין שטוב צָריין.

אסתר

כ׳האָב עס נישט געוואַרט פון אייך צו הערן.

טעוויע

איך זאָג וואָס איך טראַכט. ישראל־נח איז מיין שותף.

אסתר

איך מיין, אַז ישראל־נח וויסט אַליין וואָס ער טוט.

פערל

איך פאַרשטיי נישט וואָס איר רעדט, רב טעוויע.

טעוויע

איר וויסט, אַז איך בין זיינער אַ שותף?

אסתר

טאָ איז וואָס?

טעוויע

גראָב

ער וועט אייך ברענגען דעם גמילת־חסד אין שטוב צָריין. וואָס מישט איר זיך אין פרעמדע עסקים?

פערל

ער גיט דאָך נישט פון אייערע.

טעוויע

אפשר גיט ער יאָ פון מיינע!

פערל

איר זאָל̈ט עס זאָגן

אסתר

אַז מען הערט אַ מבצע-ומשא מיט גראָבע יינגען.

טעוויע

מיר וועלן זען, ווער ס'וועט שענער אויספירן זיין וועלט.

אסתר

ס'איז טאַקע אַ גרויס ווונדער, ווי ישראל-נח קומט צו אַזאַ שותף.

טעוויע

צוזאייך האָב איך גאָרנישט. איר זענט אַן אַלמנה מיט יתומים און באַדאַרפט חיונה.

אסתר

איך בין דערווייל נאָך קיינעם נישט שולדיק.

טעוויע

מען האָט געקאָנט אַ טאָכטער חתונה מאַכן, וויפל איר זענט ישראל-נחן שולדיק. פון וועמעס מעל באַקט איר דעם גאַנצן יאָר?

אסתר

שעמען באַדאַרפט איר זיך. אַן אַלמנה מיט יתומים פאַרצאַפּט איר ס'בלוט.

טעוויע

אויפן הויכן קול

די תבואה אין די שפייכלערס דאָ געהער צו מיר פונקט אַזוי ווי צו אים. און אפשר האָט ישראל-נח אין דעם גאָר קיין חלק נישט. איך ווייס נישט, אפשר וועט מען גאָר די שולבוין פאַר מיין געלט און נישט פאַר ישראל-נחס!

פערל

וישט די טערען

אסתר

נעם זיך נישט אַזוי צום האַרצן, פערל. שעמען האָט ער זיך באַדאַרפט, צו פאַרצאַפּן אַזוי אַ מענטשן ס'בלוט

טעוויע

איין מאָל פֿאַר אַלע מאָל, זאָל ער וויסן, אַז ער האָט נישט פון וואַנען צו שיטן מיט נדבות. צו אסתרן זאָגט, וואָס וויל איר?

אסתר

אַזאַ גראָבער יונג! איר וועט נאָך וואַרטן ביז איך וועל צונ־ אייך אַרײַנקומען נאָך אַ נדבה. האָט זיך אַ גוטן טאָג.

פערל

גייט געזונטערהייט. איך וועל זאָגן ישראל־נחן, ער וועט צו אייך אַרײַנגיין, וועט ער וועט זיין אין שטאָט.

אסתר

ווישנדיק די טרערן גייט ארויס פֿון שטוב.

פערל

וואָס האָט איר געהאַט צו דער אלמנה נעביך? מען וווייסט נאָך נישט ווער צו וועמען עס קען נאָך באַדאַרפן אָנקומען.

טעוויע

דאָס קענט איר נאָך באַדאַרפן צוזאיר אָנקומען מיט אַזאַ פי־ רונג. איך האָב קיין מורא נישט.

ישראל־נחן

קומט אריין.

וואָס איז אַועלכס אין שטוב?

פערל

גאָרנישט.

ישראל־נחן

אסתר זאָגט, אַז מען האָט זי אַרויסגעטריבן.

פערל

חלילה, ווער זאָגט עס?

טעוויע

דאָס האָב איך איר פֿוגע בכבוד געווען.

ישראל־נחן

וואָס האָט עס צו דיר, ווען זי קומט אַהער באָרגן אויף אַ זעקל מעל?

טעוויע

איך וויל מיט דיר האָבן אַ חשבון. איך וויל וויסן וווּ איך האַלט אין דער וועלט.

ישראל־נח

ביז ראש־השנה איז נאָך ווייט. מען האָט דאָך חנוכה געהאַט אַ חשבון.

טעוויע

כ׳האָב קיין צייט נישט צו ווארטן ביז ראש־השנה, אָדער ביז חנוכה דאָרטן.

ישראל־נח

וואָס עפּעס אַזוי מיטאַמאָל?

פּערל

ער זאָגט, אַז דו גיסט צדקה אויף זיין חשבון.

ישראל־נח

שווייגט. קוקט אים אָן.

טעוויע

יאָ, נו, וואָס קוקסטו מיך אַזוי אָן. איך וויל האָבן מיט דיר אַ חשבון און טאַקע איצטער, באַלד. קיין תּבואה אין די שפּייכלערס איז נישטאָ, וויל איך וויסן וווּ דאָס געלט איז.

ישראל־נח

איך פּאַרשטיי נישט, טעוויע.

טעוויע

פּאַר וועמען גאָלט בויט מען די שול?

פּערל

ענטפער אים נישט. גיב אים אָפּ וואָס אים קומט.

ישראל־נח

לאָז מיר זיך איבערלייגן, וואָס רעדט ער? איך פּאַרשטיי דאָך נישט.

טעוויע

די שול בויט מען אויף דיין חשבון?

ישראל-נח

יאָ. אויף מיין חשבון.

טעוויע

פֿאַרמאָגסט אַזוי פיל?

ישראל-נח

וויל־סט זיך מיט מיר קריגן?

טעוויע

איך קריג זיך נישט מיט דיר. איך וויל נאָר וויסן, פֿאַר וועמעס
גע־לט בויט מען די שול?

ישראל-נח

דער רב האָט געהייסן איך זאָל זי בויען, איז עס מיין מצוה.

טעוויע

שיסט אויס מיט א גע־לע־טער

ישראל-נח

וואָס ל־אַכסטו אַזוי?

טעוויע

האָט דער רב געווּסט פון וועמעס קעשענע דו ווּעסט נעמען
דאָס גע־לט?

פערל

איר באַדאַרפט זיך שעמען אַזעלכע ווערטער צו רעדן.

ישראל-נח

קום אין דער אַנדערער שטוב, וועל־ן מיר האָבן אַ חשבון.

פערל

צאָל אים אַרויס וואָס אים קומט און...

טעוויע

א גרויסער בעל־חשבון אייער מאַן. אַ חשבון, און אַן עק זאָל
עס נעמען.

פּערל

וואָס איז דאָ געשען? רבונו־של־עולם, עפּעס אַן אומגליק גייט אויף אונזער שטוב.

בתיה־פייגע

קומט ארײן

אַזאַ מענטש, ממש די שכינה רוט אויף אים. פּערל שיט זיך פון זיין מויל, אַוועקגעאַנגען מיט אשרן און גרשונען ווייט אין די פעלדער... וואָס איז עס מיין קינד? וווּ איז דער, טעוויע און.. שאַ וואָס איז?

פּערל

בראָכט אויס אין געוויין

אַן אומגליק גייט אויף אונזער שטוב. אַן אומגליק... אין אַ שלעכטער שעה האָט מיך דער רבונו־של־עולם אויפגעריכט.

ישראל־נח

אין טיר

וואָס פאַר אַ תשעה־באב איז עס דאָרט? דער מוח שפּאַלט זיך מיר.

פֿאַרזויפֿט.

בתיה־פייגע

נו, שאַ. קינד מיינס, איך פֿאַרשטיי גאָרנישט וואָס דאָ קומט פאָר. פֿראָסט, דער קאָפּ האָט זיך מיר פאַרדרייט.

פּערל

ניין, כאַמע, ס׳איז עפּעס אַנדערש. גאָר עפּעס אַנדערש, איך קען עס גאָרנישט אַרויסרעדן.

בתיה־פייגע

אין זעקס חדשים אַרום, מיין קינד, וועסטו וועלן אַ מאַמע, וואָס וועט דיר יעמאָלט פעלן?

פּערל

אָ, וועלן עס זאָל טאַקע אַזוי זיין.

בתיה־פייגע

פאַרוואָס זאָל עפּעס זיין נישט אַזוי? ס׳איז נאָר שווער ביז

מען ווערט אַ מאַמע. איז מען שוין געווָארן, יעמאָלט איז שוין קיין זאַך נישט שווער. אָרימקייט, דלות... עט, מיט קינדער קומט מען שוין ווי ס׳איז איבער. זעסטו, ישראל-נח איז שוין גרוי, ס׳איז פון דאגה, איצטער וועט ער אויפהערן צו דאַגהן.

עס דערטראָגן זיך קולות פון צוהייטן צימער

בתיה-פייגע

וואָס איז עס דאָרט?

פערל

דאָס איז דער אָנהויב.

בתיה-פייגע

טעוויע און ישראל-נח?.. וואָס אי, זיי קריגן זיך?

פערל

וואַרגט זיך מיט די טערען

בתיה-פייגע

טו עס נישט, מיין קינד... ס׳עופהלע אין די געדערעם איז נישט שולדיק... וואָס קריגן זיי זיך דאָרט?..

גייט אַריין אין צוהייטן צימער.

פערל

בראָכט די הענט

איך וועל עס נישט אויסהאַלטן...

טעוויע

קומט אַרויס אויפגעבראַכט

אין דער גאַנצער וועלט איז אַזעלכס נישט געהערט געוואָרן.

פערל

מיר האָבן דאָך ווי ברידער געלעבט. געהאַנדלט אין פרידן.

טעוויע

דאָס האָט מיך אומגליקלעך געמאַכט. פון דעם ערשטן טאָג אָן נישט טרויען און אַ סוף זאָל עס נעמען. ביסטו אַ צדיק אין פעלץ — זיי זיך! אָבער וואָס האָסטו צו מיר?! איך בין אַ

טאָטע פון ניין קינדער, און איצטער כאָטש נעם און גיי אַוועק מיט דער טאָרבע.

פערל

אייער חלק וועט דאָך גאַנץ זיין. אייער געלט האָט דאָך קיי נער נישט גערירט.

טעוויע

איר ווייסט אַ סך.

ישראל־נח

קומט צוויט

הער זיך איין, טעוויע. אפשר ביסטו געראַטן. וואַרט, לאָז רעדן. דו האָסט מיר אָנגעטרויט איך זאָל קויפן און פֿאַרקויפן. דער קאָפּ איז מיר צעדרייט די לעצטע פּאָר חדשים. ווייסט דאָך, אַז מען האָט צוגעלייגט גלט. נו, נעם איך עס אויף זיך. אָט, זעסטו, די שטוב איז נאָך עפּעס ווערט, קוק זי אָן. נאָ דיר אַ צעטל, אַז די שטוב איז נישט מיינע. נעם זי דיר. נאָך פון היינטיקן טאָג אָן.

טעוויע

וו זענען די שליסלען פון שפּייכלער? כ'וויל זען, וואָס דאָרט איז פֿאַראַן.

ישראל־נח

רעדסט ווי אַ קינד. מען האָט דאָך פּאָר דעם לעצטן חודש קיין נייע תבואה נישט צוגעקויפט.

טעוויע

אָבער דאָרט איז דאָך געווען תבואה אין די זאַשעקעס?!

ישראל־נח

ביסט דאָך דערביי געווען, ווען מען האָט פֿאַרקויפט.

טעוויע

נו?

ישראל־נח

ווייסט דאָך, אַז מען האָט צוגעלייגט.

טעוויע

יאָ, צוגעלייגט, אָבער דער קרן, מיין פּאַרמעגן בּאַדאַרף דאָך זיין... קום צום רב; קום, לאָמיר זיך פּאָר אים אויסטענהן.

ישראל-נח

ווי איך זע, ביסטו מיך חושד, אַז איך האָב נישט אָרנטלעך געהאַנדלט.

טעוויע

אפשר בין איך דיך חושד.

ישראל-נח

האָב איך דאָך נישט וואָס צו רעדן.

טעוויע

די שולד בּוים מען פּאָר מיין בלוט.

ישראל-נח

זאָל זיין אַזוי.

טעוויע

דאָס זאָל אָבער די גאַנצע וועלט וויסן

ישראל-נח

וויסטו? זאָל זיין אַזוי.

פערל

ישראל-נח, וואָס רעדסטו?

ישראל-נח

נישט פּאָר קיין כּבוד וועגן האָב איך עס געטון. דער צדיק האָט באַפוילן.

טעוויע

ניין, איך האָב נישט וואָס צו רעדן מיט דיר.

ישראל-נח

טאָ וואָס דען ווילסטו?

טעוויע

וואָס מיינסטו, איך וועל די ציגל פון שול רייסן און חובות צאָלן מיט זיי?

ישראל-נח

צו מיין קאָפּ אַליין וועט עס אויסגיין. דו וועסט נישט לייגן דערפון.

טעוויע

דער רב איז דאָ פֿאַראַן, קום אַרויס צו אים...

פּערל

ישראל-נח, איך וויל נישט, אַז מענטשן זאָלן עס וויסן. מיר וועלן אים באַצאָלן וויפֿל אים קומט.

טעוויע

לאָז די וועלט וויסן, אַז די שול בויט טעוויע לאטישעווער און נישט ישראל-נח. יעדער ציגל איז מיין בלוט.

פּערל

איך וועל עס נישט איבערטראָגן.

ישראל-נח

צו פּערלען

האָב קיין יסורים נישט. טעוויע איז נאָך נישט אַזוי שלעכט. פונדעסטוועגן, אַז ישראל-נח וועט לייגן אויפן טויטן בעט, און מען וועט קומען צו טעוויען און זאָגן, אַז זיין ווייב און קינד איז אין נויט, וועט ער זיך דערמאָנען, אַז מיט ישראל-נחן האָט מען זיך געהאַדעוועט. אַז מיט ישראל-נחן האָט מען גע־פירט עסקים...

גיט אַרויס פֿון שטוב.

פּערל

איר זענט אַ גזלן, איר קויפֿט אים אַוועק אָן אַ מעסער.

טעוויע

וואָס האָט איר צו מיר? איך האָב אַ ווייב מיט קליינע קינדער.

פּערל

מען וועט אייך באַצאָלן. זאָל די וועלט דערפון נישט וויסן. איך אַליין וואָלט נישט דערלאָזט צו טון אַזאַ זאַך, ווען איך זאָל וויסן, אַז מען איז אונטערשטעליק.

בתיה־פייגע

קומט אַרויס

ווייסטו, וואָס איך וועל דיר זאָגן? זאָל זיך דיר דאַכטן, אַז מיין איידעם איז געשטאָרבן. יאָ, געזומען און געשטאָרבן, און פאַר דעם טויט האָט ער דאָס געלט פאַרקרענקט, און די אַלמנה און די אַלטע מאַמע קומען צו דיר און בעטן, דו זאָלסט זיי אין שטוב אַרייננעמען.

טעוויע

אי, וואָס איז דאָרט פאַראַן מיט ווייבער צו רעדן.

עס קומען אַריין דער רב, אשר און גרשון, אַן הינטער זיי גייט ישראל־נח.

רב

וווּ שטייט עס געשריבן? כּע, כּע, כּ׳גיט די ערד איר ברויט אַרויס... נו, ישראל־נח, צייט פאַר מיר אַהיימצופאָרן.

אשר

ווי די פעלדער באַווייזן, וועט, אם ירצה השם, זיין אַ זאַט יאָר.

לייזער

קומט אַריין

שוין איינגעשפאַנט. אויב מען וויל, קאָן מען שוין פאָרן.

רב

האָ, דאָס איז טעוויע... כ׳האָב דיך גאָרנישט באַמערקט.

טעוויע

איך וויל האָבן א דין־תורה, רבי.

רב

כּע, כּע, כע, אויף מאָרגן נאָך פסח? אַזוי פרי. זולט אין קעשענע און באַקומט זיין טאַבאַק־פושקעלע. קוקט צו טעוויען, קוקט אויף די שטוב־לייט. זעט אויס, ער נאַמערקט. אז א סיכסוך איז פאַראן, און וואָס עס איז. כּע, כּע... געזומען און גענומען מיך פאַר א רב... און מען רופט מיך „רבי", אַלע גיבן מיר כּבוד אָפּ... א דין־תורה... נו, יידן

דאַרפן זיך אויסגלייכן אַליין... אַ סיכסוך, געלט... כּע, כּע, וואָס איז דען דאָרט? נו, אַ גוטן טאָג, יידן, אַ גוטן טאָג!..

גייט ארויס פֿון שטוב. אַלע מאַנסלייט גייען אים נאָך. בתיה-פֿייגע און פֿערל קוקן זיך ביידע אַן אין וועַרטער און אַזוי שווייגנדיק גייען זיי צום פֿענצטער און קוקן גייגעריק ארויס.

צווייטער אַקט

בײַ ישראל-נחן. אין מיטן זומער. אין הינטערגרונט אַ פּרוסט-גאָרטן. לינקס אַ הינקל פֿון שטוב, שפּייכלערס. פֿאָרנאַכט.

ישראל-נח

קומט אָן פֿון גאָרטן. געעלטערט. ערגעץ הינטערן שטוב טוט אַ האָן אַ פּאָזש מיט די פֿליגל און קרייט אויס. אַר דערשרעקט זיך, בלייבט שטיין און קוקט זיך אַרום.

פּערל

קומט אָן

וווּ ביסטו, ישראל-נח?

ישראל-נח

אָט בין איך. וואָס באַדאַרפסטו מיך האָבן?

פּערל

וועסט אַריינגיין אין שטוב? וועסט נעמען עפּעס אין מויל?

ישראל-נח

האָסט מיך אָנגעהויבן צוצוזען. האָב בעסער זיך אין זינען.

פּערל

זעסט אויס שלעכט.

י ש ר א ל - נ ח

אַ דאגה האָסטו.

פ ע ר ל

פאַרוויסט געוואָרן אַלע וועגן. עמעצער זאָל זיך גאָר ווייזן. די שפייכלערס ליידיק.

י ש ר א ל - נ ח

אַלץ וועט מקוים.

פ ע ר ל

באשר האָסט אויפגעהערט צו שיטן מיט געלט האָט מען אויפ-געהערט צו פירן תבואה. זאָל נאָר ווידער אַ בלישטש טוען, וועסטו זען ווי אַלע וועלן זיך צו דיר אַראָפלאָזן. די טירן אָפשלאָגן.

י ש ר א ל - נ ח

איך האָב קיין חרטה נישט, זעסטו, איך קוק אויף דיר און טראַכט, דיר וועט נאָך אויסקומען אין אָרימקייט מיט אַ קינד זיך צו וואַלגערן און פינצטערן און אפשר נאָך אָנקומען צו לייטן.

פ ע ר ל

איך בעט דיך, ישראל-נח, הער אויף. וואָרים איך וועל עס נישט אויסהאַלטן, אַז דו הויבסט אָן צו רעדן...

י ש ר א ל - נ ח

נו גוט, גוט, מאָרגן וועט מען פאָרן אין שטאָט אַריין און אָנ-נעמען אויף חתונה-קלייד־ער. און, אם ירצה השם, שבת-נחמו וועט מען פראַווען אַ חתונה.

פ ע ר ל

'וואָלט נאָך נישט וועלן נעמען אויף בארג.

ב ל ו מ ע

קומט אין

פאַרוואָס גייט איר נישט אין שטוב אַריין? ס'עסן וועט קאַלט

ישראל־נח

מאָרגן, בלומע, וועט מען פּאָרן אָננעמען פּאַר דיר חתונה־קלייד־ער.

בלומע

שוין אַזוי גיך?

ישראל־נח

שבת־נחמו וועט מען פּראַווען די חתונה.

בלומע

פּאַרוואָס ווילט איר מיך אַזוי פּרי חתונה מאַכן?

פּערל

האָסט פיינט לייזערן? איר וואָט זיך דאָך די קעפּ אָפּגעדרייט.

בלומע

באשר פּריער. איצטער ווילט זיך מיר גאָרנישט אַזוי גיך חתונה האָבן. צייט נאָך די תּנאים איז לייזער געווארן אַן אַלטע׳ר דושאַד.

ישראל־נח

וועסט האָבן א טרייען מאַן.

פּערל

לייזער וועט דיך אויף די הענט אַרומטראָגן.

ישראל־נח

וען נישט דער רב, וואָלט אונז עס גאָרנישט אַרויפּגעקומען אויפן זינען.

בלומע

פּאַרוואָס איז ער נאָך אַזוי לאַנג נישטאָ פון שטאָט?

פּערל

זעסט, ווי זי בענקט שוין בייצייטנס.

בלומע

אי, גייט, מומע, איר מאַכט פון מיר חוזק. האָט איר זיך נישט באַדאַרפט אַזוי איילן.

פּערל

וועסט נאָך זען, וואָס פֿאַר אַ חתונה מיר וועלן פֿראַווען. דאָס, וואָס עס ליגט פֿאַר אייערטוועגן, וועט קיינער נישט רירן.

ישראל-נח

מאָרגן, אם ירצה השם, וועט מען פֿאָרן אין שטאָט אַריין, דו און לייזער.

בלומע

אַבי לייזער האָט געואָגט, אַז די חתונה וועט זיין ערשט אַרום חנוכה.

ישראל-נח

איך האָב פֿריער אַזוי געטראַכט, אָבער איצטער האָב איך מיך אַרומגעזען, אַז ס׳איז נישטאָ וואָס אָפּצולייגן.

ס׳הערט זיך א שטימע רופֿן: „בלומע", „פּערל".

בלומע

די באָבע רופֿט, איך גיי שוין.

פּערל

קום דו אויך אין שטוב אַריין.

ישראל-נח

כ׳וועל באַלד אַריינקומען. דאָכט מיר, עמעצער פֿאָרט מיטן וועג.

די פֿרויען נעמען אָפּצוק.

אשר און גרשון קומען אָן מיט די בייטלען אין די הענט.

ישראל-נח

אָ, ווער עס גייט! אַזאָ צייט נישט געזען.

אשר

וואָס הערט מען עפּעס נייעס?

גרשון

מיר פֿירן אַביסל תבואה.

ישראל-נח

אין שטאָט אַריין מסתמא.

אשר

נישט געדרונגען. אויב דו ווילסט, קאָנען מיר די תבואה צו דיר אַראָפשטעלן.

ישראל־נח

אַ שטיקל מניעה פאַראַן. נישטאָ קיין מזומנים.

אשר

ווער בעט געלט ביי דיר. וועכט פאַרקויפן, דערנאָך וועט מען זען. די וועלט גייט אונטער, וואָס?

גרשון

איך וועל דיר זאָגן דעם אמת, ווער האָט עס געקאָנט טראַכטן, אַז ישראל־נח זאָל ווערן הינטערשטעליק? נאָר ס׳איז גאָרנישט, ווען אַ מענטש פאַלט, באַדאַרף מען נישט לאָזן.

אשר

וואָס זשע זאָגסטו?

ישראל־נח

כ׳וועל מיך מישב זיין מיט מיין ווייב.

גרשון

כאַ, כאַ, אַן אייגפאַל אַביסל.

אשר

האָסט זיך שטענדיק אין מסחר מישב געווען מיט פערלען?

גרשון

מייַנע ווייסט ביי מיר אַ פייג. איך באַדאַרף איר געבן אויף שבת הוצאות. ווו איך נעם עס? דאָס איז שוין נישט איר באָבעס דאגה.

אשר

נו, איז וואָס פאַר אַ שפייכלער זאָל מען עס אַראָפשטעלן?

ישראל־נח

איך מוז מיר מישב זיין פריער.

אשר

וואָס פון אַ ענטש קאָן דאָס ווערן!

גרשון

עס ווילט זיך גאָרנישט גלויבן.

אשר

אָט אַזוי איז עס, אַז מען כאַפּט איבער די מאָס.

גרשון

טעוויען האָט ער דאָך זיינס אָפּגעצאָלט.

אשר

און אַליין אין איין העמד געבליבן.

גרשון

אָבער אַ שוך, ברודערקע... אייגע אין געגנט וועט עס זיין!

אשר

זעסטו, איך האָב דרך־ארץ פאַר אים. אַ גראָב יינגל געווען און זעסטו, אַזוי זיך אויסגעאיידלט.

גרשון

ס׳איז מיר שוין שווער געווען צו זאָגן אים „דו".

אשר

דער רב האָט נאָך איצטער אויך גרויס אָפּשיי פאַר אים.

גרשון

ער האָט דאָך אים געמאַכט פאַר אַ קבצן.

אשר

און אַלץ צוליב אין שטיקל קינד.

גרשון

א׳ך זאָג דיר, אַז דער מענטש וועט נאָך קומען צו זיך.

אשר

אַז מען וועט אים נישט אַרויסהעלפן, וועט ער פאַלן.

גרשון

די שטאָט, דאָס זענען גזלנים. ווי צאַפּט מען עס אַזוי פון אַ

מענטשן. איצטער האָט מען אַ מאַך געטון אויף אים מיט דער האַנט.

אשר

נאַ—כאַ—כאַ, אַ קלוגער ייד דער רב. וואָרים וואָס? אַ מענטש שטאַרבט, אָבער אַ שול בלייבט. ווי אַזוי זענען דען אַלע שולן געבויט געוואָרן? עפּעס אַ רייכער ישובניק האָט זיך אונטער־גענומען.

גרשון

אָבער, גוטער־ברודער, מיט אַ לעבן שפּילט מען זיך נישט.

גיט אַ קנאַק מיט דער בייטש געלט, גוטער־ברודער, וויפל דו ווילסט, נדבות בין האַלן, אָבער אַ לעבן — דאָס טאָר מען נישט פּאָדערן.

אשר

איי, דו רעדסט נאַרישקייטן. איך פּאַרשטיי אין דעם גאָרנישט. באַדאַרף איך שווייגן. אַ מענטש באַדאַרף לאָזן אַ קדיש, זאָג איך.

ישראל־נח

קומט אַן

טוט, ווי איר פּאַרשטייט. מיר הויבן זיך נישט די הענט מער.

גרשון

מיר וועלן אים גאָרנישט פרעגן, מען וועט זען, אַז אין שפּייכלער זאָל זיין תּבואה און ישראל־נח וועט די אויגן עפענען.

ישראל־נח

איך זאָג אייך נאָך אַמאָל, טוט ווי איר פּאַרשטייט.

אשר

קום, מיר וועלן אין זאַשעק אַרײַנשיטן. די זעק באַדאַרף איך האָבן. און דערצו האָב איך מורא אַראָפּצושטעלן מיט די זעק, די מייז קאָנען זיי צעעסן. אַז ס׳איז נישטאָ קיין תּבואה, וועלן די מייז בעלנים אויף די זעק.

פּערל

קומט אָן

אַ גוט יאָר אויף אייך. מיר זענען נאָך חלילה קיין פּאַרפּאַלע־נע נישט. איר מעגט זיין זיכער, אַז גאָט וועט אונז העלפֿן.

גרשון

וועֶר פֿרעגט באַ־אייך געלט? יידענע וואָס איר זענט.

פּערל

איך וועל זען, אַז פֿון אייערס זאָל חלילה גאָרנישט געמינערט ווערן.

גרשון

וואָס איז די נפקא־מינה. ביי מיר וויסט מיין ווייב אַ פֿייג אין ראָסל. וואָרים ווער באַדאַרף זיי זאָלן זיך מישן אין אונ־זערע עסקים? זאָלן זיי שוין בעסער צוואָגן די קינדער די קעפּלעך, וועט זיין גלייכער.

מען הערט פֿון חייטן אַ געוויש פֿון פֿורן, וואָס פּאָרן מיטן וועג.

אשר

האַ, האַ, דאָס פּאָרן די התונה־לייט, וואָס מיר האָבן דאָרט געטראָפֿן לעבן קרעטשמע, פּאַשענדיק די פערד.

ישראל־נח

לייזער זאָל עס זיין. ער איז אַרויסגעפּאָרן איבער די שכנישע דערפער.

אשר

דאָס זענען זיי. חתנס צד. כ׳האָב געזעדט מיט זייער פֿורמאַן, זיי האָבן נאָך אַ קימא־לן פֿון זעקס מיל. די כּלה איז פֿון פּינטשעווע.

פּערל

אַ בעלנות געווען פֿון אַזאַ ווייטקייט אַ כּלה צו זוכן.

גרשון

האַ, האַ, זיי האָבן זיך דאָ אָפּגעשטעלט.

ישראל־נח

אפשר וועלן זיי דאָ נעכטיקן.

פערל

מאָרגן ערשט איז דאָך מסתמא די חופה.

אשר

היינט קאָן דאָך שוין נישט געמאַלט זיין, האָסט אַנגעקוקט דעם חתן? נאָך גאָר אַ יינגל.

עס קומט אַן א ישובניק.

ישובניק

אַ גאָט העלף! דאַכט מיר, אַז דאָ וווינט ישראל־נח לאַפּינעווער?

אשר

יאָ. שלום עליכם.

ישובניק

עליכם שלום! דאָס זענט איר ישראל־נח

ישראל־נח

שלום עליכם, איך בין עס ישראל־נח

ישובניק

דאָס זענט איר ישראל־נח? מען האָט געשמועסט, אַז אַ יונגער־מאַן זאָל ער זיין.

אשר

ישראל־נח איז נישט אַלט. וויפל ביסטו אַלט? אין איינע יאָרן מיט מיר. איין און דרייסיק יאָר.

ישובניק

הייסט עס, האָב איך אַ טעות געהאַט. קריגט מען באַג'איין האָבער פאַר די פערד?

ישראל־נח

אַ סך האָבער באַדאַרפט איר?

ישובניק

פינף פערד. דער וועג איז זייער זאַמדיק, געמוזט צושפּאַנען אַן איבריק פערד.

פּערל

וועט איר דאָך דאָ נעכטיקן?

ישובניק

חלילה. אַזוי אַ האַלבע שעה. די וועגענער אָנשמירן. די פּערד זאָלן אַביסל איבערכאַפּן.

גרשון

אַ מחותן מסתמא?

ישובניק

דעם חתנס אַ פּעטער. פּון דער מאַמעס צד אַ פּעטער.

פּערל

טאָמער וויל עמעצער פּון אייערע לייט עסן, טרינקען, זאָלן מוחל זיין אַריינגיין אין שטוב.

בתיה־פייגע

קומט אַרויס

דאָס זענען דאָך חתונה־לייט. מען באַדאַרף זיי פּאַרבעטן אין שטוב אַריין.

פּערל

דאָס זאָג איך דאָך. קום, מאַמע, וועלן מיר זיי בעטן.

אשר

אין וואָס וועט איר נעמען דעם האָבער? וועל איך אייך גיין אָפּוועגן.

ישובניק

אין די טאָרבעס.

ישראל־נח

טאָמער וואָלט איר טאַקע זיך לאָזן איינרעדן? שפּאַנט אויס די פּערד, מען וועט מאַכן אַן עסן.

ישובניק

מען פירט פון אַלדאָס גוטס. דריי טעג געבאַקן און געבראָטן.

פּערל

איך וועל זיי גיין פּאַרבעטן אין שטוב אַריין.

ישובניק

עס פֿאָרט דעם חתנס אַ בּאָבע. אַ זקנה, , עין־הרע, אַריבער נייַנציק. האָט נישט געוואָלט בלייבן אינדערהיים. „בּיי מיין אייניקל איז חתונה, זאָגט זי, נייַן, איך וועל נישט בלייבן אינדערהיים".

פערל

קומט, לאָמיר זיי אַראָפּנעמען פון די וועגענער.

אלע גייען אַוועק, אויסער בתיה־פייגע און גרשון בלייבן.

גרשון

וווייסט איר, וואָס איך וועל אייך זאָגן, אַז ישראל־נח האָט באַדאַרפט צַריינציען אין שטאָט.

בתיה־פייגע

דו זאָלסט עס זאָגן.

גרשון

וואָרים אַז עס קלעפט זיך נישט, הויבט אָן צו פּאַלן. איז נישטאָ וואָס צו מאַכן.

בתיה־פייגע

די וועלט האָט אונז נישט פאַרגונען.

גרשון

נישט דאָס איז אינגאַנצן. מען רעדט אַמאָל אַרויס פון מויל אַזאַ זאַך און דערנאָך, גוטער־ברודער, האַלט וואָרט... איר פאַרשטייט? ס׳וועגדט זיך וועט מען רעדט זיך אַרויס. אַמאָל אַזאַ מינוט און גאָרנישט.

בתיה־פייגע

וואָס זאָל איך זאָגן? איך בין אַ נאַרישע יידענע. וואָס פאַרשטייַ איך? מישטיינס געזאָגט? אויב נאָר אָרעמקייט איז אונז באַשערט, וואָלט איך עס שוין פאַר ליב אָנגענומען. בעסער אין אָרעמקייט און פרייד, אייַדער עשירות און לייד. אוי, וויי איז מיר.

גרשון

ער האָט זיך צופיל אָפּגעלאָזן. אַ מאַך געטון מיטן האַנט. דאָס, זעט איר, געפעלט מיר שוין נישט.

בתיה-פייגע

איך מאַך קיין נאַכט מיט קיין אויג נישט צו... כ׳לעבן, זיי גייען אַלע אַהער.

עס קומען אָן די חתונה-לײַט. צוויי אינזיקלעך, מיידלעך, פֿירן אונטער ז׳, הענט די אַלטיטשקע באָבע. הינטן גייען ישובניקעס, וויבער מיט קינדער אויף די הענט און בײַם זײַט. די קלײדער צעקנייטשט, מיט שטרוי באַדעקט.

באָבע

האַ, גוט. נאָר די ביינער צעברעכן. כע, צו דער עלטער נאָך חשק פֿאַראַן. גאָט העלף.

אַ מיידל

באָבעשי, אפשר וועט איר זיך זעצן?

באָבע

ווי דען, אַ שיינע וועלט, האַ, אומעטום יידן.

עס קומען אָן נאָך מחותנים, טראָגן כלומאקעס מיט זיך.

בתיה-פייגע

וועט איר גאָר אפשר אַריינגיין אין שטוב?

ישובניק

נאַכאָל אָנטראָגן מיסט אין שטוב אַריין. מען וואָלט דאָ שטעלן אַ שטיקל טיש.

אשר

קום, גרשון, וועלן מיר אַרויסטראָגן אַ טיש פֿאַר די חתונה-לײַט.

גייען אויס

פערל

איך וועל לויפן אָנמעלקן אַ קרוג מילך.

גייט אויס

א ישובניק

איך האָב גאָרנישט געוווסט, אַז דאָ ווּינט עס ישראל־נח לאַ־
פינעווער, וואָס בויט עס די שול אין שטאָט. עפּעס איין מאָל
איז אויסגעקומען דאָ דורכצופֿאָרן, אָבער קיין צייט נישט גע־
האַט זיך אָפּצושטעלן. צוריק בין איך שוין געפֿאָרן מיט אַן
אַנדער וועג.

אשר, גרשון ברענגען א טיש

פֿערל

קומט אַן מיט א טישטעך, פֿאַרשפּרייט דעם טיש און גייט אויעק,
טראָגט מיט זיך א קרוג.

א יידענע

זעצט אַנידער דער באָבען לעבן טיש.

צוויי יידענע

עס ברעכן מיר די בייגער, גלייך איך וואָלט הונדערט פוד
משא אויף די פּלייצעס געבראַכט. נו, מיידלעך, וואָס שטייט
איר? נעמט אַרויס פון די פּעקלעך, וואָס ס׳איז דאָרט פֿאַראַן
און גרייט צום טיש.

מען פּאַקט אַרויס בייגל, קעז, פּוטער, אייער. מען לייגט עס אויפן טיש

דער חתן

קומט אַן

אָ, אָ, זיי קלויבן זיך דאָ מאַכן א סעודה.

א מחותן

דאָס איז דער חתן, גאָר א שנעק. אָבער א לייט א בחור.
קלאַפּט דעם חתן איבערן פּלייצע. איז מברנס א גאַנצע שטוב.

דער חתן

נו, באָבע, וואָס מאַכט איר?

באָבע

הא, יע... ס׳אי מיר גוט.

דער חתן

איר זענט שלעפּעריק, באָבע, מען קען אייך דאָ איבערלאָזן,
אויב איר ווילט. דער עולם לאַכט

בּאָבע

מאַכט חוזק פון אַ באָבען. ווי דען, אינדערהיים באַדאַרפט בלייבן? ביי זיי איז דאָך רעכט געווען, אַז איך זאָל בלייבן אינדערהיים. כ׳מאַך חתונה ס׳עצטע אייניקל, זאָל איך בלייבן אינדערהיים.

ישראל-נח

אפשר ווילט איר דאַוונען מנחה, יידן? דאַכט מיר, אַ מנין פאַראַן.

אַ מחותן

כּאָ, כּאָ, אַן איינפאַל, ווי איך בין אַ יידל נישט איינס, נישט צוויי, נישט דריי... פונקט אַ מנין!

ישראל-נח

אין שטוב אַן עמוד אויך דאָ.

אשר

כּאָ, כּאָ, אַן אַנטיק אין דער וועלט. מאַכן אַ הויכע קדושה. קומט אַריין אין שטוב ביז די ווייבער וועלן דאָ צוגרייטן.

אלע מענער גייען אין שטוב אַריין.

די באָבע

דאַוונט דאָרט, כ׳זאָל קאָנען הערן קדושה.

אַ מיידל

ס׳איז אייך אפשר קאַלט. באָבעשי, וועל איך אייך ברענגען אַ פאַטשייל.

צוויי מיידל

דאָ איז אַזוי שיין, אַזאַ גרויסער סאָד, מען האָט דאָ געקאָנט פּראַווען די חתונה.

דריטע מיידל

זע נאָר, ווי די בוימער זענען אָפּגעשאָטן מיט עפּל.

בלומע

קומט ארויס.

אַזוי פיל געסט, חתונה־לייט. אויף מיין חתונה וועט אַזוי פיל מענטשן נישט זיין.

א יידענע

איר זענט אַ כּלה?

בלומע

שוין אַ כלה.

יידענע

דאָך נאָך גאָר אַ ציג.

בלומע

מיין חתונה וועט זיין חנוכּה.

א מיידל

דאָס איז נאָר פון חתנס צד אַליין. היינט וווּ איז עפעס כּלהס צד? מען זאָגט, אַז דאָרט וועלן אפשר פינף מנינים מענטשן זיין.

יידענע

שטייט נאָר, שווייגט אַ וויילע. דאַכט מיר, שוין באַלד קדושה.

באָבע

האַ, קדושה, האַלט מיך אונטער, כ׳וויל זיך אויפהויבן.

מען העלפֿט דער באָבען זיך אויפֿשטעלן. זי שפּרינגט „קדוש".

א יידענע

וואַרט, וואַרט, ס׳איז נאָך צו פרי — נו, אָט איצטער.

פון שטוב דערטראָגט זיך „קדוש, קדוש". די וויבער שטעלן זיך אין כּאָפּן אונטער דעם קדוש. ביז עס וערט אינגאַנצן שטיל.

א יידענע

אם ירצה השם אַ גוטן סימן. אַזוי אומגעריכט צו יידן אַרײַנ־געפאַלן און נאָך אַ קדושה הערן.

א מיידל

אמת, באָבעשי, ס׳איז אַ גוטער סימן?

באָבע

האַ, יאָ... ס׳איז צום גוטן.

אַ מיידל

צו בלומען.

פונוואַנען איז אייער חתן?

בלומע

אַ היגער.

אַ יידענע

נאָך די מילך אויף די ליפן.

צוויטע

איך אין אירע יאָרן בין איך שוין געווען אַ מאַמע פון צוויי קינדער. מיין סענדער איז דאָך מיר געבוירן געוואָרן נאָך אייַ דער איך בין אַפילו זעכצן יאָר אַלט געוואָרן.

ערשטע

וואָס-זשע קערן זיי זיך אייך אָן?

בלומע

זי איז מיינע אַ מומע.

צוויטע

אַזוי, דאָס איז אַ מומע.

ערשטע

אייַ, אייַ, אייַ... אַ מומע, ער אַ פעטער? זיי מאַכן עס דיך חתונה — איר הערט אַביסל... אַ יתומה מן הסתּם?

בלומע

כ׳האָב זיך אויסגעהאָדעוועט ביי זיי.

יידענע

אוי, וויי, זעט נאָר אַביסל. שיינע מענטשן, זעט אויס... איר הערט, באָבעשי, דאָס איז דאָך זיינע אַ פּלימענעצע, ער מאַכט עס איר חתונה.

אַ מיידל

נדן גיט מען אייך?

בתיה־פייגע

איר מעגט זיך ווינטשן אייערע קינדער אַזוי פיל צו געבן.

די וויבער ווונדערן זיך.

פערל

קומט אַן מיט א קריגל מילך.

וווּ זענען עפּעס די מאַנסלייט?

בתיה־פייגע

דאַוונען מנחה. געהערט א קדושה.

פערל

אַ שאָד. אַזאַ שאָד.

בתיה־פייגע

איך האָב דיך שוין אין זינען געהאַט. איך וועל גיין ברענגען טעפּעלעך פאַר דער מילך וועגן.

גייט אַוועק.

די מאַנסבילן קומען אַן. אַנדערע וישן די הענט אין די פּאַלעס. זעט אויס געוואַשן זיך אין שטוב. גייען צום טיש מאַכן א מוציא איבער די ביגל.

אישובניק

מיין פערד האָט מיר אַנגעהויבן אַביסל צוצוהינקען.

צווייטער

כ׳וואָלט עס וויסן, אַז דאָ זענען אַזעלכע זעמד. געקאָנט נאָך אַ פערד שפּאַנען.

בתיה־פייגע

באַוויזט זיך. וינקט אומרויק צו פערלען פון וויטנס.

פערל

גייט צו איר. יענע רופט זי אין שטוב אַריין.

בלומע

באַדינט דעם עולם.

אישובניק

צו אשר און גרשון, וואָס שטייען פון וויטן מיט די בייטשן אונטער די אַרעמס.

איר זענט דאָך אויך פּרעמדע יידן. קומט, לאָמיר נעמען לחיים. קומט אַהער... אָט אַזוי... לחיים! זאָל גאָט געבן ישועות אויף יידן. וווּ איז עס עפּעס דער בעל־הבית אַליין?

גרשון

לחיים... דער בעל־הבית... יאָ, לחיים, אשר, אם ירצה השם ביי דיינע קינדער... לחיים, חתן! זאָל זיין מיט גליק.

אשר

לחיים, יידן, לחיים, חתן, מאָרגן אין דער צייט, כּע, כע, ט׳קלע־מען אונטערן האַרצן... לחיים!..

גרשון

אָן אָפּענע שטוב ביי דעם יידן וווּ איר זענט איצטער.

אישובניק

געהערט, געהערט.

אשר

ער האָט דאָך געגעבן געלט אויף שוּל, איר האָט דאָך מסתּמא געהערט?

גרשון

יאָ, בדלות געווארן... לחיים...

אישובניק

לחיים!.. ס׳גאַנצע געלט געבן?

אשר

אויף זיין חשבון, פון דעם פונדאַמענט גיט צום קוימען.

די ישובניקעס קנאַקן מיט די צינגער פּאַר התּפעלות.

אישובניק

וואָס א יי, קאָן ביי זיך פּועלן!

יידעניע

איר הערט, באָבע, דער בעל־הבית פונדאַנען בויט דאָך אַ שוּל פאַר זיין געלט.

בּאָבע

הַא, יָא... מיין זיידע, זאָל זיין אין גן־עדן, ס׳גאַנצע פֿאַרמעגן געפֿטרט. צדקה געגעבן.

ישראל־נח

קומט אַן

א מחותן

אַט איז דער בעל־הבית. וועט איר מיט אונז נעמען לחיים?

א צווייטער

פֿאַרוואָס עפּעס נישט?

חתן

וואָלט נישט געווען אַזוי ווייט, וואָלט מען זיי פֿאַרבעטן מיט אונז אויף דער חתונה.

א מחותן

א קשׂיא אויף א מעשה. א ייד קאָן זיך פֿאַרגינגען.

ישראל־נח

מאַכט אַוועק מיט דער האַנט

נישט איצטער. געווען אַנדערע צייטן.

א מחותן

נו, אויב אַזוי, לחיים! זאָל גאָט געבן שמחות ביי יידן.

די מיידלעך

קייען געשמאַק. סודען זיך. לאַכן פֿון צייט צו צייט אויס.

חתן

נו, מיידלעך, לחיים. אינגיכן באַנ׳אייך!

אשר

א פּיפּיקער חתן.

א מחותן

קען די וועלט. נישטאָ א דאָרף, נישטאָ א שטעטל אין דעם געגנט, ער זאָל נישט האָבן געווען.

א יידענע

ס׳איז דאָך עפּעס מיין זון. איר וואָלט זען ווי ער שרייבט א בריוו.

אשר

נישט אומזיסט געקליבן אַ כּלה פון אַזוי ווייט.

חתן

אַך נעם אייך, מיידלעך, מיט אויף דער חתונה, און זעט, אין זאָל זיך נישט באַדאַרפן שעמען פאַר דער כּלהס צד.

א יידענע

כּ׳האָב מורא, אַז זיי וועלן זיך באַדאַרפן שעמען פאַר אונז.

חתן

דאָרטן וועלן זיין שטאָטישע מיידלעך. איר וועט נישט קאָנען מיטטאַנצן מיט זיי.

א יידענע

וועלן שטאָטישע קלעזמער אויך זיין?

א מיידל

צו די אנדערע מיידלעך

קומט, ביז זיי וועלן פּאַטיק ווערן, וועלן מיר טאַקע טאַנצן נאָך אַמאָל דעם לאַנסיי.

א צווייטע

לאָמיר גיין צום וועג.

גרשון

וואָס עפּעס צום וועג? איר שעמט זיך?

בלומע

קומט דאָ לעבן סאָד.

חתן

איך וויס דאָך, אַז איר קאָנט נישט.

א מיידל

מיר וועלן זיך שוין טאַקע ביי דיר לערנען. ער מיינט טאַקע אַז די שטאָטישע מיידלעך... קום צום סאָד.

מיידלעך שיסן אויס מיט א געלעכטער.

זיי גייען אויפן חינטערגרונט. צוויי זינגען, און די אינדריקע טאַנצן א לאַנסיי אויס.

אַ יידענע

מיידלעך, קיין עין־הרע. אַ ברכה צו מאַכן איבער זיי.

אַ צווייטע

זע נאָר ווי דיין רייזעלע טאַנצט עס.

חתן

אַזוי קאָן מען מיינען, אַז זי קאָן נישט איבערציילן צוויי מיט צוויי.

אַ מוטער

דיר האָט נישט געפאַסט צו קלויבן אַ כלה פון אייגענעם דאָרף.

אַ צווייטע

ס׳האָט זיך אים פאַרשמעקט אַ גרויסער נדן.

אַ מחותן

ביי אונז האָט פאַר אַ פּאָר וואָכן דער האָגל אַביסל צוגעשלאָגן די תבואות.

צווייטער

פונקט ווען ס׳האָט אין רעכטן דערשטיין געהאַלטן.

ערשטער

נישטיק די פעלדער היינטיקט יאָר. גאָר נישטיק. צו ישראל־נחן. שיינע שפייכלערס באַנאייך. עפעס דאָרט פאַראַן אין די זאַשעקעס?

אשר

אַמאָל געווען די שפייכלערס פול. וואָס זאָגסטו, ישראל־נח?

גרשון

פיין, פיין, יידן מאַכן חתונה קינדער — כ׳האָב אויך אַ פּאָר מיידלעך. ברוית קינדער.

ישראל־נח

ס׳איז צו מערקן, אַז ער שפירט זיך שלעכט. פאַר דער גאַנצער צייט קאָן ער זיך קיין אָרט נישט געפינען. דרייט זיך אום פון אָרט צו אָרט. ער גייט אומעק אין שטוב אריין.

אַ מיידל

אָ, אָ, דער חתן האָט זיך אויך געמעגט ליערנען טאַנצן דעם כּשר-טאַנץ.

אַ צווייטע

און דעם ברוגז-טאַנץ קאָן ער נאָך אויך נישט. איר וועט זען, אַז מיר וועלן זיך נאָך מיט אים באַדאַרפן שעמען

אַ מחותן

גיי, חתן, שעם זיך נישט. לאָמיר זיי טאַקע באַווייזן, וואָס כּ׳ר דאָרפישע יידן קאָנען.

דער חתן

גייט צו די מיידלעך. מען זינגט דעם ברוגז-טאַנץ.

אשר

צו גרשונען

ער איז ווידער אין שטוב אַוועק. דער מענטש גייט איין.

גרשון

איר האָט אָנגעקוקט דעם יידן?

מחותן

וואָרים וואָס אַזעלכס?

אשר

דער מענטש איז געפאַלן, אַ שטאַרקער מענטש געווען, אוּן געפאַלן.

מחותן

וואָס הייסט?

אַ צווייטער

טאַקע, וואָס הייסט?

אשר

אַ טייערער ייד.

אַ יידענע

באַהיט און באַשירעמט זאָל מען ווערן.

א מחותן

מען זעט טאַקע, ער שווייגט.

צווייטער

וואָס האָט טאַקע פאַסירט מיט אים?

בעבע

אַ, וואָס דערציילט מען?

א יידענע

דער מענטש איז געפאַלן. יורד. וואָס גאָט קאָן מאַכן! האָבי זיי קינדער?

אשר

אַלץ צוליב אַ שטיקל קינד. ס׳לעבן מפקיר געווען און געפאַלן. איצטער שווער אים צו הויבן. דער רב אַליין, זאָל געזונט זיין, קאָן אים נישט הויבן.

גרשון

פון טאָג צו טאָג גייט ער אײַן. ער איז דאָך נאָך קוים אַרי. בער דרייסיק יאָר.

ישובניקעס

שמוצערן מיט די ליפן

אַריבער דרייסיק... דער מענטש זעט דאָך שוין אויס אַ פופציקער.

א מחותן

צו די מיידלעך, וואָס זינגען הויך

שווייגט דאָרט! לאָזט אַ וואָרט אויסרעדן.

א יידענע

ס׳איז גאָרנישט רעכט זיי זאָלן טאַנצן. זיי, נעבעך, פאַרביטערט ס׳האַרץ.

גרשון

געפאַלן, און נישט צו מאַכן.

א מחותן

איך קאָן אַ מעשה, דער טאַטע מיינער. זאָל זיין אין גן־עדן, האָט עס דערציילט, מיט זיין זיידן אין שכנות האָט געלעבט

אַ ישובניק. דאַלט מיר, אַברהם-יונה האָט ער געהייסן. האָט קיין קינדער נישט געהאַט. אַלץ וואָס אין דער וועלט האָט מען אויסגעטון און ס׳האָט נישט געהאָלפֿן. בײז אייגער, אַ גוטער-ייד, איז דורכגעפֿאָרן, האָט ער צו זיי געזאָגט, צו בײדן האָט ער געזאָגט, גו, צום ישובניק, צו אַברהם-יונהן מיטן וויײב זאָגט ער... מער נישט, אַ קלײניקייט באַדאַרף אַ ייד צו זאָגן. מפקיר זיין זיך. דער מאַן, זאָגט ער, אָדער זי, קיין חילוק נישט.

די וויײבער

שפּיצן אויס

באַהיט און באַשירעמט זאָל מען ווערן.

אשר

[טוט אַ פּאָסק מיט די הענט

די אייגענע מעשה דאָ! הערסט, גרשון?

אַ יידענע

שרייט צו די מידלעך

גענוג שוין אייך דאָרט צו טאַנצן!

אַ יידענע

נו, און וואָס איז געווען?

מחותן

גאָרנישט, ער איז פון דער וועלט אַוועק. זי האָט טאַקע גע-בוירן אַ יינגל. דאַכט מיר, איך האָב אים געקענט. און ער איז פונקט צו פּינף חדשים פון דער וועלט אַוועק.

אַ צווייטער

ער איז גאָר פון דער וועלט אַוועק און נישט זי?..

ערשטער

זי האָט אויסגעלעבט אירע יאָרן.

אַ מיידל

קומט צו

וואָס דערציילט מען דאָ?

אַ מחותן

לאָמיר גיין שפּאַנען די פערד.

אַ מחותנטע

וואָס אויף דער וועלט קאָן פאַרלויפן...

לאטש זיי רעדן ניט ערויס, דאָך איז צו בעמערקן, אז אלעמען האָט אן אומ
היימלעכקייט ארומגעלאפט, און דער עולם וואלט וועלן וואס גיכער פֿאָרן.

חתן

וואָס איז געשען? פאַרוואָס איילט מען זיך אַזוי? די פערד
האָבן זיך נאָך נישט אויסגערוט.

מחותן

גאָרנישט. מעגסט נישט וויסן.

אַ מיידל

די באָבע איז איינגעשלאָפן.

יידענע

ווי וועקט מען זי? שלאָפט נעבעך.

מחותן

לאָמיר ביין אייגשפּאַנען די פערד.

גייען צוזעק

יידענע

וועקט די אלטע

באָבעשי, איר שלאָפט? מיר פֿאָרן שוין.

באָבע

הא, וואָס, מען פֿאָרט שוין?

אַ מיידל

יאָ, באָבע, מען פֿאָרט שוין.

אַ מחותן

האָבן זיך אַלע אין שטוב פאַרקליבן?

צווייטער

ווי ער זאָל עפעס מורא האָבן פאַר מענטשן.

פּערל

צאוויזט זיך אין טיר. דערשראָקן.
יידן, מיין מאַן האָט געחלשט!

אשר

קומט, יידן; קומט, יידן.

אלע מענער לאָזן זיך אין שטוב אריין.

באָבע

האַ, וואָס איז עס פאַר אַ קולות. עפּעס געטראָפן מיטן חתן?

אַ מיידל

ניין, באָבעשי, דער בעל־הבית פון דער שטוב איז עפּעס איינגעפאַלן.

באָבע

מיר האָט זיך טאַקע געחלומט עפּעס אַ שלעכטער חלום.

מיידל

מאַמעלעך מיינע, הערסט, ס׳האָט זיך איר געחלומט.

צוויטע

וייער אַ שלעכטער סימן. קום, באָבע, צום וואָגן. מיר וועלן דיך אויפזעצן. מען האָט שוין די פערד איינגעשפאַנט.

די ווייבער

שטייען לענגן טיר אין דערוואַרטונג. גייען אָפער אין שטוב גישט ארײַן.

פערל

קומט חידער אַרויס

זאָל די באָבע אַרײַנגיין, אַן אַלט מענטש, אפשר ווייסט זי עפּעס אַ תרופה.

אַ יידענע

אָט, לאָזט זי צורו. אַן אַלט מענטש, ס׳קאָן חלילה מיט איר עפּעס טרעפן.

פערל

באָבע, מיין מאַן איז מיר פלוצלינג אַוועקגעפאַלן.

בלומע

באהאלט זיך

קומט צַריין, מומע, שוין בעסער.

פערל

אילט אין שטוב צריין.

באָבע

וואָס עמעצער אויסגעגאַנגען?

יידענע

געלויבט איז דער אויבערשטער.

א מחותן

קומט ארויס

וואָס פון אַ מענטשן קאָן ווערן! שוואַך ווי אַ שטרוי.

יידענע

שוין בעסער. ער האָט שוין געעדט.

חתן

קומט ארויס.

מחותנתטע

גאָרנישט רעכט געווען פאַר דיר אַהין צַריינצוגיין. ווי פאַלסטו עס אויס צו טון אַזאַ זאַך. קום שוין.

חתן

וויל מענטשן... נישטאָ וואָס צו מאַכן.

גיין אלע אויעק צום הענג.

א מחותן

קומט ארויס

וו איז דער עולם? שוין אַוועקגעפאָרן.

גיט אויעק

אשר און גרשון קומען ארויס.

אשר

ס׳איז מיר אַזש אַ פרעסטל אַדורך איבער די ביינער. לאָמיר

גיין אַראָפשטעלן די תּבואה, און מיר וועלן צופֿאָרן אין שטאָט אַריין. מען באַדאַרף דעם רב מודיע זיין.

גרשון

אפשר וואָלט מען אים געקאָנט מיטנעמען.

אשר

זע נאָר, גראָבע יונגען, ווי זיי האָבן זיך אָפּגעמאָגן. שמייסן די פּערד, הערסט?

פּערל

קוים אַרויס

וואָס זאָגט איר צו מיין אומגליק?

גרשון

קיין בייז זאָל נישט זיין.

אשר

ער האָט מיך באמת איבערגעשראָקן,

פּערל

ער האָט שוין, זאָגט ער, לאַנג נישט געדאַווענט מיט אַ מנין, זאָגט ער... אַזוי פיל פּרעמדע מענטשן אָנגעקומען אין מיטן העלן טאָג. נאָר מיט שרעק זאָל מען אָנקומען, רבונו-של-עולם.

גרשון

עס ווערט נאַכט. קום, אשר, לאָמיר די תּבואה אַראָפשטעלן.

גיען בידע אַוועק.

פּערל

בליבט אַליין. זעט אויס ווי צעטומלט. עס מאַכט מן איינדרוק, אַז זי הייל חיינען. פּלוצלינג דריקט איר געזיכט אויס פֿאַרזונדערונג אין פּרייד. זי לאָזט זיך אַראָפּ אויפן באַנק לעבן טיש און האַלט זיך בייַם הארצן...

בתיה-פייגע

קומט ארויס

וואָס איז מיט דיר, מיין קינד? וואָס זיצסטו אַזוי? גיט צו איר נענטער, נעמט זי ארום און קושט זי. זאָג מיר, קינד מיינס, וואָס זיצסטו אַזוי?

פערל

אוי, מאַמע־לעבן, הער זיך אין.

בתיה־פייגע

יואָס איז דיר אַזעלכס?

פערל

עס רירט זיך עפעס אונטערן האַרצן.

בתיה־פייגע

א לעבן איז דאָרט, מיין קינד, א לעבן....

פערל

איך וויל לעבן, מאַמעשי... נעמט דער מוטער ארום האלז איך וויל לעבן...

ישראל־נח

קוקט אַן פון שטוב.

בלומע

פירט אים אונטערן האנט.

דריטער אקט

בלומע. אין שפעטן האַרבסט. בינאכט. דרויסן איז א מינט און א רעגן. אויף א בענק אָנגעשאָרט שלאָפט די אלטע בתיה־מיגע לעבן אויפן, וואָס החצט זיך, זיצט בלומע און קוקט אין פֿייער אַרײַן. פֿעיגל איז איבער־געבוינען איבער א חיג־בעס. זעט אויס, זיגנדיק דאָס קינד, איז זי אַנגע־דרעמלט געוואָרן אַזוי איבערן חיג. פֿון צוימטן חדר דערהערן זיך טריט.

עס קומט ישראל־נח.

ישראל־נח

שטארק געפֿלטערט. געבראָכן. חיזט אויס, ער איז געשלאָפֿן אין די קליידער. ער באַמערקט נישט בלומען בײַם פֿייער. ער שטייט לעבן חיג און באַטראַכט פּערלען. ער וועגדט זיך צום טיר, קלערט צרויסצוגיין.

בלומע

האָס האָט די גאַנצע צײַט אים נאָכגעקוקט

גייט נישט, פּעטער, ס׳איז א רעגן אין דרויסן.

ישראל־נח

דערשרעקט זיך. שפּייט אויס

טפֿו זאָל עס ווערן...

בלומע

איר האָט מיך נישט באַמערקט?

ישראל־נח

מאַרוואָס גייט מען נישט שלאָפן?

בלומע

איך ווארט, לייזער באַדאַרף קומען.

ישראל־נח

ער וועט נעכטיקן אין שטאָט.

בלומע

ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט קומען.

ישראל־נח

קוקט אין פענצטער

שוין לאַנג, אַז דער רעגן גיסט?

בלומע

דעם גאַנצן אָוונט.

ישראל־נח

כ׳האָב זיך דערשראָקן. אַזאַ נאַרישקייט. מונטערער די מומע שלאָפט שוין לאַנג?

בלומע

שוין אַ צייט.

ישראל־נח

דאָס קינד האָט נישט געווינט?

בלומע

ניין, ס׳האָט נישט געווינט.

ישראל־נח

האָט לייזער געזאָגט, אַז ער וועט קומען?

בלומע

אַוודאי וועט ער קומען. וואָס האָט ער צו טון אין שטאָט?

ישראל־נח

אַז ער וועט קומען, זאָלסטו מיך אויפוועקן.

גייט וידער אין צוהיטן צימער.

בלומע

הערט זיך צו. גייט צום טיר פון אַנדערן חדר

איר האָט מיך גערופן, פעטער?... יאָ, די מומע דרעמלט נאָך.

גייט וידער צום אויטן.

פּערל

לאָפּט זיך אויף דערשרעקן.

בלומע

וואָס האָט איר זיך אַזוי דערשרעקן?

פּערל

רייבט די אויגן, קוקט זיך צרום.

בלומע

וואָס האָט זיך אייך געדאַכט?

פּערל

צו אַלדע וויסטע פּעלדער זאָל עס אויסגיין, וואָס מיר האָט זיך געחלומט. אין האַרצן ליידיק, עס ציט און ציט אין איז הונגעריק. כ׳האָב אַזוי איינגעדרימלט, טפו, טפו, צו אַלדע וויסטע פּעלדער זאָל עס אויסגיין. רבונו־של־עולם. צום קינד פּיי. געלע מיינס, צוליב דיר איז אויף אונז אַזאַ אומגליק געקומען. אַזאַ פּינצטערקייט אָנגעפּאַלן. בלייב שוין כאָטש דו מיט אונז.

בלומע

אייך האָט זיך דען עפּעס געחלומט?

פּערל

ס׳קלאַפּט מיר אין האַרצן ווי מיט אַ האַמער. פּון אַזאַ הויך. ס׳האָט זיך מיר געדאַכט, אַז די נייע שול האָט אָפּגעברענט. איך בין מיטן קינד געווען אין דער וויבערשער שול, און אַז דאָס פּייער האָט אַרום און אַרום זיך צעפּלאַקערט, בין איך מיטן קינד אויפן האַנט אַרויסגעשפּרונגען אַזש פּון פּענצטער.

בלומע

פּייער איז דאָך מזלדיק. אַז מען זעט פּייער אין חלום, איז אַ סימן, אַז מען וועט ווערן רייך.

פּערל

אין אַ שלעכטער שעה ביסטו מיר, קינד מיינס, געבוירן געוואָרן. אַלץ איז ווי מיטן פּייער אַוועק.

בלומע

איך, נאָר, האָב שוין היינט געווייגט אויך. איך בין געגאַנגען צום ברונעם אָנשעפּן אַן עמער וואַסער און כ׳האָב גאָרנישט געוווּסט, אַז כ׳טאָרעט אַריין אין אָרט, וווּ דאָס פערד האָט זיך געקאַטשעט. מען זאָגט, אַז מען טראָגט גאַנצע צוועלף חדשים, אויב מען טרעט אַריין אַזאַ אָרט.

פערל

עפּעס א קלייניקייט. אַז מען טראָגט מיט טויזנט אויגן באַדאַרף מען זיך אומקוקן.

בלומע

וואָס זאָגט איר, מומע, ס׳וועט גאָרנישט זיין?

פערל

אָפשר נאָר אַן אייגרעדעניש.

בלומע

די גאַנצע פרייַעלעקייט איז פון מיר אַוועקגעגאַנגען. לייזער איז געווען אַן אַלטער דושאַד. איך זאָג אייך, מומע, אַז מען באַדאַרף נישט חתונה האָבן.

פערל

דיר וועט מיט גאָטס הילף גאָרנישט פעלן. זעסטו שוין, אַז דו ביסט מזלדיקער ווי איך. זיבן יאָר האָב איך מיך געפּלאָגט, ביז כ׳האָב אַ קינד זוכה געיוען. און דו וועסט צו ניין חדשים א מאַמע זיין.

בתיה-פייגע

דערשרעקט זיך פון שלאָג. באַלד שיער פון באַנק נישט אַראָפּ.

פערל

אוי, מאַמע, וואָס איז מיט דיר?

בתיה-פייגע

גייט צום קינד אין בלאָזט עס אָפּ

טפו, טפו, טפו, עס זאָל אַוועקגיין צו אַלע פוסטע וועלדער, צו אַלע וויסטע וועלדער, צו דער זון, צו דער לבנה, עס זאָל

א ווינט קומען און פאַרטרייבן עס אין אַלע טיפע ימים, טפו, טפו, טפו...

פערל

אוי, ווי איז מיר, אוי, ווינד איז מיר, וואָס האָט זיך דיר אויסגעדאַכט?

בויגט זיך אַריבער צום קינד.

בתיה-פייגע

אַזא וויסטער חלום. וואָס עס קאָן קיכן אין קאָפּ אַריין. טפו זאָל עס ווערן... דאַכט זיך מיר, כ׳האָב סיוויגעלע אויפגעהאַנגען אויף אַ בוים און אַזוי עס געוויגט מיטן פוס ביז כ׳בין אַנדרעמלט געוואָרן, און עמעצער איז דערווייל אָננעקומען און האָט אונטערגעזאָגט דעם בוים און מיט אַזא טראַך איז דער בוים אַנידערגעפאַלן — אַזש כ׳האָב מיך פון שלאָף אויפגעכאַפּט.

פערל

און דאָס קינד?

בתיה-פייגע

אויף וויסטע פעלדער זאָל עס אויסגיין, וואָס אין קאָפּ אַריין קאָן קריכן.

פערל

ס׳איז נישט אומזיסט. זעט נאָר, ווי ער שמייכלט. זעט נאָר, ווי ער מאַכט שוין קנייטשן אויפן שטערן ווי אַן אַלטער.

אַלע דריי וויבער שטייען אַרום ווינ, ער פאַרקוקן זיך צום קינד.

בתיה-פייגע

די שכינה רוט אויף דעם.

פערל

קינד מיינס...

בתיה-פייגע

וואָס איז איצטער אויף דרויסן?

בלומע

עס נייט אַ רעגן.

ב ת י ה - פ י י ג ע

אַז דער רעגן גיסט אין דער צייט, וואַקסט אין פעלד די תבואה; חלילה נישט אין דער צייט — רינט ער אין שטוב אַריין דורך דעם צעלעכערטן דאַך און דער דלות וואַקסט אין שטוב, אוי, ווי איז מיר.

פ ע ר ל

הער אויף, מאַמע, אַזוי צו קרעכצן.

ב ת י ה - פ י י ג ע

ווי זאָל איך נישט קרעכצן און ווי זאָל איך נישט זיפצן... ווי ס׳פייער זשומעט אין אויוון! די שונאים בילן ערגעץ. נעם, בלומע, שיט אַריין אַביסל זאַלץ אין אויוון און זאָג: זאָל זיי אַזוי זידן און ברענען אין האַרצן...

פ ע ר ל

איך האָב קיין שונאים נישט. גאָט האָט אַזוי געוואָלט.

ב ת י ה - פ י י ג ע

יעדער מענטש האָט שונאים. פאַרגינען אים נישט, וואָס ער לעבט אויף דער וועלט.

י ש ר א ל - נ ח

באַהיימט זיך אין טיר.

ב ת י ה - פ י י ג ע

אָט איז דאָך, ישראל-נח. כ׳האָב געמיינט דו שלאָפסט שוין.

י ש ר א ל - נ ח

צעפלאַפערט זיך אַביסל. שונאים, וואָס פאַר אַ שונאים האָסטו? פ ע ר ל

כ׳האָב געמיינט דו שלאָפסט.

י ש ר א ל - נ ח

צינד מיר, בלומע, אָן א לאַמטערנע, איך וויל גיין זען, וואָס אין שטאָל הערט זיך.

פ ע ר ל

וואָס האָסטו איצטער צו טון אין שטאַל, עס רעגנט אַזוי!

ישראל־נח

איך ווייס נישט, וואָס איר ציטערט אַזוי איבער מיר?

פּערל

דו ביסט נישט געזונט, ציטער איך איבער דיר.

ישראל־נח

אַן איינרעדעניש. איך ווייס נישט, וואָס אויף אייך איז אָנגע־פֿאַלן אַזאַ שרעק מיטאַמאָל.

בתיה־פייגע

וואָרים וואָס ס׳איז נישט פֿאַראַן אויף וואָס צו קלאָגן?

ישראל־נח

וווּ זענען די חשבונות פון פֿאַראַיאַריקע תבואות?

פּערל

קוקט פֿאַרוואַנדערט.

ישראל־נח

וואָס קוקסטו מיך אָן אַזוי? איך שטאַרב נישט. וואָס געווען איז געווען. וווּ איז דער חשבון? איך רעכן מאָרגן אַרויספֿאָרן איבער די דערפער און הייסן פירן תבואה.

בתיה־פייגע

אפשר וועט שוין טאַקע דער וואָס אין הימל רחמנות האָבן.

פּערל

ווער ווייסט, צי מען וועט פירן.

ישראל־נח

וואָס הייסט, מען וועט נישט פירן? מען וועט נישט געטרויען? איך בין נאָך דער אַלטער בעל־בטוח. אַלעמען וועל איך אויס־צאָלן ביז אַ פרוטה. זאָל די וועלט נישט זאָגן, איך האָב גע־בויט אַ שול פֿאַר פרעמד געלט, אַלעמען וועל איך אויסצאָלן ביז אַ פרוטה. אָט, דאָס זענען זיי די חשבונות. אשר האָט איר געזען ערגעץ מיינע שפאַקולן?

בתיה־פייגע

אביסל פארדעלטיק

אויב דו ביסט טאַקע שוין געזונט אַזוי, טאָ בעסער גיי עס עפעס.

ישראל־נח

איך וועל פאָרן מאָרגן אין שטאָט אַריין, און דער רב וועט אָפּ־מאַכן מיט די בעל־חובות. עקצ זיך אין די חשבונות. לאַפּט. וואָס א מענטשן קאָן איינפאַלן. כ׳האָב געמיינט, אַז כ׳וועל שוין גאָר קיינמאָל פון די חובות נישט אַרויסקריכן. איר יועט מיך מיט אייך, אַז איבער־א־יאָר אין דער צייט איז ישראל־נח ווידער אויפן פערד.

בתיה־פייגע

דו האָסט טאַקע צופיל אויף זיך אָנגענומען. האָט זיך געמוזט איינבראַכן.

ישראל־נח

נאַרישקייטן, מיט גאָטס הילף... אַ קדיש האָב איך אויך... יאָ. א קדיש.

קוקט צום קינד

בלומע אין פערל סודען זיך.

ישראל־נח

וואָס סודעט איר זיך דאָרטן? נאָך פאַר דיינע חתונה־קליידער נישט באַצאָלט? קיין מורא נישט. וועסט זיי נישט באַדאַרפן פאַרזעצן. ישראל־נח לעבט און וועט מיט גאָטס הילף פאר אַלץ באַצאָלן.

פערל

הויבט פלוצלינג אָן ווייגען

אַזאַ אומגליק אויף אונז זיך אַראָפגעלאָזן. וווּ וועל איך זיך מיט מיין קינד אַהינטון?

ישראל־נח

וועמען באַווייגסטו?

בלומע

הערט אויף, מומע. ווײנט נישט. איר וועט אויפוועקן ס׳קינד.

ישראל־נח

וואָס ווײנסטו? וואָס קלאָגסטו? שטיל זאָל מיר זיין!

בתיה־פייגע

נו, שא, נו, שא, הער שוין אויף.

ישראל־נח

באַקלאָג מיר נישט מיין קאָפּ. איך בין דער אייגענער ישראל־נח וואָס געוואָלט האָבן אַ קדיש, האָט עס מיר גאָט געגעבן. דער וואָס אין הימל באַדאַרף פּאַר קיין משכון נישט האָבן. מיין לעבן... מיין לעבן... וואָס ווײנט איר, פּרעג איך אייך?!

פּערל

וואַרגט זיך מיט די טערען

נו, שא, קיינער ווײנט נישט.

בלומע

ווײנט.

ישראל־נח

איך וועל פון שטוב אַנטלויפן. איך וועל לויפן אַהין, וווּ די אויגן וועלן מיך טראָגן.

בלומע

פּאַרהאַלט מיטן פּויסט איר געזיכט. אילט אין צוריקן צימער אַריין.

פּערל

קוסט איר קינד. הייל מיט די קוקן דערוועלגן איר געזיכט.

נו, שא, קינד מיינס. נו שא...

בתיה־פייגע

קוקט אין פּענצטער.

ישראל־נח

סאַרא שטילקייט עס איז! וואָס איז היינט מיט אייך? איר וואַרפט אויף מיר אַ פּחד אָן. נישט אַנדערש איך זאָל געמען און אַנטלויפן פון שטוב.

פערל

זואָס ווילסטו פון מיין לעבן? ס׳האַרץ איז מיר פאַרביטערט, ווייַן איך.

בתיה־פייגע

פאַרוואָס זאָל מען נישט ווייַנען?

פערל

איך זע, וואָס פאַר אַ יאָר צייט איז פון אונז געוואָרן. מען וועט באַדאַרפן מיט דער טאָרבע אַוועקגיין.

ישראל־נח

איז באַדאַרף מען קלאָגן אויף דעם? וווּ איז זי, בלומע? וואָס האָסטו זיך דאָרט באַהאַלטן? קום אַרויס. ווילסט ווייַנען, קום. ווייַן וויפל דו ווילסט. וויפל דיר גלוסט זיך.

פערל

קום אַריין, בלומע, דער פעטער רופט.

בלומע

באַווייזט זיך אין טיר מיט פּאַרווייַנטע אויגן.

ישראל־נח

נו, וואָס קוקסטו מיך אָן אַזוי? וואָס זעסטו אויף מיר? איך וועל שטאַרבן. נו, איז וואָס? איך האָב דאָך עס אַליין אויף זיך געזומען. אַליין מיטן גוטן ווילן אויסגעקליבן. אָבער אַ קדיש האָב איך דאָך. מיט א געצאַטער פּרילעכקייט אַ קדיש האָב איך דאָך, אַ קדיש האָב איך דאָך...

מען קלאַפט אין טיר.

בלומע

לייזער איז שוין געקומען.

וויַ אַ שטיין וואָלט בייַ אלעמען פון האַרצן אַראָפּגעפאַלן. עס עפנט זיך די טיר און עס קומען אַריין אשר, טעחיע און גרשון, פאַרנעצטע מיט די בייטשן אין די הענט. זאָגן „גוט נאָכנט".

פערל

געסט, אין אַזאַ צייט. געמיינט לייזער איז געקומען.

טעויע

נישט געריכט זיך איך זאָל קומען וואָס?

פערל

טאַקע, אַ גרויס וווּנדער.

אשר

כאַ, כאַ, כאַ, כ׳האָב געווּוסט, אַז עס וועט זיין אַ וווּנדער.

גרשון

טעויע האָט זיך געלאָזט אַ־בערעדן.

אשר

אומישנע געפֿאָרן אין שטאָט אַריין.

ישראל־נח

נו, וואָס. איך זאָג, אַז כ׳וועל באַצאָלן ביז אַ פרוטה.

אשר

נישט דאָס, ישראל־נח. שטאָט ווייסט, אַז דו האָסט קיין פרעמד געלט נישט אויפגענעמען. מען ווייסט, אַז דו האָסט צדקה געטון, און גאָרנישט.

טעויע

די זאַך איז אַזוי, ישראל־נח: איך האָב געמיינט, אַז כ׳וועל אַזוי בעסער מאַכן. פאַרשטייסטו, געווען געווינט האַנדלען בשותפות און אויצטער אַליין קלעפט זיך עס נישט.

ישראל־נח

איך האָב דאָך נישט קיין געלט צו באַצאָלן מיינע חובות. איך בין נישט רייכער געוואָרן,

בתיה־פייגע

איך וועל דיר זאָגן דעם אמת... נו, זאָל איך שוין אפשר בעסער שווייגן.

טעויע

דעם אמת זאָגנדיק. וועז נישט אשר און גרשון, וואָלט איך איצטער נאָך אויך נישט געפוועלט ביי זיך — נאָר זיי, כ׳וועל דיר זאָגן דעם אמת, זיי האָבן מיך מנצח געווען.

גרשון

דאָס הייסט, יידן זאָלן נישט קאָנען צווישן זיך דורכקומען.

אשר

פּאַרשטייסטו מיך, וויפל מאָל בין איך דאָ מיטן וועג דורכגע־פּאָרן? נישט קיין סך, פון נאָך דער חתונה אָן, כּאַ, כּאַ, כּאַ, צוואָנציק גאַנגען רעדער אויף מיינע וועגענער שוין אומגעביטן. דאָס פערד פאַרפירט דיך שוין אַליין צו ישראל־נחן אויפן פּאָדוואָר — און איצטער, אַ שאָד אַ שטוב זאָל איינגיין.

גרשון

אָט ווייס איך, איך האָב פיינט די שטאָט. אַז כ׳באַדאַרף ס׳ביסל תּבואה אָדער אַ קעלבל פירן צו זיי — וואָס איז דאָ פאַראַן צו רעדן? — מיט אונזערן אַ מענטשן קאָן מען לעבן. הערסטו, עס באַקומט מיר נישט, ווען אַפילו זיי רופן מיך אויף צו דער הייליקער תּורה. קאָנסט מיינען, אַז די הייליקע תּורה איז זייערע, טוען דיר אַ טובה, אַז זיי נעמען ביי דיר די פיינע נדבה.

טעוויע

איך בין געווען ביים רב. כ׳האָב מיך מיט אים מישב געווען.

אשר

אַז ס׳אי נישטאָ וואָס צו רעדן.

גרשון

וואָס שווייגסטו, ישראל־נח? וואָס האָסטו אַראָפגעלאָזן דעם קאָפּ?

פערל

וויל אירע, רבּ טעוויע, זען מיין זון?

טעוויע

האָט מיר שטאַרק באַגג געטון, וואָס כ׳האָב נישט געקאָנט זיין אויף זיין ברית.

ישראל־נח

גיט אין צחיטן צימער.

בלומע

קומט פון דאָרט ארויס.

טעוויע

אָט איז זי, די ציג. קומסט עס גאָרנישט אין שטאָט אַריין. אוי, לייזער, די וועלט רייסט ער אין.

בלומע

וואָס האָב איך צו טון אין שטאָט? נישטאָ דאָרט קיין גוטע מענטשן.

טעוויע

לאַכט

דו ביסט אויך אין כעס אויף טעוויען?

בתיה־פייגע

הערסט, עס גלויבט זיך מיר גאָרנישט; מסתמא דער רב, זאָל לעבן, האָט אין דעם זיך אַריינגעלייגט.

טעוויע

וואָס איז מיט ישראל־נחן? וואָס ער האָט זיך אַזוי אָפגעלאָזן?

פערל

אַן אומגליק אויף אונזער שטוב געקומען.

טעוויע

גייט ארײַן צו ישראל־נחן.

אשר

ישראל־נח באַדאַרף זיך נישט האַלטן אַזוי פון ווייטן. דער מענטש ווייל אים גיין אַנטקייגן.

פערל

איך האָב צו אים גאָרנישט געהאַט. ער האָט געמאַנט זיינס. ישראל־נח האָט אַפילו קיין וואָרט נישט איבערגערעדט! ער איז קראַנק פון דעם, וואָס ער איז געבליבן אַזוי הינטערשטעליק.

גרשון

ס׳איינציקע וואָס ער וויל, אַז אַלץ זאָל גיין אויף ביידנס

נאָמען. נישט ווי ס׳איז אַמאָל געווען. ,ער ווילּ, זאָגט ער, האָבן אויף וואָס צו וויזן.

פערל

עמעצער פאַרלייקנט אים דען וואָס אים קומט?

אשר

נישט דאָס מיינט ער. אָט, איר וועט שוין הערן פון וואָס דאָ ווערט געערעדט. קוקט צום קינד אַ וואַזשנער קונדאַס. כּע, כע... אַ יינגל, אויפן שטערן אָנגעשריבן. קומט אַרויס אַהער, אויב איר האָט דאָרט צו רעדן. וואָס איז צו רעדן אין דער פינצטער?

טעווי ע

קומט אַרויס

ער ווילּ נישט, זאָגט ער, ער הייסט מיך נעמען די שטוב. מען קאָן טאַקע מיינען, אַז — נו... כ׳האָב געהאַט אַ כעס. ווער וואָלט געווען בעסער? איך וויים נישט, אויב אַפילו דער רב וואָלט געווען בעסער. איר וויסט דאָך אַלע, אַז מיין גאַנץ פאַרמעגן איז דאָ געווען.

אשר

וואָס איז געלט? גאָרנישט. וויפל לעבט אַ מענטש? איך זאָג מיר מיינס. אַז מען קאָן נישט לעבן ווי אַ מענטש, זאָלּ מען כאָטש שטאַרבן ווי אַ מענטש. וואָס זאָגט איר, בתיה־פייגע?

בתיה־פייגע

אוי, ווי איז מיר.

פערל

אויס טרערן

איך וואָלט נאָר וועלן, אַז איך מיט מיין קינד זאָלן מיר חלילה נישט באַדאַרפן אָנקומען צו לייטן.

טעווי ע

וואָס האָט עס איינס מיטן אַנדערן. יידענע וואָס איר זענט. וואָס איז מיט אים? פאַרוואָס באַהאַלט ער זיך פון מיר? איך האָב אים נישט געטון קיין שלעכטס? אָט, אַדרבה, איר זענט זיין ווייב, זאָגט מיר, איך האָב אייך געטון אַ סך שלעכטס?

אפֿשר דאָס נאָר, וואָס כ׳האָב זיך פֿאַר דער וועלט צעשריגן כ׳האָב געזאָגט, אַז די שול איז פֿאַר מיין געלט געבויט געוואָרן. האָב איך נישט געהאַט קיין פֿרעוו? אָט, אַדרבה, איך פֿרעג אייך, האָב איך נישט געהאַט קיין פֿרעוו?

ישראל־נח

קומט ארויס

דו האָסט געהאַט פֿרעוו.

טעוויע

איך זאָג עס אָבער נישט איצטער.

ישראל־נח

איך זאָג, אַז אַ מענטש האָט אַ פֿרעוו צו טון מיט זיין פֿאַרמעגן, וואָס ער וויל. יענעמס באַדאַרף מען נישט טשעפּען. אַז כ׳האָב מיך געלאַפּט, האָב איך געזאָגט: טעוויע, אָט האָסטו דיר מיין שטוב, מיינע שפּייכלערס, וואָרים ס׳איז נישט געווען מיין שולד, נאָר אַזוי האָט עס באַדאַרפט צו זיין. מיין פֿאַרמעגן האָט נישט געהערט צו מיר, איך האָב אָבער צופיל געגעבן כ׳האָב מיט מיינס פֿרעמד פֿאַרמעגן אַוועקגעגעבן.

טעוויע

הער, ישראל-נח, דו רעדסט מיר ווי אַ צדיק. מיר אַלע זענען דאָרפֿישע יידן, פֿאַרשטייסטו מיך, גראָבע יונגען. וואָס איז פֿאַראַן צו רעדן. זעסט, איך בין געקומען צו דיר אין אַזאַ רעגן. איך באַדאַרף זיך נישט איבערבעטן מיט דיר. מיר זענען נישט געווען ברוגז. ווייסט, איך בין געווען געראַטן. אָט, גיב אַ האַנט, און וואָס געווען איז געווען. ישראל־נח, איך בין דיר מוחל, וואָס דו ביסט מיר שולדיק. וועסט זיין אַ גביר, נו מהיכא תיתי, וועסטו מיר עס אָפּגעבן.

אשר

ישראל־נח, הער אַן עצה, וואָס אַן אַלטער פֿריינט זאָגט דיר. הער, וואָס אשר זאָגט דיר; אַז אַ מענטש ליגט מיטן קאָפּ אין דר׳ערד, באַדאַרף מען נישט צו דעפּטשען מיטן פּוס. דו ביסט געפֿאַלן. מיר ווילן דיך הויבן.

גרשון

נאַרישקייטן. אַז איין ייד וועט דעם אַנדערן נישט הויבן, איז דאָך הפקר די וועלט.

אשר

ווי דען? אַ ייד באַדאַרף מען דאָך זיין! ווי דו זעסט מיך לעבן, ווען גאָט העלפט מיר איך זאָל אויסגעבן מיינע קינדער — פֿאַרקויפֿ איך מיך אין שול אַריין הינטערן אויוון און זאָג תהילים בײַ, בײַ...

ישראל-נח

רעדט מיט איר, מיט פּערלען.

טעוויע

אָט, וואָס אַ מענטש קאָן אײַנפֿאַלן.

פּערל

וואָס עפּעס מיט מיר?

גרשון

און דו? וווּ ביסטו אין דער וועלט?

ישראל-נח

איך האָב מיך פון אַלצדינג אָפּגעזאָגט. אַ קדיש האָב איך געוואָלט. גאָט האָט מיר אים געגעבן.

ער זיצט מיט זײַן צרפֿתדיקן קאָפּ. שטיל. דער עולם קוקט אײַנער צום צווייטן.

פּערל

גראָבט אײַן דעם קאָפּ אין קינדס וויגעלע

טעוויע

אויב דו טראַכטסט אַזוי? נו, מײַן איך, איז נישטאָ פון וואָס צו רעדן.

ישראל-נח

אַזוי איז געווען דער ווילן פון גאָט. איך האָב אַזוי לאַנג גאָט געבעטן... אים צוגעזאָגט...

טעוויע

דו רעדסט פון וועג.

אשר

מען באַדאַרף אים נישט פאָלגן. ער זאָגט: פּערל, זאָל זיין פּערל...

גרשון

אפשר וויל ער נישט פירן מער קיין געשעפטן. נו, וועט פּערל פירן.

פּערל

וואָס איז מיין לעבן איצטער ווערט? גאָרנישט.

בתיה-פייגע

וואָס איז די פּעולה, אַז מען האָט שוין אַ קינד, אַז אַזוי ווערט מיטאַמאָל סיֿלעבן פאַרפינצטערט.

אשר

גייט צו ישראל-נחן. קלאַפּט אים אין פּליצע

האַלט זיך אויף די פּיס, ישראל-נח. די וועלט גייט נישט אונטער. הערסט, וואָס מען זאָגט צו דיר?

ס'הערט זיך חי עמעצער זאָל צופאַרן צום שטוב.

טעוויע

ווער פאָרט עס איצטער אַהער?

בלומע

לייזער איז עס! עפעס נאָך עמעצער. מען זעט נישט אין דער פינצטער.

לייזער

עפנט די טיר, רבי.

אָט איז די טיר, רבי.

אשר

דער רבי אַזוי שפּעט!

פּערל

וויי איז מיר, אין אַזאַ רעגן.

רב

אַ גוטער אָוונט!

טעוויע

דער רבי אַזוי שפּעט.

רב

כּע, כּע, אַ שפּיצל מיר אָפּגעטון. אָט איז דאָך, ישראל־נח, אַבי מען האָט מיך איבערגעשראָקן. פֿאַרשלאָפּט געוואָרן. כע, כּע, וואָס מאַכסטו, ישראל־נח?

לייזער

אַז איך בין געפֿאָרן צונ׳אייך, רבי, האָבן מיר זיך אַלע טאַקע געהאַט איבערגעשראָקן.

רב

אָט איז טעוויע, אשר אוֹן גרשון. אַלטע שותפים. נו איז וואָס? מסהר וועט דאָך גיין איבערן גאַנצן געגנט. נו, טאָ וואָס איז דאָ פֿאַראַן צו דאגהן. און דו, ישראל־נח, האָסט אויפגעהערט צו מאַכן מסחר, האָסטו אַפילו אין דיינע וועגענער פֿאַרגעסן? ווי לאָזט מען עס די וועגענער זאָלן צעפוילט ווערן? כּע, כע...

לייזער

אַן אַקס האָט זיך צעבראָכן. מיט אַ דרענגל אונטערגעבונדן קוים זיך דערשלעפּט.

אשר

אַן אַנדער פערד וואָלט טאַקע אין אַזאַ בלאָטע דעם וואָגן נישט אַרויסגעשלעפּט.

פערל

אייִדער דער רבי איז געקומען, האָט ישראל־נח שוין געמאַכט פֿלענער אם ירצה השם איבער די דערפער אַרויספֿאָרן.

רב

אָט זע איך דאָך אַ פּוילע שטוב מיט יידן... אָט איז דער רוצח טעוויע, כּע, כּע... וווּ איז עס פֿאַראַן אַ שלעכטער ייִד? אַ ייִד מיט אַ גזלנישׁ האַרץ... נישטאָ, זאָג איך אייך. אַ פֿאַרמעגן

פּאַרלוירן און איצטער, געהערט, אַז דער שותף עפּעס נישט מיט אַלעמען איז ער געקומען.

טעוויע

מיר רעדן דאָ עס די גאַנצע צייט. איך זאָג, מילא, וואָס גע־וען איז געוועזן, זאָל מען אָנהויבן ווידער האַנדלען. גאָט וועט העלפן...

רב

ווי הייסט ווי דען... כ׳האָב צער געהאַט. גרויס שברת־לב. אָט איז לייזער געקומען—ער זאָגט... אי דו שייגעץ איינער, ווי שפּאַנט מען עס איין אַזאַ צעבראָכענעם וואָגן. געוואָלט דעם אַלטן רב אין בלאָטע אויסקערן.

לייזער

חלילה, רבי, וואָס רעדט איר.

רב

האָסט זיך געוואָלט מיט מיר אָפּרעכענען. אָנגעדרייט פּאַרן אויער יינגלווייז? אַ שטיפער געווען... האָסטו זיך געוואָלט אָפּרעכענען.

אלע אויסער ישראל־נחן לאַכן גוטמוטיק.

אשר

ווי ווייט האָט עס געטראָפן?

לייזער

נישט ווייט שון פון דאָרף.

רב

וואָס מאַכט עפּעס דער בן־זכר?

פּערל

אויב דער רבי וועט וועלן אַ קוק טון אויף אים.

בתיה־פייגע

די שלינה רוט אויף אים.

ר ב

גייט צום וויג

און דו, קלײנער יידעלע, געבוירן געוואָרן צרות צו ברענגען אויף טאַטע־מאַמע. אַ ייד ווערט געבוירן — האָט עס מסתמא אַ באַטייט. אַ ייד ווערט נישט געבוירן גלאַט אַזוי.

פּאַרקוקט זיך אויפֿן קינד

ב ת י ה · פ י י ג ע

דער רבי ווערט דאָך אים קיין עין־הרע נישט געבן.

ר ב

נישטאָ קיין עין־הרע. נישטאָ... נו, ישראל־נח, דערמאַר וואָס כ׳האָב דיך געפונען אַ מענטשן... פאַראַן ביי דיר משקה? גיב אַהער, ווערט מען מאַכן אַ ברכה.

א ש ר

איי, דער רבי זאָל מאריך ימים זיין... הערט איר, רבי, איך בין אַ גראָבער יינג, איך וועל זאָגן דעם אמת, נישטאָ אַזעלכע רבנים. נישטאָ, אַזוי פיל טראַכטן און דאגהן פאַר יענעם — דאָס באַדאַרף מען קענען.

ר ב

נו, ווו איז משקה? אַזוי פיל יידן פאַראַן... אָ ווא, געקומען, יידן האָבן אַ דין־תורה, האָב איך מדחה געווען. געזאָגט, כ׳מוז פאָרן. ביקור־חולים.

ב ת י ה · פ י י ג ע

דערלאַנגט א פּלעשל מיט גלעזלעך צום טיש

דער וויין איז נאָך פון ברית פאַרבליבן.

ר ב

אויסגעצייכנט. נו, יידן, וואָס הערט מען עפּעס אויף דער וועלט? וואָס זאָגט מען, ט׳אַ שוועדער וויינטער זיין?

א ש ר

ס׳האָט שוין געמעגט זיין אַ פרעסטל.

לייזער

די קראָען קלויבן זיך אויף די בייַמער. און דער ווינט בלאָזט פון צפון.

גרשון

אויב אַזוי, וועט עס כּאַפּן אַ פרעסט. דער רעגן האָט אויפגעהערט.

רב

נו, לחיים, יידן. לחיים, ישראל-נח. און דו, טעוויע, כ׳האָב דיך נעכטן געוואָלט פאַררופן צו זיך, נו, ביסטו אַליין געפאָרן. זענט איר דאָך, מסתמא, שוין שלום געוואָרן.

טעוויע

איך האָב מיך פון מיינס אָפּגעזאָגט.

רב

אַ שייגעץ ביסטו. האָסט מקנא געווען, וואָס אַ שולּ בויט דיין שותּף,

טעוויע

רבי...

רב

נאָר... אַ ייד מעג האָבן קנאה אויך, אָבער מיט אַ מאָס.

אשר

אָבער אַ שולּ, רבי. איך זאָג, די שטאָט האָט עס נישט פאַרדינט.

גרשון

כ׳לעבן, ווי דו רעדסט נאַרישקייט.

רב

געוויס נאַרישקייט. אַ שטאָט טייערע יידן, פרומע יידן. מען טאָר נישט מהרהר זיין... נו, לחיים, ישראל-נח...

ישראל-נח

לחיים, רבי... איר האָט זיך נישט באַדאַרפט מטריח זיין. כ׳בין נישט ווערט דעם כּבוד... כ׳האָב געוואָלט זיין באַאיידיק. אָט

האָב איך געהערט מיינע חובות, איך וועל אויסצאָלן און דער-נאָך, אויב אַזוי איז ביי גאָט —

ר ב

שלאָגט אים איבער

שאַ, רעד עס נישט. חובות צאָלן. ביסט קיינעם נישט שולדיק. כ׳האָב געהערט מיט אַלעמען. מען איז צו מיר געקומען. כ׳האָב מיט אַלעמען דורכגעשמועסט. איך ווייס, אַז דו האָסט דעם שבת נישט געהאַט... כ׳מיין נו, גאָרנישט...

א ש ר

גיט א פאטש מיט די הענט

וואָס זאָגט איר, רבי?

פ ע ר ל

חלילה, איך האָב מיר פאַר קיינעם נישט באַקלאָגט.

ג ר ש ו ן

ישראל-נח האָט נישט געהאַט פאַר וואָס שבת צו מאַכן!

פ ע ר ל

ס׳איז מיר געווען א חרפה צו בעטן.

ט ע ו י ע

אַן עוולה, פערל. אַן עוולה, זאָג איך דיר, ישראל-נח. טעוויע לעבט דאָך נאָך.

א ש ר

און אשר איז דאָך אויך נאָך דאָ אויף דער וועלט.

ג ר ש ו ן

ווען מיין ווייב וואָלט עס וויסן אַזאַ זאַך...

ר ב

כע, כע, וואָס יידן זענען. אויפן דאָרף זענען צדיקים. וווּ א יידיש הויז — דאָרט איז א צדיק.

ל י י ז ע ר

וואָס האָט זיך מישב געווען אַן א זייט עפעס מיט בלומען, וועגדט זיך פלוצלינג צום עולם טומלענדיק זיך מיט די הערטער

רבי, איך וויל באַנאייך עפעס פרעגן.

ר ב

נו, לאָמיר הערן.

ל ייזער

איך וויל נעמען אויף זיך... כ׳מיין...

ר ב

וואָס ווילסטו נעמען אויף זיך... חובות... נו, ביסטו דאָך סיי ווי מיט ישראל-נחן.

ל ייזער

איך מיין, אויב ס׳איז באַשערט צו שטאַרבן... איך מיין—איך וועל...

בלומע

צעשרעקן

וואָס רעדסטו, וויסט איך נישט...

ר ב

שרייט אן אויף אים

שאַ, מען פרעגט נישט ביי דיר! מען רעדט נישט אַזעלכע זאַכן. שאַ זאָל מיר זיין!

דער עולם צעטומלט זיך ווידער.

ל ייזער

זאָל מיר דער רבי מוחל זיין, אויב כ׳האָב זיך אַרויסגערעדט מיט אַ נאַרישקייט.

ר ב

אַוודאי, נאַרישקייט. הוילע נאַרישקייט. אַ לעבעדיקער מענטש באַדאַרף לעבן. באַדאַרף לויבן גאָט און לעבן, הערסט, דו שייגעץ אייגער!

י ש ר א ל - נ ח

אין עקסטאַז

אַוודאי לעבן. איך וויל לעבן, רבי. רבי, איך וויל נאָך לעבן...

ער פֿאַלט דעם רב אויפן האַלז און הייבט זיך פֿונאַנדער. זיינע פּוחות הויבן אים צו פֿאַרלאָזן, ער חזרט איבער מיט הנינה אַלץ די פֿריערדיקע „לעבן מיל איך".

רב

וועסט לעבן. דיין ווייב וועט לעבן, דיין קינד וועט לעבן..
אוי, ער פאלט... זאל מען אים אנידערלייגן אויפן בעט...

טעווי'ע

וואס איז מיט דיר, ישראל-נח?

אשר

פארשוואלט.

פון צווישן צימער דערהערט זיך פלוצלינג בלומעס געווין.

פערל

בלומע, הער אויף, ווארים איך וועל עס נישט אויסהאלטן.

רב

וער ווינט עס דארט? שא, שטיל'ער זאל זיין! ס'איז דיין
ווייב, לייזער, זאג איר זי זאל נישט ווינען.

לייזער

לויפט אין צווישן צימער.

פערל

הייליקער רבי, סוט תפילה פאר אונז.

רב

וו איז זיין געלעגער? לייגט אים אויף זיין געלעגער.

ישראל-נח

שעפטשעט

יא, אויף מיין געלעגער... יא, רבי... יא, רבי...

אלע אינאיינעם העלפן פירן ישראל-נחן אין צווישן צימער ארײן. בתיה-
פייגע טראגט נאך דעם לאמפ. אין פאדערשטן צימער ווערט פינצטער, אויסער א
פאס ליכט, וואס שלאגט זיך ארײן פון טיר.

פערל

קומט ארײן, צוויגט זיך צום קינד. שעפטשעט

קינד מיינס, לעבן מיינס... צוליב דיר וועט דיין מאמע לעבן...
צוליב דיר מוז די מאמע לעבן...

ר ב

פון צוויטן צימער דערטרעגט זיך זיין שטימע. רעדט קלאר: „ברוך דין האמת"... די מענער דאָרט איינציקווייז חזרן איבער: „ברוך דין האמת"... עס הויבט זיך אָן צו ווידן אין צוויטן: מע בלומעס געווינן. מיט אָן אייגנעאַלטענעם געווינן ענטפֿערט אָפּ פּערל, אינגאַנצן אַריבערגעבויגן איבערן וויג.

1915

* * * * * * * * * * * *

דער תקיעת־כף

(דראַמע אין פינף אַקטן)

פערזאָנען:

חנהלע — זייער טאָכטער.

כאַשע.

דוד — איר זון.

פייע.

ערשטער אָרעמאַן.

צווייטער אָרעמאַן.

פּראָל

א גרויס צימער, רעכטס און לינקס טירן אין פּענצטער. רעכטס שטייט א בעט. אויפן בעט ליגט דודל. נאַכט. אויפן וואַנט ברענט א בוימל־לעמפּל.

דער בוימל גייט אויס.

כאַשע

זיצט בייס בעט. קוקט אָן דעם קראַנקן. איר געזיכט איז סול מיט שרעק אין אומרויקייט. זי הויבט זיך אויף פֿון איר אָרט, וויי זי זאָל זיך מישב זיין אַליין מיט יך צי לאָזן דעם קראַנקן. זי נעמט פּאַרזיכטיק דאָס לעמפּל פון וואַנט און גייט שטיל ארויס.

דודל

הויבט אָן צו קרעכצן. פֿלוצלינג אין שרעק

חנהלע! ס׳טעס נישט טון... וואַרט ביז כ׳וועל שטאַרבן. גייט זאָגט. אַז כ׳וועל שטאַרבן...

שטיל.

כאַשע

קערט זיך צוריק מיטן ליכטיקן לעמפּל. שטעלט עס אויפן אָרט

ביסט וואַך, מיין קינד? אַ וועלט מיט רשעים. נישט פאַרגונען מיין גליק. כ׳בין ביי אַלעמען אויף דער צונג געווען... שלאָפסט זוידער...

הערט זיך צו

דודל

הויבט אויף דערשראָקן

כּאַשע

וואָס איז, מיין קינד!

דודל

וועך כּ׳פֿאַרמאַך די אויגן... וועך כ׳וויל אייגדרימלען...

כאַשע

קושט אים

אויף מיר, מיין גאָט, גיס אויס דיין צאָרן... וואָס זעסטו, מיין לעבן?

דודל

כלי־עס פֿון געזיין

מאַמע, שיק אין מיל אַריין. חנהלע וועט פֿאַרקנסט פֿאַר אַן אַנדערן. זי ווינט... זי ווילן נישט... מיט געוואַלד...

כּאַשע

ס׳אַ חלום, מיין קינד.

דודל

מיך פֿרעגט מען נישט... חנהלע, מיך נישט. מולטוב, שרייט מען. הענעכּס שטוב איז באַלויכטן. דער שבתדיקער הענגלייכטער, אין אַלע העסעס ליכטן...

כּאַשע

מיין קינד, וועסט געזונט ווערן. חנהלע וועט דיינע זיין. מען וועט אייך ביידן איה״ש צו דער חופּה פירן. דו וועסט געזונט ווערן...

דודל

רעדט מיר פֿון תּיך

געדענקסט, האָסט מיר דאָס וואָרט געגעבן?.. וועסט מיין טייבלע זיין. אין וואַלד שבת... קיינער ט׳ניש געווינסט... געדענקסט — ס׳וואָרט געגעבן, וואַרט, וועך כ׳וועל שטאַרבן...

כּאַשע

מיין קינד, וועסט זיין געזונט דער וואָס אין הימל וועט אַזוינס דיין מאַמען נישט טון.

דודל

קלערער

זאָג מיר, מאַמע, פֿאַרוואָס איז שוין אַווי לאַנג ביי מיר חנהלע נישט געווען? וועט לאָזט זי נישט אַריין צו מיר? מאַמע, שיק צו הענעך דעם מילנער; איך וויל זי אַליין פרעגן — היינט וועט זי אַ כּלה... וואָס שווייגסטו, מאַמע? ווייסט אַלץ... זאָג, דו ווייסט אַלץ...

כאַשע

איך האָב געשיקט רופן אין שול, תהילים זאָגן. די רפואה, מיין קינד, וועט גיך קומען. זע, דיין מאַמע איז פֿאַרפינצטערט — פינצטער איז איר געוואָרן אַרום.

דודל

די גאַנצע שטאָט איז דאָרט. מענטשן אַ פולע שטוב. מען נעמט פון מיר חנהלען צו...

כאַשע

מיין נשמה פֿאַר מיין קינד. וועט וויל עס בייז טון? וועט וויל עס דער מאַמען פינצטער מאַכן?

דודל

ער ציטערט אויף, פֿאַלט שיער פון געלעגער אַראָפּ

מאַ—מע!

כאַשע

וועט טוט מיין קינד?.. וועט שרעקט מיין קינד...

דודל

מיך לאָזט מען נישט פון בעט אַראָפּ. מיך האָט מען פֿאַרשפּאַרט. איר וועט מען באַלד צו דער חופּה פירן.

כאַשע

וועט צערייסט עס מיר מיין האַרץ? זי קוקט זיך איין אין דודס געזיכט מיין קינד, וואָס זעסטו? דו קוקסט צעשראָקן. זע, דיין מאַמע שטייט לעבּ דיר. אַלץ וועט זי טון. און אויב ס׳איז אַ גזר־דין, וועל איך אים צעריסן... מיין קינד! מיין קינד! קוק גלייך אויף מיר. קוק גלייך אויף דער מאַמען...

דודל

רעדט צעשטרייט

איך בין געשטאָרבן... חנהלע ווײנט. רייסט זיך צו מיר. מע לאָזט נישט. דודל שטאָרבט... חנהלע, כ׳וועל נישט לאָזן... מאַמע, וואָס ווײנסטו?

כאַשע

יאָמערלעך

מיין לעבן... מיין לעבן... וואָס ווײַ מען פון מיין קינד?

דודל

זוייסט אַלץ. דערצייל, דערצייל... כ׳ווייס אויך אַלץ. זע, מען צעקעמט אירע האָר... מען טוט איר דעם חופה־שלייער אָן... כ׳בין נישט מוחל. ניין... קיינמאָל נישט...

שטיל.

כאַשע

באַמערקט עפּעס אומהיימלעכס אין דודס פּנים. קוקט מיט שטאַרע אויגן אַפֿשר גייט וויר. לויפֿט שנעל דורכן סיר לינקס. אײלט גלייך צוריק. דאָס געזיכט איז קרייט. זי שטעלט זיך הינטער דודלס צוקאָפּנס. ברעכט די הענט, דערנענט זיך אויף די שפּיצן פֿינגער, בויגט זיך אײַנערן בעת און קוקט דודן גלייך אין פּנים...

דודל

גאַנץ הויך

מאַ-מע, ווו ביסטו?

כאַשע

דיין מאַמע היט דיך.

דודל

מאַמע, ווו ביסטו?

כאַשע

איך היט דיין געלעגער.

דודל

נ... ניין... כ׳בין נישט מו—חל...

כאַשע

רייסט אויף זיך דאָס ליב. רייסט זיך די האָר. קוקט יעדע ווײַלע צום טיר אַפֿשר גייט ווער. קנייפּט זיך די בּאַקן פֿון שמערצן יאָמערלעך

מיין קינד! מיין קינד!

זי רייסט אים פֿאָר די הענט, שרייט העכער

מיין קינד! מיין קינד!

איינס נאָכן אַנדערן קומען אַריין מענטשן מיט ערנסטע, בלאַסע געזיכטער און בלייבן שטיין ארום בעט.

כאַשע

רייסט דורן

מיין קינד! מיין קינד!

איינער פֿון די מענטשן האַלט זי פֿעסט פֿאָר בײַדע הענט. דער צווייטער חינקט צו איר, זי זאָל שווייגן.

ערשטער אַקט

בײַ הענעך דעם מילנער.

א חיים, אויסגעקאַלעכט היזל. רעכטס צווישן פענצטער. לינקס א טיר אין א צווישן צימער אַרײַן. אַזוינס, אין שבתדיקן הענגליכקייט ברענען ליכט.

הענעך

זיצט בײַם טיש, פֿאַרזונקען אין געדאַנקען

פּעסל

קוקט צו הענעכן, וווּ זי האַלט הארטן אויף א תשובה

חנהלע

זיצט בײַם פענצטער אויף א שלאָף-באַנק. דאָס פנים באַהאַלטן אויפן אַרעם.

הענעך

הויבט זיך אויף פֿון זײַן אָרט. זיכער.

אַזוי בלייבט עס. ווײַל איז דער שיעור צו וואַרטן? דאָס איז נישט פֿאַר מיינע זינד.

פּעסל

דיר איז עס גרינג פון מויל אַרויסצורעדן. פֿאַרגעסן, הענעך, די אַמאָליקע יסורים. ביי אונז איז אַמאָל א רחל'ע געווען — אויך גרייט צו דער חופה געווען.

הענעך

לאָז צורו א ווייל'ע! איך בין א טאַטע בין איך, און דו — א מאַמע, בין הונדערט און צוואַנציק יאָר. טאַטע-מאַמע מעגן נחת האָבן פון זייערע קינדער. — גאָט אַליין הייסט.

חנהלע

גייט צו דער מוטער, נעמט זי ארום

איך שרעק זיך אַזוי, מאַמעשי.

פעסל

אַליין מיט איר האָט ער דווקא געוואָלט בלייבן, — האָט ער צו דיר וואָס גערעדט?

הענעך

און איך וואָלט עס נישט דערלאָזן.

פעסל

זוי דערלאָזט מען עס נישט?

חנהלע

אַז ער האָט מיך דערזען, האָט ער גלייך אָנגעהויבן ווייגען. אין דער שטיל, אָן וועדטער האָט ער געווייגט.

הענעך

און זכות־אָבות איז אויך קיין קלייניקייט נישט. מיין טאַטע, זאָל זיין אין גן־עדן, האָט מיך קיינמאָל נישט פאַרלאָזן.

חנהלע

אין זיינע אויגן איז אַזוי פיל רחמים געווען, אָן וועדטער האָט ער געקוקט אויף מיר. מיר האָבן ביידע געווייגט.

הענעך

האָסט קלאָרע דיבורים געדאַרפט זאָגן. טאַטע־מאַמע, ווייגען, האָסטו געדאַרפט זאָגן: אונזער שטוב וועדט פאַרפינצטערט; טאַטע־מאַמע ווילן פון זייער קינד אַ שמחה דערלעבן.

פעסל

די מאַמע האָט שוין געניג אירע אויגן אויסגעקלאָגט — אַזוי האָסטו געדאַרפט זאָגן. די מאַמע האָט איר שענסט קינד אין דער ערד באַגראָבן און איינס איז איר נאָך אויף דער ערד פאַרבליבן. זאָל איר דאָס איינאיינציקע ששערנדל לייכטן.

חנהלע

זוי זאָל איך אים אַזוינע וועדטער זאָגן? כ׳וועל עס אים

קיינמאָל, קיינמאָל נישט זאָגן. האָסט דאָך מיר אַליין געהייסן, איך זאָל אים ליב האָבן, און איך האָב אים, ווי דאָס לעבן, ליב געהאַט. צו די תנאים איז ער דאָך אַזוי שיין געווען. האָסט דאָך, מאַמעשי, אליין געזאָגט.

קושט דער מוטער שטיל.

פּיע

קומט ארײן

אַ גוטער אָוונט!

פּעסל

ס׳קאָצל קומט. גאָר אַליין?

הענעך

וועט ס׳איז נישט געווינט אַליין צו גיין ביינאַכט.

פּיע

אַז מען דאַרף — גייט מען. וואָס מאַכסטו, חנהלע? חנהלע זיצט נאָך ביי דער מאַמען אויף די הענט. לילטיק ביי אייך אין שטוב. אַזאַ לילטיק מזל זאָל זיין!

הענעך

די שטוב געקאַלעכט; אַף גרייט געווען.

פּעסל

אוי, אויף זיין נאָמען טאָר מען קיין קשיות נישט פרעגן.

הענעך

איך האָב קיינמאָל קיין קשיות נישט געפרעגט.

פּיע

גלעט חנהלען. קושט זי

חנהלע, מיין קינד, וואָס ביסטו אַזוי בלייך? האָסט זיך נישט אויסגעשלאָפן?

חנהלע פֿאַרשעמט זיך

פּעסל

מיינס אַ קינד שלאָפט נישט שפעט. מיט זון צוגלייך איז עס וואַך

פּייע

גישט אמת, חנהלע? ווילסט מיינע אַ טאָכטער זיין?

חנהלע

באַהאַלט איר קאָפּ.

פּייע

וואָס אויף דער לונג — דאָס אויף דער צונג. אַז ס׳האָט זיך געמאַכט אַנדערש, בין איך אַ צייט ברוגז געווען. וועַן זי איז נאָך אַ קינד געווען, האָב איך שוין אויף איר אַן אויג געוואָרפן... דאָס איז דער זיווג, האָב איך פון שטענדיק אָן געשריגן. אַ מאַמע ווייסט, וווּ דער זיווג פון איר קינד איז. זעט מען דאָך, וווהין איר זענט פאַרקראָכן.

הענעך

האָב איך דען אַ ווילן? אַז גאָט וויל באַשטראָפן, געפינט ער דאָס אָרט. מען טאָר נישט רעדן. איך בין אַ פּראָסטער מענטש, אַ מילנער. נאָר דאָס ווייס איך: איך זע, אַז דער וואָס אין הימל שיקט זיין ווינט וואָס אַמאָל פון אַן אַנדער זייט... איך? אַ ווילן?..

פּעסל

אַ מאַמעס האַרץ איז אין הויפּט וווּנדן. וואָס האָב איך געקאָנט טון?

פּייע

איצטער איז דאָך אַלץ קלאָר; אַלץ אויף דער האַנט.

פּעסל

ס׳איז נאָך גאָרנישט באַווּוסט. אַמאָל קאָן איך שטעלן אַ נפש אין קאָן.

חנהלע

ער קאָן נאָך, חלילה, שטאַרבן. איך וויל נישט ער זאָל צוליב מיר שטאַרבן.

אַלע קוקן פאַר־וווּנדערט צו חנהלען.

פּיע

נאָריש קינד, אַ מענטש שטאַרבט פֿאַר זיינע אייגענע חטאים — אַזוי איז עס געשריבן. ס׳איז אמת. אַ בת־יחידה – גאָט אַליין ויז פֿאַר דעם מוחל.

פּעסל

איך שווייג נאָר. אַ צעפֿאָגטע מאַמע בין איך. הלילה איין האָר אויף מיין קינד זאָל פֿאַלן — וואָס איז מיין לעבן?

פּיע

טאָ הערט זשע אויס: איך גיי איצטער פון רב, גיי איך. איך האָב דערציילט ווי דער אמת, האָב איך. הענעך דעם מילנערס טאָכטער איז פֿאַרקנסט געוואָרן פֿאַר גבריאל׳ס זון. און ס׳איז שוין באַלד אַ יאָר, אַז ער קרענקט — אויף וויסטע פעלדער זאָל אויסגיין, וואָס פון אים איז געוואָרן. חנהלע, זאָג איך, איז אַ יינג קינד. טאַמע־מאַמע וויל פון איר נחת האָבן. אַ יאָר צייט—וויפֿל איז דער שיעור? רבי, זאָג איך, איר דאַרפט און איר מוזט דעם קנופ לויז מאַכן...

הענעך

וואָס האָט ער, זאָל לעבן, געזאָגט?

פּיע

זי אַליין, זאָגט ער, זאָל גיין צו אים, בעטן מיט איר אייגן מויל. ער זאָל זי פריי לאָזן.

חנהלע

איך האָב מורא.

פּעסל

וועסט עס טון, מיין קינד?

וונהלע ענטפֿערט נישט.

הענעך

די מאַמע פרעגט דאָך עפּעס ביי דיר!

פּיע

די גאַנצע שטאָט פֿאַרגיסט טרערן. אַלע בעטן ביי גאָט ער זאָל מוחל זיין.

הענעך

איך בין אַ פּראָסטער ייד, אויב דער רבי אַליין האָט מיט זיין מויל געהייסן — פאָלג איך.

פּייע

אַליין פון זיין כשר מויל געהערט.

פּעסל

גייט צו הנהלן, נעמט זי ארום

מיין האַרץ ווערט מיר צעפּלאָגט פאַר ווייטיק און שרעק. הער זיך גוט אײַן. איך וועל דיך לערנען, ווי דו זאָלסט רעדן.

פּייע

דאָס גלייכסטע, דאָס גלייכסטע!

חנהלע

אוי, מאַמעשי, כ׳וועל נישט קאָנען, כ׳וועל נישט קאָנען!

פּעסל

זאָלסט ווייגען פאַר אים, זאָלסט אים זאָגן, וועסט פאַר אים גאָט בעטן.

חנהלע

אוי, מאַמעשי, כ׳וועל עס נישט קאָנען. ער האָט דאָך מיך אַזוי ליב געהאַט... ווייסט נישט, מאַמעשי, ווי ער האָט איבער מיר געווויינט יום־טוב, אַז איך בין געווען בייַ אים.

פּייע

אַזוינע ווערטער טאָר אַ יידיש קינד פאַרן מויל נישט אַרויס־ברענגען.

חנהלע

וישט די טרערן.

הענעך

שעם זיך, טוסט דעט טאַטן חרכות אָן.

פּייע

חנהלע, אַנדערש רופט מען זי נישט אין גאַנצן שטאָט. די

גאַנצע שטאָט וועט פאַר דיר גאָט בעטן, זאָלסט חלילה, נישט באַשטראָפט ווערן,

הענעך

קושט חנהלען, רעדט צערטלעך

פאָלג דיין טאַטן. אַז אַ טאַטע זאָגט, מסתמא ווייסט ער. איך אַליין גיי מיט דיר. ער וועט דיר מוזן מוחל זיין. איך וועל פאַר דיר רעדן. זאָלסט נאָר זאָגן: טאַטאַ-מאַמע פאָלג איך.

חנהלע

וויינענדיק

טוט מיט מיר, וואָס איר ווילט.

פייע

מיין טאַטע, דער צדיק, וואָלט לעבן, כ׳וואָלט גאָר צום רב נישט געגאַנגען.

הענעך

ניין, צו א רב גיין באַדאַרף מען. א רב טראָגט א גאַנצע שטאָט אויף זיינע פלייצעס. חנהלע, נאָך היינט וויל איך זאָלסטו מיט מיר גיין.

פייע

היינט, היינט וועט מען נאָך טעלער ברעכן! איך בין גרייט. מיין זון איז מסכים...

פעסל

זי טראָגט אַרויס פון צוהייטן צימער נייע קלידער. לויגט אויפן טיש

אַך פאַרטיק, אַך גרייט, ווייַ דער מאַמען. געמיינט, אין זייד, אין סאַמעט מיין קינד איינהילן, צו דער חופה עס פירן. ווי צו דער מאַמעס יאָרן. אָט אַזוי האָט זיך געוואָלט מיין האַרץ מרייען, אַז כ׳האָב רחלען פאַרקנסט.

חנהלע

וואַרפט זיך דער מוטער אויפן האַלז

אוי, מאַמעשי, וואָלסט וויסן, ווי עס שרעקט מיך! וואָלסט וויסן, ווי עס קלאַפט מיר דאָס האַרץ. ווי זאָל איך אַזוינע ווערטער זאָגן? ער האָט די אַלע קלייַדער געזען. איך האָב אים

דערצײלט, אין וואָס פאַר אַ קלײד מען וועט מיך צו דער חופּה פירן.

פּיע

חופּה־קלײדער לײגן אויפן טיש און איר פילט אייער שטוב מיט טרויער אָן — אויף וויסטע פעלדער זאָל עס אויסגיין!

הענעך

ס׳איז מיין קינד, מיין בלוט, איך האָב רשות.

פּיע

אין בין אויך אַ מאַמע פון אַ קינד.

חנהלע

קום איך צו אים... אַז איך קאָן נישט רעדן. מאַמעשי, אפשר וועט ער צוריק געזונט ווערן און איך וועל אים ווידער ליב האָבן פונקט ווי דו האָסט אים ליב געהאַט.

פּעסל

איך האָב אים ליב געהאַט, מיין קינד. ער איז בײַ מיר אַן אויג אין קאָפּ געווען. דו ביסט אָבער מיין גאַנץ לעבן. חלילה, עפּעס אויף דיר — איז שוין דיין מאַמע אויף דער וועלט נישטאָ. קום מיט מיר, מיין קינד, ביידע וועלן מיר גיין. מיט טרערן וועלן מיר אים בעטן ער זאָל אונז מוחל זיין... זאָל ער אונז אָנקוקן און זען וויַ גרויס איז מיין פּיין. זאָל ער דעם תקיעת־כף מוחל זיין... וועסט גיין? יאָ?

הענעך

דער טאַטע איז מספּים, זי וועט גיין.

פּיע

אַלע מספּים, אַלע מספּים! איר גייט און איך וועל דאָ בלייבן וואַרטן בײַ איר וועט צוריקקומען מיט אַ פּריילעך האַרץ.

חנהלע

באַהאַלט איר קאָפּ אויף דער מוטערס אקסל. וויינט

אוי, מאַמעשי, מאַמעשי, ווי עס שרעקט מיך מיין האַרץ...

צווייטער אַקט

בייַ הענעכן

אין שטוב איז האלב־פינצטער. אויפן קוימען דערבערעצן שטיקלעך קין. א צייט איז אין שטוב קיינער נישטאָ. ס׳הערט זיך נאָר דאָס קנאקן פון די גל׳ מענדע העלצלעך. אונטערן פענצטער רייסט דער חינט און חיינט זיך פונ־ אַנדער פון צייט צו צייט. אויפן טיש ליגן די חופה־קלידער.

הענעך

קומט אַריין פון דער גאַס. אומרויק. ער לויגט צו שטיקלעך קין צום פֿייער ס׳הערט ליכטיקער. דער חינט שטאַרקט זיך. ער גייט צום פֿענצטער אַן קוקט אין דער פינצטערער נאַכט אַרײַן. רעדט צו זיך אַליין.

כ׳האָב עס נישט געדאַרפט. כ׳האָב עס נישט געטאָרט. ס׳וועט נאָך מיר די מיל אונטערן בארג פֿאַרטראָגן!

דער חינט פֿאַרגייט זיך הינטערן פענצטער, ער איילט אויף דער גאַס אַרויס.

פּעסל און חנהלע קומען אַריין. חנהלעס אויסזען איז פֿאַרענדערט פֿאַר שרעק.

פּעסל

ס׳אַרא קלֿלה! פֿאַר וועמעס מעשים? פֿאַר וועמעס חטאים?

חנהלע

באַהאַלט מיינע קליידער. כ׳האָב מורא צו קוקן אויף זיי.

פּעסל

טראָגט די קליידער אין צוריקן צימער אַרײַן

מיין בלוט, מיין הארץ. גאָט אין הימל, וואָס איז געשען? וואָס איז געשען?..

קערט זיך צוריק.

חנהלע

מיר איז קאַלט, מאַמע.

פעסל

קושט חנהלען. דעקט זי אין מיט א טוך

מיין ווייטיק און מיין פיין זאָלן זיך אין איין גרויסער תפילה פאַר דעם וואָס אין הימל אויסגיסן.

חנהלע

זיצט ביים טיש אַן ווערטער. איר בליק בלאָנדזשעט אַרום צעשראָקן.

פעסל

קוקט אין פענצטער

ס׳האָט זיך דער שטורעם אויך אויף מיין קאָפּ אַראָפּגעלאָזן. אַזאַ בייזע נאַכט. אַליין אין מיל. ווי וועט ער עס זיך קאָנען אַליין אַן עצה געבן? ס׳טראָגט די מיל גאָר אָן רחמנות. לאָמיר גיין צום טאַטן געווינער ווערן.

חנהלע

ענטפֿערט נישט.

פעסל

מיין קינד, גאָט וועט אונז מוחל זיין.

חנהלע

הער, ווי דער ווינט פייפט. הערסט, ווי ער ווייניט? דאָס וויינט ער.

פעסל

מיין קינד, מיר וועלן נאָך מאָרגן אַלע גיין. אינאיינעם וויינען דאָרט.

חנהלע

דער ווינט רעדט ווערטער. אויפן וועג האָב איך געהערט מיטן ווינט — „חנהלע"... אָט, הער זיך איין.

פעסל

נאָר דיין מאַמען וועט גאָט באַשטראָפן, נאָר דיין מאַמען.

הענעך

לויפֿט ארײן

איר זענט דאָ? גיכער העלפֿט מיר, אומגליקלעך זענען מיר! ער וועט די מיל צעטראָגן אויף שפּענער.

פּעסל

ברעלט אויס מיט געוויין

נאָך אַלעמען, הענעך, נאָך אַלעמען.

הענעך

מיר ווערן די האָר, ווי שפּילקעס אויפֿן קאָפּ! קומט מיט מיר אויף דער גאַס!

לויפֿט ארויס.

פּעסל

צום טאַטן קום, מיין קינד. ווינטן, שטורעמס — אַלץ אויף מיר... אַלץ אויף מיר...

חנהלע

כ׳וועל אויף דער גאַס נישט גיין. מאַמע, לאָז מיך נישט אַליין!

פּעסל

ער ווייסט נאָך גאָרנישט. ער ווייסט גאָרנישט. ווי זאָגט מען עס אים אָן אַזוֹ קלאָג?

חנהלע

אויב איך וועל אַליין נישט גיין, ער וועט מיך פון שטוב אַרויסשלעפּן, מיט געוואַלד פֿאַר די האָר וועט ער מיך שלעפּן... „מיט מיר קום", ט׳ער שרייען...

פּעסל

קוקט אין פֿענצטער

פֿאַמעלעך... פֿאַמעלעך... וואָס אין הימל דערבאַרימט זיך — ער האַלט איין. געלויבט ביסטו, גאָט! ער וועט דאָרט אָן כּוחות בלייבן, ער וועט די נשמה לאָזן. געלויבט ביסטו, גאָט.

זי קוקט אַנגעשטרענגט אין פֿענצטער.

חנהלע

וואָג מיר, מאַמע, פֿאַרוואָס האָבן זיי מיך אַרויסגעטריבן פון שטוב? כ׳האָב געוואָלט אים זען. בעטן. זאָג, ווייסט אַלץ.

פּעסל

ער האָט איינגעהאַלטן! ער פֿאַרבינדט מיט קייטן די פֿליגל.. געלויבט ביסטו, גאָט... געלויבט ביסטו, גאָט!

חנהלע

איך האָב געוואָלט שרייען: „דודל, כ׳בין דיינע״ און זיי האָבן מיך פון שטוב אַרויסגעטריבן. זאָג, וואָס זענען לייט אָנגע־צונדענע געשטאַנען אויף דער ערד?.. מאַמע, דערציי׳ מיר.

פּעסל

טרעט אָפּ פון פענצטער. ס׳איז צו באַמערקן, אַז זי האָט גאָרנישט געהערט, וואָס חנהלע האָט גערעדט

וואָס ציטערסטו אַזוי פון קעלט? גאָט האָט רחמנות געהאַט. אַלץ אויף מיר וואַרף אַרויף. אויף דער מאַמען...

הענעך

קומט אריין בלאָס, צעשראָקן. אָטעמט שווער, וי נאָך א גרויסע מלחמה

דערציילט, וואָס איז געשען? וווּ האַלט?

פּעסל

זעץ זיך, האָסט די כוחות פאַרלוירן.

הענעך

דאָס איז נישט קיין ווינט געווען. ניין, ס׳איז נישט קיין ווינט געווען. ס׳האָט די פינגער אין ראָד געבראָכן. ס׳האָט די וועגט גערישן. ניין, נישט גערישן — נאָר ווי א וואַלף געווייגט. האָט גערעדט. כ׳האָב די לעכער אין אַלע וועגט פאַרשטעקט און ס׳האָט צוריק דורכגערישן פון אַלע זייטן. צום ערשטן מאָל טרעפט עס. כ׳האָב געפרווט די פליגל אָן א זייט אָפּדרייען — ס׳האָט נישט געהאָלפן. ער איז וואָס אַמאָל פון אַן אַנדער ווינקל פאַרלאָפן...

פּעסל

קוקט הענעכן אין פּנים אַרײַן. ווישט אים דעם שוויים פון שטערן אַ קאַלטער שוויים אויפן שטערן אַרויסגעטראָטן.

הענעך

וווּ זענט איר געווען? און וואָס איז געשען?

פּעסל

ווען איז פּייע אַוועק?

הענעך

ס׳האָט געמוזט רייסן דער ווינט, איז זי אַוועק אין שטאָט אַריין. ס׳האָט זי פון אָרט אַ ריס געטון, איז זי אַוועק. שטייט פּאַרטראָט. זיי קוקן אים אָן דאָס הארץ זאָגט מיר עפּעס, האָט אים זי גוט אָנגעקוקט? איז עס אויף געווויס פּייע געווען?.. דאָס איז פּייע געווען?.. הא, וואָס שווייגט איר?

א סוויטע שטילקייט.

הענעך

חנהלע, וואָס זיצסטו אַזוי? העכער רעד—זאָג מיר! ס׳שפּרינגט מיר דאָס הארץ אַרויס פאַר שרעק. זאָגט מיר...

פּעסל

פּרעג נישט, פּרעג נישט. לאָמיר צו גאָט תּפילה טון. זוך דעם סאַמנס תּהלים—זאָג, זאָג תּהלים, הענעך, מיר זענען נישט אַליין.

הענעך

קוקט אין פּענצטער

פּינצטער, מוראדיק פינצטער. דערצייל, וואָס איז געשען? זע, איך דערקען זי דאָך נישט!

פּעסל

ס׳איז שלעכט, הענעך. שלעכט. אַ מוראדיקן זינד באַגאַנגען... א מוראדיקע זינד.

חנהלע

ער האָט אונז נישט מוחל געווען. געשטאָרבן און נישט מוחל געווען...

הענעך

און ער וועט מאָנען זיינס! ער מאָנט זיינס. שלעכט; אין מיל, אַנטקייגן מיינע פענצטער, האָט ער זיך פֿאַרקלִיבן... ער האָט מיר די מיל געוואָלט פֿאַרטראָגן,, פון מיל האָט ער אָנגעהויבן... צום רב! לאָמיר אַלע אין שטאָט אַריינגיין — אַלע!

לאַבּט נערחמע אָנטון זיין קאָפּטן.

פּעסל גייט צו נאָענט צו הענעכן, קוקט אים צעשראָקן אָן.

חנהלע

טאַטע! דיין קאָפּ... דיין בּאָרד... ווייס געוואָרן...

דריטער אַקט

פֿארנאַכט. דרויסן רעגנט עס זיך העכער שטוב מיט אַ שטרויענעם דאַך. פֿאַרן שטוב—אַ פּריזבע צום זיצן. אַ בּרונעם. אין דעם הינטערגרונט אַ הינט-מיל אויף אַ בערגל. נישט ווייט פֿון מיל אַ זאַמדיקער וועג, העכער זיצט אויפֿן פּריזבע, לעבן אים זיצט חנהלע.

הענעך

מען וואָלט עס קאָנען מיט אַ פּור פֿאַרפֿאָרן אין וואַלד אַריין. צוזאַמענגעמען די אָפּגעבראָכענע צווייגן. דער וויגט האָט געגוג אָנגעדרייט. און ס׳באַווייזט אַך אויף שטורעם.

חנהלע

אַזוי לאַנג די מאַמע נישטאָ. ס׳וועט שוין באַלד נאַכט.

הענעך

בערג טראָגט איבער דיין מאַמע יעדן טאָג פון ים צו ים.

חנהלע

אַלע נאַכט פֿאַרן שלאָפֿן גיין, זאָלסטו די פּליגל גוט מיט קייטן איינבינדן.

הענעך

יאָ, ווען ס׳וואָלט העלפֿן!

שטיל

חנהלע

ווי האָסטו עס געקאָנט אַליין אייגזיין אין מיל?

הענעך

דיין טאַטע וויל נישט מיט דער טאָרבע אַוועקגיין. קוק צום הימל אויפֿן הימל אַרעגנבויגן... אויף דער ערד אַ שטורעם.

חנהלע

פֿאַרוואָס איז צו דער לוויה פֿייע נישט געקומען? פֿאַרוואָס איז זי נישט געגאַנגען?

הענעך שווייגט. ער לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ. חנהלע קוקט אים אָן. מיטן הענט באַוועגט זיך אָן אַרעמאַן. טראָגט א גרויסן פּאַק אויף די פּלייצעס. בייס זייט א טאַרבע, אין האַנט א לאַנגער שטעקן. ער פֿאַרנעמט זיך צום שטוב. הענעך און חנהלע באַמערקן אים נישט.

אָרעמאַן

גיים צו גאָר נאָענט

א גוטער אָוונט!

הענעך און חנהלע טאָכן אויף האַלב דערשראָקן. חנהלע זעצט זיך באַזונדער

הענעך

קומט צו זיך

שלום עליכם. פון וואַנען קומט א ייד?

אָרעמאַן

עליכם שלום. די נאַכט האָט מיך פֿאַרכאַפּט. וויל זיך אויסרוען.

ער נעמט אַראָפּ דאָס פּעקל פון פּלייצע

הענעך

פון ווייט?

אָרעמאַן

גאָר ווינציק היינט דורכגעמאַכט, א ווייַרסט אַכט פונדאַנען אינגאַנצן גענעכטיקט.

הענעך

אינגאַנצן א ווייַרסט אַכט פונדאַנען?

אָרעמאַן

זעצט זיך

עך, די פיס פֿאַלגן נישט. פּלעגט אין די גוטע יאָרן אַ שפּרייז טון — מיט פערד נישט געווען צו דעריאָגן.

הענעך

זיפֿצט אָפּ

אָט דאָס איז די מעשה... און אַלט ווערט מען אַמאָל אין איין נאַכט.

אָרעמאַן

קוקט אָן חנהלען

אַ טאָכטער, מסתמא?

הענעך

אַ בת־יחידה.

אָרעמאַן

מהום...

שטיל

הענעך

איז אין יענע געגנטן, כ׳מיין פונוואַנען איר גייט... האָט זיך דאָרט גאָרנישט געהערט?

אָרעמאַן

שרפות מיינט איר, וואָס?

הענעך

אַזוי מיין איך. ס׳הערט זיך גאָרנישט, אַ ווינט האָט געמוזט זיין אַ גרויסער?

אָרעמאַן

האַ, האַ! דאָס מיינט איר? יאָ, אַ שטאַרקער ווינט געווען. ס׳האָט דעכער גערישן, די שטרוי פון די שיירן, עט וו פֿאַרטראָגן.

הענעך

באַוויזט צום מיל

אָט שטייט דער בעל-מפרנס מיינער. ס׳האָט אַ בארג אַש גע־קאָנט ווערן פון אים. גאָטס חסד איז בייגעשטאַנען.

חנהלע

דער טאַטע האָט אים אַליין אייגעהאַלטן.

אָרעמאַן

קריגט מען אַפּי אייך אַביסל וואַסער. די הענט צו וואַשן? כ׳האָב נאָך קיין מנחה נישט געדאַווענט.

הענעך

גיי, ברענג אַרויס, מיין קינד, אַ קענדל וואַסער.

חנהלע לויפט אין שטוב אַרײן

אָרעמאַן

אַ שידוך וואָלט נישט שאָדטן צו טון, נחת האָבן.

הענעך

קוקט אָן דעם אָרעמאַן פֿאַרדעלטיק.

אָרעמאַן

אין וועג איז אין אַלע פיר זייטן מזרח. צום עלענדן אין וועג קוקט גאָט אַרויס פון אַלע זייטן.

הענעך

אַך, ווי ס׳איז אמת! ווי ס׳איז אמת! מען זינדיקט אַמאָל מיטן מויל, מיט שלעכטע מעשים... איך בין אַ פֿראָסטער מענטש; גאָר אַ פֿראָסטער—נאָר פֿאַר איין מאָל האָט מען מיר די אויגן געעפנט. באוויזט זיינע גרויע האָר אין באָרד איר זעט? אָט דאָס איז פֿאַר איין נאַכט...

חנהלע

טראָגט אַרויס וואַסער

איך קאָן אָנשעפן פרישע וואַסער, אויב איר ווילט.

אָרעמאַן

ס׳גוט, ס׳גוט אַזוי, שיינע טאָכטער.

הענעך

איר פֿאַרשטייט, רבי יד, אַז אַ שטורעם רייסט זיך אַרויס, איז גאָרנישט צו מאַכן: קערט ער איבער מערב צו מזרח, מזרח צו מערב.

אָרעמאַן

אַך, מנחה, מנחה...

ער וואַשט די הענט.

חנהלע

וועסט בעטן דעם יידן, ער זאָל ביי אונז נעכטיקן.

הענעך

איר וועט קאָנען איבערנעכטיקן ביי אונז, אויב איר וועט וועלן.

אָרעמאַן

יאָ, ס׳איז ווויל, ס׳איז ווויל.

פּעסל

קומט אַן מיטן וועג, טראָגט אַ זעקל אויפֿן פּלייצע. זי באַמערקט דעם פֿרעמדן. איר געזיכט דריקט אויס וווּנדער אין פֿריד צוזאַמען. וואַרפֿט אַראָפּ דאָס זעקל.

גאָט, האָסט אָנגענומען מיינע תּפילות!

חנהלע

קושט דער מוטער

ביסט אַזוי פֿרייליך, מאַמעשי, אַזוי פֿרייליך!

הענעך

קוקט זי אַן פֿאַרוווּנדערט.

פּעסל

כ׳האָב לעבן מיינע פֿענצטער דעם צייכן געפֿונען. גאָט זאָגט ס׳איז צייט... וועד האָט אייך, ליבער ייד, געשיקט צו מיר?

אָרעמאַן

די נאַכט האָט באַפֿעלן. אַמאָל, אין די יינגערע יאָרן, אַז ס׳פֿלעגט זיך נישט מאַכן אַנטקייגן נאַכט אַ שטוב מיט אַ מזוזה, פֿלעג איך אין פֿעלד הינטערן דאָרף אויסרופֿן, אָדער אין וואַלד ערגעץ אונטער אַ בוים. הייבט מוז איך מיין עלטער אָנפֿרעגן.

פּעסל

גאָט האָט אייך צו מיר געשיקט! מיין שטוב איז פֿאַר אייך אָפֿן. מיין ברויט, מיין זאַלץ איז פֿאַר אייך געגרייט. הענעך, נאָך היינט וועל איך שיקן אין די נאָענטע דערפֿער, אויפֿכאַפֿן אַלע אורחים, זאָלן זיי קומען צו מיר. גלייך מיט דער זון וועל איך אויפֿשטיין און פֿאַר זייער געזונט בעטן.

אָרעמאַן

יאָ, הכנסת אורחים, הכנסת אורחים מאַכט עלנטע פֿאַר אומעלנט...

הענעך

ווער האָט עס דיר אַזוינע הייליקע ווערטער אונטער דער צונג גלייגט?

אָרעמאַן

איך בין שוין נישט מיד, שוין נישט מיד.

הענעך

ס׳האַרץ וואַקסט אין מיר פֿאַר שמחה, כ׳וויל וויסן וואָס ס׳איז געשען. דיין פּנים איז אויפסנייַ געבוירן געוואָרן.

פּעסל

אַ־וי האָט דער רבי געהייסן: יעדן אורח אויף נאַכט־עגער פֿאַרהאַלטן. מיט מיין ברויט און זאַלץ אים זאָל מאַכן, פֿאַר יעדן אורח מיין ביטער האַרץ אויסגיסן, דערציילן דאָס אומגליק און זאָל יעדער אורח באַזונדער פֿאַר מיין שטוב און הויז־געזינד גאָט בעטן. חנהלע מיין ליכט, מיין לעבן! פֿאַר דיר זאָל די גאַנצע וועלט גאָט בעטן...

חנהלע

קלעפּט זיך צו דער מוטער. קוקט איר פֿאַרוונדערט אין די אויגן.

הענעך

מיין קינד, נאָר מיט שכל. ס׳האַרץ קאָן אַרויסשפּרינגען. טרויער איבער דער מאָס קאָן יעדע באַשעפּענישׂ איבערטראָגן. נאָר איבער דער מאָס שמחה, מיין קינד, איז נישט אַזוי גרינג צו באַנעמען.

אָרעמאַן

דערציילט, וואָס ס׳איז געשען?

פּעסל

יעדן טאָג וועט די מאַמע אירע ליידן אויסדערציילן און בא־רימהאַרציקע מענטשן וועלן פֿאַר איר אין הימל בעטן. פֿאַר־שטיינערט איז מיין האַרץ געווען, מיט שטומע אויגן האָב איך געקוקט אַרום מיין שטוב. כ׳האָב געוואַכט בייטאָג, כ׳האָב גע־וואַכט ביינאַכט אַרום מיין קינד. כ׳האָב צו מזרח, מערב, צפון,

דרום מיינע אויגן געוועדט, פונוואַנען זאָל מיין הילף קומען?.. היינט האָב איך דעם ערשטן צייכן געהאַט — דער מאַמעס טרערן איז פֿאַרן כּסא־הכּבוד פֿאַרגאָסן געוואָרן.

אָרעמאַן

וואָס איז דער מער?

הענעך

אין גאָטעסווילן, וואָס איז געשען?

פּעסל

אויף מיין שטוב איז אַ קלאָה געלאָגן, פֿאַר מיינע זינד. פֿאַר מיינע חטאים... ביז אייער קומען האָט זי נאָך אונטער מיין פּענצטער געלויערט. אַ פֿאַרשאָלטענע אשה בין איך געווען. צען יאָר חאָב איך מיט מיין באַשערטן געלעבט, און דער וואָס אין הימל האָט מיך מיט קיין איינציק קינד נישט געוואָלט אויפֿריכטן. אויפן עלפטן יאָר זענען מיינע תפילות אָנגענומען געוואָרן און כ׳האָב אַ טאָכטער געבוירן. ס׳האָט זיך זיין חסד ווידער דערבאַרעמט און האָט מיר נאָך אַ טאָכטער געגעבן. מיין בעכער איז מיר מיט איין מאָל פול געוואָרן. דאָס גליק האָט זיך מ׳ר איבער די ראַנדן געגאָסן. פרייטיק האָב איך בײַם אָרון־קודש ליכט געצונדן און ביינאַכט האָב איך געקוקט מיט פֿאַרכּט, אין דער שטיל, ווי עס לייכט דער מזל מיינער. איך האָב גאָטס שול באַלויכטן און ער האָט מיין שטוב געענטשט...

הענעך

ס׳איז אמת... ווי זיין נאָמען.

פּעסל

ווי זאָגען אין פּעלד זענען זיי ביי מיר געוואַקסן, איך האָב מיך געפֿאַרכטן זייער נאָמען אָנצורופן. זאָל איבריק זייער נאָמען, חלילה, ביי דעם וואָס אין הימל נישט ווערן. רחל׳ע די עלטסטע האָט ווי די לייכטיקע זון געשיינט. פון איר איז אונזער שטוב שטענדיק פול געווען מיט געזאַנג. וועג זי איז נאָך

אַ קינד געווען, איז זי שוין אין שול אַריינגעלאָפן איר ליכ־טעלע אָנצינדן. נאָר מער האָט זיין נאָמען נישט געוואָלט... כ׳האָב זי מיט אַ חתן אַ גאָטסאַרכטיקן פאַרקנסט. און וועלן די צייט איז געקומען איר די חופה־קלײדער צו נייען — איז שוין פאַרקערט געווען מיין פרייד צו לייד. איז מיר דאָס מיין גאַנצע לעבן פאַרבליבן. מיין טרייסט, מיין נשמה, כ׳האָב זי מיט אַ חתן פאַרקנסט, איז ער אין אַ פינצטערער קרענק אַרײַנ־געפאַלן. אַ יאָר צייט האָט עס געדויערט. זיין גוף איז אינ־גאַנצן געוואָרן ווי אַ צוים־שטעקל אויסגעטריקנט... מיר האָבן געווײַנט ער זאָל אונז דעם תקיעת־כף מוחל זיין — ער האָט נישט געענטפערט.

אָרעמאַן

און וואָס ווייטער?

העגער

דעם תקיעת־כף געבראָכן.

אָרעמאַן

און איצטער?

פּעסל

איצטער. איצטער... שוין נאָך דער לוויה. ער קומט אַלץ מאָנען זיינס.

אָרעמאַן

ס׳איז גאָרנישט קיין היימלעכע זאַך. אַ ים רחמים באַדאַרף מען.

פּעסל

ניין. דאָס געפעט פון אַ סך ווערט אָנגענומען. אַווי האָט ער מיט זיין כשר מויל געזאָגט. איך זאָל אורחים זוכן. מיין שטוב זאָל אַ נעסט פאַר אורחים ווערן. איך וועל זיי די פיס וואַשן און ס׳וואַסער טרינקען... זי נעמט דעם אָרעמאַנס פּעקלעך צו מיר איז מיין שטוב!..

חנה ל ע העלפּט מיט.

אָרעמאַן

פּאַרטרעטט

אַ סך רחמים, אַ סך רחמים...

.גייט אין שטוב

הענעך

טרייסלט זיך פֿון די פֿיס

איך בין גרייט...

פערטער אַקט

בייטאָג. בײַ העגעכן אין שטוב.

אָרעמאַן

שטייט אין מיטן שטוב, טאָרבע אין פּאַק אויף זיך. גרייט צום צוועקגיין.

אַלע ברכות זאָלן אויף אייער קאָפּ רוען.

חנהלע

אז איר וועט טרעפן נאָך אָרעמעלייט, שיקט זיי צו אונז.

פּעסל

שטופט אים עפּעס אין טאָרבע אריין

אָט דאָס וועט איר האָבן אויפן וועג ביז איר וועט אין אַ דאָרף אַריינקומען.

אָרעמאַן

א גוט יאָר אויף אייך, א גוט מזל אויף אייך!

פּעסל

שטייט, שטייט, איך האָב נאָך עפּעס פאַר אייך.

איילט אין צוזיטן צימער אריין.

אָרעמאַן

אַברהם אָבינוס שטוב, פון אַלע פיר זייטן אָפן די טירן פאַר אורחים.

פּעסל

ברענגט עפּעס איינגעוויקלט, ליגט אים אין טאָרבע אריין

אָט דאָס וועט איר ברענגען פאַר אייערע קינדערלעך.

אָרעמאַן

אַברהם אָבינוס שטוב... ווי קאָן עס גאָר דער וואָס געוועלט-טיקט איבער אַלץ זיין האַנט אויף אַזאַ שטוב הויבן?

פּעסל

פון אומעטום שיקט אורחים צו אונז. מיין שטוב איז אָפֿן פאַר אַלעמען. איך, מיין מאַן מיט מיין קינד וועלן אַלעמען באַדינען.

אָרעמאַן

הייליק, הייליק! אַזוינע מעשים ווערן נישט פֿאַרפאַלן, ניין, ניין, קיינמאָל נישט, קיינמאָל נישט. זייט געזונט, זייט געזונט.

גייט אַרויס

פּעסל און חנהלע קוקן אים נאָך אין פֿענצטער.

פּעסל

איצטער, מיין קינד, וועלן מיר זיך נעמען פאַר אונזערס.

חנהלע

איך וועל אים אַזוי לאַנג נאָכקוקן, ביז כ׳וועל אים שוין מער נישט זען.

פּעסל

קוקט אָן חנהלען פֿאַרזאָרגט

חנהלע

אָפּגייענדיק פֿון פֿענצטער.

ער איז שוין נישטאָ, מיר זענען ווידער אַליין. וואָס קוקסטו מיך אַזוי אָן, מאַמעשי, פֿאַרדאגהט?

פּעסל

לאָמיר זיך נעמען פאַר אונזערס. מיר וועלן נאָך הערן מיט וואָס דער טאַטע וועט קומען פון שטאָט... נו, מיין קינד.

חנהלע

איך וועל עס גאָרנישט קאָנען, מאַמעשי.

פּעסל

דער וואַקס איז ווייך און ריין.

חנהלע

טאָמער וועלן היינט קיין אָרעמעלייט אויך נאַכט צו אונז נישט קומען?

פּעסל

לייגט אויפֿן טיש וואָקס און קנויטשן באַנוחל

איך וועל דיך צו זיך נעמען. וועסט זיך צו מיין האַלז צוקניפּן. איך וועל די גאַנצע נאַכט וואַכן איבער דיר.

צעשנידט די קנייטן.

חנהלע

מיר וועלן אַלע וואַך זיין.

פּעסל

די ליכט העלגערנדיק

ניין מאָל האָב איך געמאָסטן רחלעס קבר און איין מאָל דעם גאַנצן בית־עולם געמאָסטן... נאָ דיר, מיין קינד, אַ קנייטעלע און זאָג: די נשמה פון מיין שוועסטער רחלע זאָל פאַר מיר ביישטיין, אויף מיר און אויף מיין חתן זאָל קיין פּלאָג נישט פאַלן.

חנהלע

אוי, מאַמעשי, רעד עס נישט. מיר ווערט אַזוי אומעטיק.

פּעסל

אָט די ליכט איז שוין באַלד פאַרטיק. וועלגער זי און זאָג: די נשמה פון מיין שוועסטער רחלע זאָל פאַר מיר און מיין חתן גאָט בעטן.

חנהלע

אוי, מאַמעשי, רעד עס נישט... מיר קלאַפּט אַזוי דאָס האַרץ... איך וויל די ליכטלעך וועלגערן פון ריינעם וואַקס און כ׳וועל, מאַמעשי, אַזוי זאָגן: שוועסטער מיינע, שוועסטערל ליבע, די וועלט איז אַזוי שיין, דאָס לעבן — אַזוי גוט, איך וויל דאָס לעבן האָבן און צו דער הופּה נישט גיין...

פּעסל

וועלגער, מיין קינד, וועלגער. די קללה פון אונזער שטוב איז

שוין פאַרביי. צו דער חופה וועט דיין שוועסטער קומען... פונם ארון־קודש וועט מען דעם יום־טובדיקן פרוכת אַראָפנעמען, אויף שטאַנגען אָנציען. לעבן דער גרויסער שול וועט מען דיין חופה שטעלן. אָט, האָסטו דיר נאָך אַ קנייטל. שוין מיט וואַקס באַלייגט. וועלגער, וועלגער און זאָג: שוועסטער מיינס, ניין מאָל האָט מען דיין קברל געמאָסטן. ניין מאָל טאונזער מאַמע דיינע ביינדעלעך געמאָסטן. בעט ביי גאָט פאַר דעם יינגסטן שוועסטערל, ער זאָל די זינד פון איר היים אַראָפּ־נעמען... זאָג, מיין קינד: אונזער מאַמע האָט געזינדיקט. זי האָט קיין וואָרט נישט געהאַלטן. שטראָפן זאָל מען די מאַמען, אָבער נישט איר קינדס יונגע ביינדעלעך.

חנהלע

אוי, מאַמעשי, אין האַרצן פאַרקלעמט מיר אַזוי. כ׳וועל ליכטע־לעך צינדן אין שול ביים ארון־קודש און זאָגן וועל איך אַזוי: ניין מאָל האָט מיין מאַמע מיט אייערע קנייטן מיין שוועסטערס ביינדעלעך געמאָסטן. ברענט זשע, ברענט זשע, ליכטעלעך. זאָל זיך דאָס פייער ביז צום הימל דערהויבן. זאָל עס אין הימל אַלע מלאָכים אויפוועקן. בעט רחמים פאַר חנהלען, זי וויל צו דער חופה נישט גיין.

פעסל

וויי איז דער מאַמען! וואָס רעדט עס איר קינד?

חנהלע

דיין שוועסטערל וועט אַ נעסטעלע זיך אויסבויען אין גרינעם וואַלד אַליין. וויי די שטערנדלעך אין הימל, אַזוי וועט דיין שוועסטערל אַליין אויף דער ערד פאַרבליבן. און אַז דער חתן וועט צו איר קומען וועט זי אים אַזוי זאָגן: זיי זשע דו אַ פייגעלע, וואָס איז אויפןווינטער אין אַ וויט לאַנד פאַרפליגן. איך וועל זיין אַ פייגעלע, וואָס מען האָט אין אַ שטייגעלע פאַרשלאָסן און אַרום — פליט איר געליבטער, קלאַפט מיט זיי־נע פליגעלעך אָן פאַרמאַכטן שטייגעלע...

פעסל באַהאַלט איר קאָפּ אויפן ארעם. איר גאַנצער קערפער ציטערט פאַר געוויין.

חנהלע

הערפט זיך דער מוטער אויפן האלז

מאַמעשי, ווייַן נישט, איך וועל צו דער חופה גיין. אויף בלויען זיידנס וועל איך שטערנדלעך לייכטיקע אויסשטריקן. איינס פאַר רחלען און איינס פאַר חנהלען... זאָג מיר, מאַמעשי זויער וועט איצטער מיין חתן זיין?

פעסל

ווייל געלערנט וועט ער זיין און אויך זיין קאָפּ וועט די שכינה רוען.

חנהלע

און וואָס זאָל איך אים זאָגן, אַז איך וועל אים צום ערשטן מאָל זען?

פעסל

איך בין אַ יידישע טאָכטער און כ׳האָב אַ כשר האַרץ... תורה וועסטו לערנען און איך וועל זיצן אין אַ וינקעלע, וועל צו גאָט מתפלל זיין.

חנהלע

און כ׳וועל אים זאָגן: איין חתן האָב איך שוין געהאַט, פויל־ן זייַנע ביינדעלעך...

פעסל

מיין קינד! מיין קינד!

חנהלע

וויין נישט, מאַמעשי, אַלץ וואָס דו וועסט הייסן, וועל איך פאָלגן. און ווען איך וועל מיט מיין חתן אונטער דער חופה שטיין, וועט ער גאָרנישט וויסן, אַז לעבן אונז שטייט דודל און קוקט מיט זיינע טויטע אויגן. און וועט אין אויער אַריין שטיל אַריינרוימען: חנהלע האָט אמאָל אַ חתן געהאַט, דודל האָט ער געהייסן... האָט זי אים דאָס וואָרט געגעבן...

פעסל

מיין קינד, די מאַמע וועט פאַר טרויער שטאַרבן...

חנהלע

יאָ, מאַמעשי, כ׳וועל צו דער חופה גיין. און וועַן איך וועל מיינע חתונה־קלייַדער אָנטון, וועל איך אַזוי זאָגן: איין שוועס-טערל האָב איך געהאַט האָט מען פֿאַר איר זיידענע קלייַדער געגייט אין געוואָלט צו דער חופה פירן, איז דאָס מול אירס שלעכט געווען, האָט מען איר אין וויסע תכריכימלעך...

פעסל

ווער רעדט עס אַרויס פון דיין יונג האַרץ?!

חנהלע

לעבן וויל דיין אייניציק קינד. לעבן וויל דאָס האַרץ. און אוב טער דער חופה, אינאיינעם מיט מיר וועט דער מלאך־חמות שטיין מיט זיין שאַרפער שווערד... ער וועט מיך אַהיים פון דער חופה פירן...

פעסל

דריקט צו זיך חנהלען

שטיל׳ער, שטיל׳ער... דער מאַמעס האַרץ וועט צעריסן פאַר פיין...

שטיל. זי בליבן נישט זיצן צוגעקלעפט אינס צום אַנדערן. הינטער סענצטער הערט זיך עמעצנס רעדן.

חנהלע

פלוצלינג

כ׳האָב מורא. מאַמעשי, כ׳האָב מורא!..

צעווינט זיך קינדיש. קניפט זיך אָן דער מוטערס האַלז.

פּינפּטער אַקט

בײַ הענעלן. שפּעט בײַנאַכט. אין הענגלײכטער בּרענט אַ ליכט. אויפֿן טיש ליגט אַ בּאַרג וועקסלען ליכט.

פּעסל קומט אַרויס פֿון צימער לינקס. אומרויק, קוקט לאַנג אין פּענצטער. קוקט זיך אַרום אין שטוב פֿון אַלע זײַטן. פֿונקט ווי אין שטוב וואָלט זי עפּעס אַומהיימלעכס באַמערקט. גײט אַרעמאַן קומט אַרויס פֿון צוזײַטן צימער.

פּעסל

לאָזט נישט מײַן קינד אַליין!

אָרעמאַן

קײַן בייז, קײַן בייז, די מזוזות זענען כּשרע. כ׳האָב זיי אי-בערגעזען. אין שטאָט נאָך מענטשן וואָלט אַפֿילו נישט שאָדטן.

פּעסל

וואָס רעדט איר אַזוינס?

אָרעמאַן

גאָט איז מיט אייך! איך זאָג, אַז גאָט וועט איר שיקן זײַן רפֿואה. בייטאָג איז זי דאָך געווען געזונט און פֿריש!

פּעסל

וואָס מיינט איר מיט דעם?

אָרעמאַן

קײַן בייז זאָל נישט זײַן, אַזוינע הייזער שטראָפּט נישט דעד וואָס אין הימל. מען וועט וואַרטן ביז טאָג, קייגן טאָג קומט שטענדיק די ישועה!

פּעסל

קוקט הידער אין פּענצטער.

הענעך

קומט אַרײַן, בלאָס.

פּעסל

נו, וואָס? זאָג שוין, גיכער!

הענעך

אַרום אונז איז נישט היימלעך.

פּעסל

האָסט אַליין מיט דיינע אויגן געזען?

הענעך

אַליין מיט מיינע אויגן געזען... די מיל איז געשטאַנען מיט די פּליגל צו מורח. איצטער... גיי צום פּענצטער... קוק, אפשר איז מיר אין די אויגן פּינצטער געוואָרן.

זי קוקן בײדע אָנגעשטרענגט אין פּענצטער.

פּעסל

צום שטוב מיט די פּליגל!

הענעך

מערב! מיט די פּליגל צו די פּענצטער. נישט גוט, נישט גוט. אַז איך בין שוין געירעט. צי האָב איך אים אַליין בײַם קבר מחילה נישט געבעטן? וואָס האָט מען זיך אויף מיר אָנגעזעצט?!

פּעסל

הענעך, דו זינדיקסט?

הענעך

אַ לעבן פֿאַר אַ לעבן — כ'וויל עס נישט צאָלן!

פּעסל

מיר דאַכט, די מיל סקריפּעט... ווי מען וואָלט זי דרייען.

הענעך

קוקט פֿאַרזיכטיק אין סענצטער, שטיענדיק פֿון ווייטן. שעפּטשעט

דרייט זיך... זע, מיט דיינע ליכטיקע אויגן. קוק, מען פֿאָדערט א נפש פון מיין שטוב, מען פֿאָדערט.

פּעסל

ואָלן בעסער דער מאַמעס אויגן אויסרינען!

אָרעמאַן

קומט ארויס פון צימער אומרויק

איר זינדיקט דאָרט מיט אייערע מילער. עפּעס... כ'ווייס נישט אויף גענוים. ס'דאַכט, איר פּנים איז פֿאַרענדערט געוואָרן. צי שלאָפּט זי...

פּעסל

אילט אין צימער אריין.

הענעך

שטיט פֿאַרטראַכט. האַלט זיך פֿאַרן קאָפּ מיט ביידע הענט.

פּעסל

רופֿט פֿון צימער

הענעך! גיכער, מיר זענען פֿאַרביי!

הענעך

איז זיך מיישב צו גיין.

פּעסל

הענעך! הענעך!

הענעך

מאַכט האַנונגלאָז מיטן האַנט. גייט אין צימער אריין

נאָך אַלעמען...

אָרעמאַן

טאַפּט די מזוזה. שעפּטשעט וואָס.

הענעך

לויפֿט ארויס. האַלוט דעם אָרעמאַן

איך בין א פּליג, א זינדיקע פּליג. איך פּאָלג.

אָרעמאַן

קומט, לאָמיר משנה מקום זיין. לאָמיר זי מיטן בעט אַהער אַריינטראָגן!

פּעסל

הענעך! הענעך!

הענעך און דער אַרעמאַן גייען אין צימער אַריין. אין א ווייל ארום קערן זיי זיך צוריק. זיי טראָגן חנהלען מיטן בעט אין שטוב אַריין.

פּעסל

גייט נאָך. בראָכט די הענט

אין אַזאַ שעה, וואָס מען טראָגט דיך איבער אין אַן אַנדער שטוב, זאָל דאָס שלעכטס פון דיין גוף אָפּגעטון ווערן.

זיי שטעלן דאָס בעט אין מיטן שטוב.

חנהלע

ליגט מיט פּאַרמאַכטע אויגן אומבאַוועגלעך. דאָס געזיכט ליכטיק.

הענעך

ביי דער מזרח־וואַנט שטעלן!

אָרעמאַן

ביי דער מזרח־וואַנט, ביי דער מזרח־וואַנט, פון דאָרט גייען אַלע תפילות אויף...

פּעסל

לעבן די פענצטער... ניין, ניין! אין מיטן שטוב...

בלייבן שטיין ארום בעט.

חנהלע

נישט באַוועגנדיק זיך. רעדט גאָנץ קלאָר

אַלע שטייען ארום מיר.

פּעסל

פאָטער, ליבער!..

הענעך

רעדט הויך, וויי ניטט בייַם פּאַרשטאַנד

הענעך! אויף דיר וועט היינט די גאַנצע שטוב אייַנפאַלן!..

פּעסל

שווייג, שווייג!

אָרעמאַן

קיין וואָרט!

חנהלע

ברענגט מיר אַהער מיינע וויסע קלײדער. די וויסע קלײדער מיט די שטערנדלעך, וואָס מען האָט מיר צו דער חופה גע־נייט... ברענגט מיר דעם שלייער אַהער...

הענעך

אַז מען רופט, טאָר מען זיך נישט אָפּוואָגן.

פּעסל

חינקט, ער זאָל שווייגן.

חנהלע

מאַמע... שרעקסט זיך פאַר דיין אייגן קינד. אַזוי האָב איך דאָך שטענדיק געריידט... ברענגט מיר מיינע חופה־קלײדער.

פּעסל

גאָטס נאָמען האָב אין זינען, גאָטס נאָמען!

חנהלע

מיינע חופה־קלײדער. וואָס שווייגט איר? ער שטייט איבער מיין בעט. ער לאָזט מיך נישט רוען... נישט מוחל. איך זאָל מיט אים צו דער חופה גיין. ער ווערט פאַרוואָגלט פון וועלט צו וועלט. ער וועט קיין רו נישט האָבן, ביז ער וועט אונטער דער חופה מיט מיר נישט שטיין... איר זעט קיינעם נישט אין שטוב?..

שטיל. אלע קוקן זיך אים.

פּעסל

שעפּטשעט

שטיין און בייַן וויסן פון זייער רו, אַזוי זאָלסטו דיין רו געפינען. פאַרלאָז מיין קינד, איך וועל טאָג־טעגלעך מיינע תפילות שיקן צו גאָט פאַר דיין רו!

חנהלע

ברענגט מיר מיינע הופה-קלײדער!

אָרעמאַן

שעפטשעט

מען מוז סאָלגן... מען דאַרף פּאָלגן...

הענעך

ברענגט פון צווייטן צימער אירע חופה-קלײדער.

חנהלע

רעדט, בעת מען ציט אויף איר די קלײדער

כ׳האָב קיין תקיעת־כף נישט געהאַלטן... כ׳האָב דאָס וואָרט גע־
בראָכן... צוליב מיר איז ער פון דער וועלט געגאַנגען... מען
טרייבט אים, ער זאָל מיך ברענגען... ער זאָל אָן מיר נישט
קומען...

אָרעמאַן

שעפטשעט

אַזוי וויל גאָט, אַזוי וויל גאָט.. איר מוזט איר באַגער דער־
פילן...

הענעך

איך וועל פּאָלגן...

פּעסל

זאָלן דער מאַמעס אויגן בלינד ווערן...

חנהלע

דעם ווייסן חופה-שלייער...

הענעך

הענעך דער מילנער איז אויף אַלץ גרייט!

ער טראָגט צו איר בעט איר חופה-שלייער. מען טוט איר אים אָן. פּעסל קוקט
אויף הענעכן מיט גרויס שרעק.

חנהלע

צינדט אָן דעם שבתדיקן הענגלייכטער... לייכט אין אַלע ערען...

הענעך

צינדט אָן ליכט פון די, וואָס ליגן אויפֿן טיש, און ער צעשטעלט זיי אין די רערן פון הענגלימטער. ציטערט שוש.

חנהלע

צינדט אָן ליכט, שטעלט זיך אַרום מיר... מיט ליכט אַרום מיר...

אַרעמאַן

ציטערט

וואָ מען...

הענעך

אילט אין צוויטען צימער אריין, זי קוקן אים נאָך.

חנהלע

צינדט אָן ליכט אַרום מיר.. אַלע מיט ליכט!

פעסל

צינדט מיט שרעק אָן ליכט פון טיש און שטעלט זיך בײַ איר זוקאָפּנס.

הענעך

גייט אַרויס פון צימער. אָנגעטון אין טלית און קיטל. שרייט

דעם טאַטן א ליכט... מיר... הויל אָנצינדן אָן א ליכט. איך בין גרייט!

הענעך דער מילנער גייט מיט זיין קינד!..

די פּיס ברעכן זיך אים אונטער, הויבט אָן פּאָלן לעבן קינדס בעט.

.....

1907

ווינט-מילן